MİMAR SİNAN

4. En Muh. Büyük Üstad Mesajı ..... Tunç TİMURKAN
6. Message of the M.W. Grand Master ..... Tunç TİMURKAN
9. Can Arpaç
25 inci Büyük Üstadımız (1992-1996) ..... Ahmet AKKAN
12. Üstat Derecesinin Tamamlayıcı Cüz'ü
Royal Arch Nizamı..... Celil LAYIKTEZ
29. Tarih ve Masonluk..... Koparal ÇERMAN
35. Toplum ve Masonlar ..... Abdurrahman ERGİNSOY
40. Verimli Bir Yaşamın Gerekleri..... Raşid TEMEL
44. Çırak ..... Mehmet Fuat AKEV
55. İnanç, Felsefe, Bilim..... Sinan GÜRMEN
66. Felsefe Nedir?..... Özkan ARAS
73. Zekâdan Akl-ı Hikmete
Düşünce Özgürlüğü..... Enis Nihat ECER
78. Kibir ve Önyargı ..... Türkhan SLEM
90. Ruhun Ölümsüzlüğü
Neden Landmarktır?..... M. Hikmet KESKİNEĞE
109. Bartholdi Locasının Türkiye'yi Ziyareti ..... İsmail İŞMEN
119. Localardan Haberler ..... Mimar SİNAN
120. Aramızdan Ayrılanlar ..... Mimar SİNAN

YIL : 1996 NO : 101

MİMAR SİNAN

Gevşemeyin, endişe etmeyin.
İnancınız sağlamsa, mutlaka başarırsınız.

Şânı Yüce Kur'an, S.III.139

Kapak Kompozisyonu : ŞİNASİ BARUTÇU
YENİLİK BASIMEVİ
Tel. 243 55 72 - 245 32 48 ☆ İSTANBUL - 1996

MİMAR SİNAN

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
tarihî, çağdaş ve gerçekçi açıdan
araştırma ve yayın organıdır.
Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına
İmtiyaz sahibi : Cavit YENİCİOĞLU
Yazı İşlerini fiilen idare eden : Reşad UMUR
DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.
ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR. PARA İLE SATILMAZ

SAYI : 101 Nuruziya Sokağı 25, 80050 – Beyoğlu Tel : 249 24 51 EYLÜL 1996

4. **En Muh. Büyük Üstad Mesajı** ..... **Tunç TİMURKAN**
6. **Message of the M.W. Grand Master** ..... **Tunç TİMURKAN**
9. **Can Arpaç**
25 inci Büyük Üstadımız (1992-1996) ..... **Ahmet AKKAN**
12. **Üstat Derecesinin Tamamlayıcı Cüz'ü**
Royal Arch Nizamı..... **Celil LAYIKTEZ**
29. **Tarih ve Masonluk**..... **Koparal ÇERMAN**
35. **Toplum ve Masonlar** ..... **Abdurrahman ERGİNSOY**
40. **Verimli Bir Yaşamın Gerekleri**..... **Raşid TEMEL**
44. **Çırak** ..... **Mehmet Fuat AKEV**
55. **İnanç, Felsefe, Bilim**..... **Sinan GÜRMEN**
66. **Felsefe Nedir?**..... **Özkan ARAS**
73. **Zekâdan Akl-ı Hikmete**
Düşünce Özgürlüğü..... **Enis Nihat ECER**
78. **Kibir ve Önyargı** ..... **Türkhan SLEM**
90. **Ruhun Ölümsüzlüğü**
Neden Landmarktır?..... **M. Hikmet KESKİNEĞE**
109. **Bartholdi Locasının Türkiye'yi Ziyareti** ..... **İsmail İŞMEN**
119. **Localardan Haberler** ..... **Mimar SİNAN**
120. **Aramızdan Ayrılanlar** ..... **Mimar SİNAN**

EN MUH.·. BÜYÜK ÜSTAD MESAJI

Sevgili Kardeşlerim,

Üç aylık bir tatilden sonra yoğun bir çalışma dönemine girmekteyiz. Eylül ayının başından itibaren çalışmaya başlayan Localarımız, Kasım ayında seçimlerini yapacak ve yeni Üstad-ı Muhteremlerini ve diğer görevlileri seçeceklerdir. Her Loca için olduğu kadar, Türk Masonluğu için de mühim olan ve şu anda yürürlükte olan tüzüklerimize göre iki senede bir yapılan Loca seçimleri ile önümüzdeki dönemde, Localarımızı idare edecek kadrolar tespit edilecektir.

Masonluktaki her seçim, görevlerin devamını sağlıyan, birleştirici ve Kardeşlerin sevdiği, saydığı, hürmet ettiği Görevlilerin seçilişi ile sonuçlanan bir seçim olmalıdır. Localar Genel Tüzüğünün ilgili maddeleri, seçimlerin muntazam ve huzur içinde geçmesi için gerekli olan tedbirleri öngörmüştür.

Ancak Kardeşler arasında, görev süresinin iki yıl olmasından dolayı bir rahatsızlığın mevcut olduğu, gittikçe daha yoğun bir şekilde Büyük Loca Görevlilerine, muhtelif vesilelerle aktarılmaktadır. Bu rahatsızlığın altında, görev sü-

resinin iki yıl olması ile birçok kardeşin belli bir göreve gelmesi için gerekli olan müddetin çok uzaması ve bu durumun Localarda belli bir gerginlik yaratması yatmaktadır. Görev almak isteyen ve alamayan Kardeşlerin bu isteklerini, başka Localar kurup yerine getirmek istemeleri ise, Türk Masonluğunun sıhhatsiz bir şekilde gelişmesine yol açabileceği endişesini maalesef yaratmaktadır.

Kardeşlerim, bildiğiniz gibi tüzüklerde, gerekli olan değişiklikleri yapmak için görevli Kardeşlerim yoğun bir tempo ile çalışmakta ve bu değişiklikleri 1997 Konvanına yetiştirmeye gayret etmektedirler. Loca Görevlilerinin görev süresi, bu değişikliklerin belki de en mühimi ve üzerinde en fazla düşünmemiz gerekeni olacaktır.

Bu sebepden ötürü bütün Kardeşlerimin bu konu üzerinde düşünmelerini ve eğilimlerini, Üstad'ı Muhteremlerine veya diğer görevli Kardeşlerine iletmelerini rica ederim.

Tüzük değişiklikleri esnasında üzerinde düşünülmesi gereken ikinci mühim konu da "Skruten"dir. Localarda kırgınlıklara ve hattâ zaman zaman bölünmelere yol açan; daha da mühimi, inatlaşma neticesi aramıza alınması gereken pek çok hariciyi dışarda bırakan bu problemi, Masonluğa yakışır bir şekilde çözmenin de yolunu bulmak gerekmektedir.

Kardeşlerim, hepinize verimli ve güzel bir çalışma yılı dilerken, bizlerden sonra gelecek olan Mason Kardeşlerimize hem daha masonik, hem de daha iyi çalışan bir organizasyon bırakabilme çabalarına iştirak etmenizi ve yukarda saydığım problemlerin çözümünde yardımcı olmanızı rica ederim.

Tunç TİMURKAN
Büyük Üstad

MESSAGE OF THE M.W. GRAND MASTER

My dear Brethren,

After a Summer recess for three months, we are about to enter an intens e labour period. Our lodges, who started their labours as of September, will have their elections in November and elect their R.W.Masters and other officers. Lodge elections, which take place every two years according to our regulations and are as much important to Turkish Freemasonry as they are for each lodge, will decide the new governing bodies of our lodges for the cuming term.

Every election in Masonry must result in electing officers who are loved and respected by all brethren and must also the unifying and supplying conti-

nuity for their offices. The articles of our General Regulations of Lodges partaining to the election of the office bearers, contain all the precautions necessary for these elections for them to take place in peace and harmony.

It has been, however, made known to various Grand Lodge Officers at various times that there has been an increasing disquietness among the brethren concerning the office bearers of the lodges serving for two consecutive years. Beneath this disquietness lies the tension which is caused by keeping numerous brethren wailing for a long time to take an office in the lodge.

On the other hand, some brethren anxious to become office bearers and cannot, from new lodges thus satisfaying their wants. This, however, creates another worry: the worry of developing of the Turkish Freemasonry in an unhealthy manner.

Brethren, you know that berthren who are assigned to make the necessary changes in the regulations are working very intensly to get these ready for the Grand Lodge convention in 1997. The tenure of the Lodge Officers will probably be the most important one among these changes and one must surely attribute great importance to it.

I, therefore, request all brethren to study this matter and advise their R.W. Masters, or other brethren assigned for this cause, of their ideas and tendencies, to be brought up at the Advisory Board of R.W. Masters.

Another important point to be taken into consideration during the changes to be made in the regulations is the "Balloting". We have to find a way to solve this problem, in a way befitting Freemasonry. This problem causes soreness among the brethren, splitting the lodges into two and worst

of all, rejecting numerous candidates who would be gain to our Craft.

Brethren, while I wish you all a fruitful and prosperous year of labour. I request you to assist us to solve the problems mentioned above, so we can leave a more masonic and better operating organisation to our future brethren.

Tunç TİMURKAN
M.W. Grand Master

CAN ARPAÇ

(1931 - .....)

25 inci Büyük Üstadımız (1992-1996)

Ahmet AKKAN

Halit ARPAÇ ve Danende YURDATAPAN (ARPAÇ) Hanım'ın oğlu Can ARPAÇ, 22 Nisan 1931'de İstanbul'da doğmuştur.

1950 yılında Kabataş Erkek Lisesi'nden mezun olmuş; Halıcılık Türk Ltd. Şirketi'nde çalışmaya başlamış ve aynı zamanda İstanbul Hukuk Fakültesi'ne kaydolmuştur.

2 sene iş hayatına ve öğrenimine devam eden Can ARPAÇ, 1952-1953 yıllarında 37. dönem Yd. Sb. olarak vatani görevini tamamlamıştır. Terhisinden sonra çalışma hayatı ile beraber İstanbul Yüksek Ticaret Okulu'na devam etmiştir.

3.8.1956'da Nükhet ERKİN Hanım ile evlenmiş; 1959'da kızı Tuğyan, 1968'de oğlu Çağdaş dünyaya gelmişlerdir.

İstanbul İş Bankası Yenicami Şubesi'nde memur, Yunus'ta Kesif Yem Sanayii Fabrikası'nda Yönetici, H.W. Stock Successors Patent Tescil firmasında memur, Oerlikon fabrikasında muhasebe elemanı olarak 1971 senesine kadar İstanbul'da çalışmış; 1971'de Oerlikon Ankara Bölge Müdürlüğü'ne atanmıştır. 1972 yılında Mesa Mesken Sanayii A.Ş.'ne küçük bir hisse ile ortak olmuştur. 1980 yılında Oerlikon'dan emekli olunca, ortağı bulunduğu Mesa Şirketler Grubu bünyesinde Mesa Yapı Malzemeleri ve Pazarlama şirketini kurmuştur. 11 Haziran 1992 tarihine kadar 12 sene

bu şirketin Yönetim Kurulu Başkanlık ve Genel Müdürlüğü görevini sürdürmüştür.

1992 senesinde Bü.∴Üs.∴ seçilince aktif görevini bırakmış ve Yönetim Kurulu Üyeliği ve denetçilik görevine devam etmiştir.

Doğa Aytaç isimli bir torunu ve "GÖZ DÜŞMÜŞ AYNALARA" ve "BELKİ BİR GÜN SAHAFLARDA" isimli iki şiir kitabı vardır.

MASONİK HAYATI

27 Mart 1959'da Müsavat Locası'nda nura kavuşmuş, I. Tören Üs.∴, Muhk.∴, Ha.∴, Sek.∴, II. ve I. Na.∴ görevlerinden sonra 1970 senesinde aynı Locanın Üs... Muh...liğini yapmıştır. Bu görevleri sırasında, Bü.∴ L.∴ Ölüm Sandığı Sekreterliği, İstanbul Vâdisi Ritüel Komisyonu üyeliği de yapan Can ARPAÇ K.∴, 1971'de Locası I. çekicini Babası Halit ARPAÇ K.∴e teslim ederek Ankara Vâdisi'ne geçmiştir.

1972'de Ankara'da Eşitlik Locasını kurmuş ve ilk Üs... Muh...i olmuştur. 1975'de Büyük Görevliler Kuruluna seçilmiş; 1975-1979 Bü.∴ San.∴, 1984-1986 Bü.∴ II. Tör.∴ Üs.∴, 1986-1988 Bü.∴ Muhk.∴ 1988-1990 Bü.∴ I. Nâ.∴, 1990-1992 Bü.∴ Üs.∴ temsilciliği görevini yapmış; 18.4.1992'de Bü.∴ Üs.∴ seçilmiştir. 2 dönem arka arkaya Bü.∴ Üs.∴ görevini yapmıştır.

1962'de T.Y.Ş. Defne Tekâmül mahfelinde iykaaf olan Can ARPAÇ K.∴, bu locanın sekreterliğini ifa etmiş ve 5.11.1969'da DİRLİK Hâkim Şapitri'nde 15; 12.4.1971'de Ankara'da 18; 25.6.1973'de ETİLER Areopajı'nda 22; 26.1.1976'da yine ETİLER Areopajı'nda 30 dereceye intisab etmiş; 6.11.1987'de 31, 2.6.1989'da 32 ve 24.6.1992'de Aktif 33 dereceye terfi etmiş ve HBUMf. ünvanını almıştır.

1992-1996 seneleri arasındaki iki devre Bü.∴ Üs.∴'lığı sırasında, Tesviye Dergisi'nin yayına girmesi, Kardeşlik Korumuz için Ankara'ya 500 çam fidesi dikilmesi, Bodrum Mâbedi'nin tahsis töreni, Karşıyaka semt lokalinin açılması, Antalya Locası'nın açılması, karşılıksız Üniversite bursları, Yakacık binasının temel atma merasimi, Almanya Frankfurt'ta Türkçe çalışan Türkay Locası'nın açılışı, Antalya Mâbedimiz'in yeni yerine geçişi, İzmir Vâdisi'nde tüm geliri (80 Milyon TL.), Dr. Behçet UZ Çocuk Hastanesi'ne verilen Kutlu PAYASLI Konseri, Türkay Locası katkılarıyla Almanya'da bir gencimize karaciğer nakli ameliyatı, Gelibolu Milli Park yangını felâketine 110 Milyon TL. Yardım, Ankara ve İstanbul Vâdileri'nde yeni localar ve mâbedlerin açılmaları, Yakacık semt lokalinin açılması, Eskişehir Locası'nın açılması, Marmaris Locasının açılışı ve Eskişehir lokalinin açılış törenleri yapılmıştır.

Milli Bayram ve ATATÜRK'ü anma günlerinde Anıt Kabir ziyaretlerinde bulunulmuş, Cum-

hurbaşkanı ve Devlet protokolündeki zevat ile resmen ve karşılıklı kutlamalar yapılmıştır.

Anıt Kabir ziyaretlerine Anadolu Ajansı bülteninde yer verildiği gibi, birkaç gazetede resimli veya haber şeklinde çıkmıştır.

Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet, Panorama, Yeni Asır Gazeteleri ile röportajlar yapılmış, İnterstar Televizyon Kanalı'nda kısa bir mesaj çıkmıştır. Milliyet ve Sabah gazetelerinde ATATÜRK İlkeleri'ne Bağlılığımız ve Milliyet Gazetesinde Masonluğu Tanıtım bildirimiz yayınlanmıştır. (Kronolojik takvim için Mimar sinan Dergisi Sayı 99)

Avusturya, Yunanistan, Japonya, Hong Kong, Amerika-Kanada, Fransa, İsviçre, Portekiz, İngiltere, Almanya, İsrail, Pensilvanya muntazam Bü.·. L.·.'ları ziyaret edilerek ülkemizin ve masonluğumuzun tanıtılması yapılmıştır.

Loca adedimizin artmasına bağlı olarak, delegelere, lokalimizin yer bakımından darlığı nedeni ile Conrad Oteli'nin mâbet halinde tefriş edilmiş salonlarında, davetli dış memleket masonlarının takdirleri ile muvaffakiyetli Konvanlar yapılmıştır.

Ayrıca vâdilerde, konuklarımıza açık resim, antika eşya ve milli kıyafet sergileri, konserler, konferanslar ve Yaşayan Atatürk-Cumhuriyet haftaları düzenlenmiştir.

Bütün bu faaliyetleri 4 sene gibi kısa bir zamana sığdıran Can ARPAÇ K.·., görüldüğü gibi çok çalışkan, masonluğu çok seven ve Türkiye'deki Masonluğun, Dünya Masonluğundaki yerini gerek yurt içi, gerek yurt dışında tanıtmaya gayret eden bir kişiliğe sahiptir.

Pragmatik ve akılcı davranışları yanında şair ruhlu, hassas mizacı şiirlerinde akis bulmaktadır.

Arkadaş, dost, kardeş sevgisi, yardımseverlik ve bağlılığı yanında, dürüstlükten ayrılmayan, zamanında sert çıkışlar da yapabilecek kadar masonluğa bağlılığı, O'nun yemin kürsüsü etrafındaki siyah-beyaz mozayik karolara tam intibak eden karakterinin ifadesidir.

20 Nisan 1996'da Türkiye Büyük Locası 1. çekicini muhteşem bir yemin merasimi ile halefi Tunç TİMURKAN Kardeşimiz'e teslim eden önceki En.·. Muh.·. Bü.·. Üs.·.'mız CAN ARPAÇ Kardeşimiz'e, kendinden sonra geleceklerin, O'nun masonik tecrübelerinden istifade edebilmeleri için, sağlıklı ve uzun ömür vermesini EUM.·.'ndan tevazu ile niyaz ederim.

ÜSTAT DERECESİNİN TAMAMLAYICI CÜZ'Ü ROYAL ARCH NİZAMI

Celil LAYİKTEZ

ROYAL ARCH TABİRİ NEREDEN GELİYOR?

Royal Arch tabirinin kaynağı tartışmalıdır. Genelde Arch'ın mimaridaki "kemer" anlamı kabul edilir, Kralî San'atta da olduğu gibi, önüne Kralî kelimesi ilâve edilmiştir (Krali Kemer). Tanrı'nın Hz. Musa'ya verdiği 10 emrin üzerine kazınmış olduğu taş levhanın saklandığı Ahit Sandukasına da *"arch"* denir. Kelimenin İngilizce'de *Gökyüzü Kemeri, Gök Kuşağı* gibi terimlerden kaynaklandığını iddia edenler vardır. İngilizce Arch mecazî anlamda zirve yerine de kullanılır. Türkçe'de arş: çardak, çadır, dokuzuncu gök, taht, *arş-ı âlâ* da en yüksek demektir.

TARİH:

Royal Arch'ın ilk uygulamalarına İngiltere'de 1740'lı yıllarda rastlıyoruz. İlk yazılı referans ise Ocak 1743 tarihli "Faulkner's Dublin Journal" da bulunmaktadır. Gazetede İrlanda'nın Youghal Kentinde, loca kardeşleri merasimle sokaklardan geçerken iki Kâmil Üstadın taşıdığı Kralî Ahit Sandukasının (Royal Arch) arkasından iki Üstadı Muhteremin yürüdüğü tasvir edilmektedir. İngiltere Büyük Locasının bölünmesinden sonra *"Antients"* lerin (Eskiler) 4 Mart 1752 tarihli Büyük Kurul Toplantısı tersimatında, Thomas Phealon ve John Macky adlı iki sahtekârın, bir koyun budu yemeği karşılığında birçok kişiye Royal Arch derecesini bilinçsizce vermiş oldukları yazılıdır. Olay "ko-

yun budu skandalı" olarak anılır. ABD'de de Royal Arch'la ilgili ilk tersimat 22 Aralık 1757 tarihini taşır. Tersimattan o gün, Fredericksburg, Virginia'da bir yüceltme (tekris) merasiminin uygulandığını öğreniyoruz.

Çıraklık İngiltere'de 1200'lü yıllarda müesseseleşmiş. Bazı mahkeme kayıtlarından 1400'lerde çırakların halâ ustalarının malı olduklarını, hür olmadıklarını ve bu nedenle de bir locanın üyesi olamıyacaklarını görüyoruz. 1598 ve 1599 tarihli iki ayrı İskoç Locası tersimatından, o dönemde iki dereceli bir sistemin uygulandığı anlaşılıyor. Önce, belirli bir süre (genelde en az 3 yıl) ustasının yanında çalışan çırağın locaya kabulü teklif edildikten sonra tekris edilerek locanın kayıtlarına geçiriliyor ve böylece *"kabul edilmiş çırak"* oluyor. Çırak *"kabulünden"* 7 yıl sonra Kalfa, yani eğitimini tamamlamış bir Mason olabiliyordu.

100 yıl sonra 1696 tarihli bir İskoç ritüelinde rastlanan "Kalfa veya Üstat" ibaresinde ilk defa Üstat kelimesi kullanılmıştır. Loca içinde Kalfa ve Üstat eşit kişilerdi, ikisi de tam eğitimliydi. Loca dışında Kalfa işçi, Üstat ise harcını yatırarak vatandaşlık hakkını kazanabilmiş ve böylece de işveren olabilmiş kişiydi. Er ya da geç Üstatların Kalfalardan ayrılma arzuları oluşacaktı ve 1725 yılında, İngiltere'de 3.cü derece uygulamasının başladığını ve 1730'larda da yaygınlaştığını biliyoruz. İşin bu safhasında artık her bir derece için ayrı bir merasimin geleneği yerleşmişti. Şimdi, mantıkî olarak bir dereceye daha ihtiyaç vardı. Üstadı Muhteremler diğer 3 dereceli masonlara göre bir ayrıcalık, onlardan ayrı çalışabilmek istiyorlardı. Beklenen 1740'lı yıllarda gerçekleşerek, Üstadı Muhteremler derecesi şeklinde bir uygulama başladı.

Yukarıda derecelerin oluşması basitleştirilmiş bir tablo şeklinde çizilmişse de bu çizim gerçeğe uygundur ve gelişmenin mantığı içinde son Üstadı Muhteremler derecesi kısa zamanda R.A. şekline dönüşmüştür.

İlk üç derecenin ana konusu Melik Süleyman'ın Kudüs'de ilk mâbedi inşa etmesidir. Kitabı Mukaddeste Mâbedin inşaatı için Sur Kralı Hiram'ın Melik Süleyman'a, dul kadının çocuğu usta mimar Hiram'ı yollaması ile ilgili referanslar çok olmakla beraber Üstadın ölümü ile ilgili tek bir kayıt yoktur. Bu efsane temel bir namus ve fazilet ilkesini canlandırmak üzere sonradan yakıştırılmıştır.

Hiramik efsane doğal bir gelişme olarak kabul edildiği takdirde, sahnenin artık bir sonraki gelişmeye de hazır olduğunu kabul etmek gerekir.

R.A., 3 cü derecenin doğal gelişimidir ve başlayan Üstadı Muhteremler derecesinin yerini almıştır. İngiltere Büyük Locaları birleşme metnin-

de, özellikle R.A.ın ayrı bir derece olmayıp 3 cü derecenin kapsamında bir nizam (order) olduğu belirtilir.

Özellikle Üstadı Muhteremlik makamının uzun yıllarca aynı Kardeş tarafından işgal edildiği bu dönemde, Üstadı Muhteremlik yapmış Kardeşlerin sayısal azlığından, kısa zamanda kaide değiştirilmiş ve "Ahiman Razon"un[1] 1756 baskısında, küçümseyici bir ifadeyle, "Modernler"in, fiilen Üstadı Muhteremlik yapmamış kardeşlere dahi sembolik olarak Üstadı Muhteremlik sırlarını tevcih ettiklerini ve sonra da onları R.A. derecesine yücelttikleri yazılmıştı. Üs. Muh.lik sırlarının verildiği kısa merasime "Passing the Chair" (Tahttan Geçme) merasimi denir. 1758 yılında İngiltere'nin Bristol kentinde birçok Kardeş R.A. derecesine yüceltilmişti. Aralarında Üs. Muh.lik yapmamış olanlar için de bu "Passing the Chair" merasiminin uygulandığı tersimata geçmiştir.

Eskilerle Modernler'in Büyük Localarının 1813 yılında birleşmelerinden sonra Büyük Şapitrler de 1817'de birleşmişti. Bu birleşme esnasında Üs. Muh.lik yapmamış Kardeşlere "Passing the Chair" merasiminin uygulanmasından vazgeçilmiş olunmasına rağmen, bu uygulama İngiltere'de yer yer 1850'li yıllara kadar sürmüş, günümüzde dahi, beratlarını Büyük Şapitrlerin birleşmesinden önce elde etmiş bir çok ABD jürisdiksiyonunda, Üs. Muh.lik yapmamış Üstad'a çok kısa bir geçişle ayrı bir ön merasim uygulanır. Ancak bir R.A. Şapitrinin başkanı ve iki yardımcısı (Üs. Muh., I ve II Nâ.ların karşılığı olan görevliler) mutlaka fiilen Üs. Muh.lik yapmış olmalıdırlar.

ROYAL ARCH'IN EFSANE VE RİTÜELİNİN ESASLARI:

1. R.A. Nizamı, 3 adaya birden tevcih edilir. Aday sayısı üçten az ise, efsanenin temsili esnasında eskilerden seçilen Kardeşlerle sayı üçe tamamlanır.

2. Yahudiler Babil esaretinden dönerek ikinci Mâbedin inşaatına başlamak üzere hazırlık yaparlar. (Ezra, Nehemiah, Zorobabel). Süleyman Mâ.nin yeniden inşa edileceğini haber alan 3 Seyyah, bu kutsal işte görev almak için Mâ.in kapısına gelirler. Kendilerine temelin kazılacağı arazinin tesfiye görevi verilir.

3. Temelin kazılacağı arazi düzeltilirken kazmanın boş ses veren bir taşa çarpmasıyla Süleyman Mâbedinin Kutsalların Kutsalının saklı bulunduğu mahzenin kubbesinin kilit taşı tesadüfen bulunur. Mahzende, Tanrı'nın Musa'ya verdiği 10 Emrin kazınmış olduğu kutsal taşların içinde saklandığı Ahit Sandukası, bir rulo parşömen ve bir sunak bulunur. Sunağın yan cidarlarının üzerinde 3 Bü. Üstadın (Hz.

(1) Bölünmeden sonra Eskiler'in Anayasası.

Süleyman, Sur Kralı Hiram ve Mimar Hiram) isimleri kabartma harflerle yazılmıştır. Sunağın üzerinde ise Tanrı'nın gizli adı, Kayıp Kelime altın harflerle yazılıdır. Kayıp Kelime bulunmuştur, ancak 4 harfli olan bu kelimenin telâffuzu caiz değildir.

4. Locasına Şapitr denir. Şapitr içinde Görevler 4 kademelidir. Birinci kademeye Yüceltme Merasimi" ile varılır. Diğer kademelere bir İs'ad merasimi ile geçilir.

5. Ritüel ve Merasimlerin düzenlenmesi 1834 yılında tamamlanmıştır. Bugün kullanılan başlıca Domatic, Aldersgate ile Standard ritüellerinin temelleri 1834 yılındaki çalışmalara dayanır.

R.A. ŞAPİTRLERİ İLE MAVİ LOCALARIN İLİŞKİSİ:

25 Kasım 1813 tarihli İngiltere Birleşik Büyük Locasının birleşme zaptının ikinci maddesi şöyledir:

"Saf ve Kadim Masonluk yalnızca üç dereceden oluşur, başkası yoktur; bu dereceler Çırak, Kalfa ve Kutsal Royal Arch Alî Nizamını da kapsayan Üstat dereceleridir."

Üstat derecesinin kapsamında olan R.A. Mavi Locaya, dolayısıyla Büyük Locaya bağlıdır ve kesinlikle bir dördüncü derece değildir. Hattâ, 18 Mart 1817 Büyük Şapitrlerin birleşme metninde her şapitrin mutlaka bir locaya bağlı olması gereği özellikle vurgulanmıştır. Şapitr genelde bağlı olduğu Locanın ismini ve numarasını alır. Herhangi bir nedenle isim değişik olabilirse de şapitrin anıldığı numara mutlaka kurucu locanın numarasıdır. Loca kapanırsa, şapitr de kapanır. Tabiatıyla, örneğin, aynı gün toplanan birden fazla locanın müştereken bir şapitr kurma imkânları vardır; ancak bu localardan biri kurucu loca sayılacak ve Şapitr de o locanın numarası ile anılacaktır. Royal Arch Şapitrleri Localar Genel Tüzüğü ile Büyük Loca Tüzüğüne göre yönetilirler. Localarına bağlı olduklarından Konvana Şapitrlerden delege gitmez.

R.A., üçüncü derecenin efsanesi ile felsefesini tamamlar. Üstat Hiram'ın ölümüyle kaybolan Kelime yeniden bulunarak ritüelin açık kalmış dairesi kapanmaktadır. Mavi Locaların Masonluğu operatiflikten gelen ritüellere sahip olup esasta pratik bir Masonluktur. İlke ve akideleri, bizlere, insanlığa hizmet edebilmenin pratik kurallarını öğretir. Ancak insan yapısı basit bir pratik yapıyı aşarak daha ulvî düşüncelere de ihtiyaç gösterir. Royal Arch'da insanın kaçınılmaz kaderini düşünmeye sevk ediliyoruz, Başka bir deyişle, pratik yaşam felsefesinden manevî değerlere doğru yönelitiliyoruz. Din sınırları aşılmadan aday Tanrısıyla olan özel münasebetinin niteliğini düşünmeye sevk edilir. Kısaca, Royal Arch pratik felsefeden çıkarak insan niteliğinin esas manevî kavramına uzanan Mesleğimizin tamamlayıcı cüz'üdür.

LOCALARDA DEVAMSIZLIK SORUNU:

Localarımızda devamsızlığın en büyük nedeni K.lerin çalışmalara yalnızca seyirci olarak katılmalarından ileri gelir. Kardeşlerimiz Masonluğun psikodramasında görev aldıkları oranda bağlılıkları ve devamları artar. Bu varsayımın ışığında, Royal Arch, Üstat olup da henüz görev alamayan, veya Önceki Üstadı Muhteremlik görevlerini tamamladıktan sonra kendilerini boşlukta hisseden Kardeşlerimize yeni görevler vererek devamsızlığa bir çaredir.

DÜNYADA BAŞLICA ROYAL ARCH UYGULAMALARI:

- **İNGİLTERE:** 2 Büyük Loca (Eskiler ve Modernler) 1813 de birleştiklerinde Royal Arch'ın konusunu ileri bir tarihe bırakmışlardı. Aynı tarihlerde İskoçya ve İrlanda Büyük Locaları İngiltere Birleşik Büyük Locasının anayasasını kendilerine model olarak alınca, konu 1817 de hal edilinceye kadar, değişik uygulamalar baş göstermiştir. (Ek 1'e bakınız)

- **İRLANDA**: İrlanda Eskilerin ritüelini, bazı değişikliklerle uygulamaya devam etmiştir. Seyyahlar yoktur, yerlerini zanaatkârlar almıştır. Başkan, 1.ci ve 2. ci Kâhinin isimleri değişiktir. Mâbedin yeniden inşaası Zorobabel dönemi yerine Kral Josiah'ın zamanındadır. Bu farklılıklara rağmen ana tema aynıdır. R.A. Büyük Şapitri İngilteredeki gibi Büyük Locaya tâbidir.

- **İSKOÇYA**: İskoçya R.A. Ritüelleri İngiliz ritüellerine çok yakındır, ancak R.A. Bü. Şapitri bağımsızdır. Ülkede, üyelerini Mavi Localardan alan Tampliye Şövalyeleri, 33 dereceli E.K.E.S.R., Malta Şövalyeleri, Constantin'in Kızıl Hacı Şövalyeleri, İskoçya Kraliyet Nizamı, v.s. nizam veya teşkilâtlar gibi Royal Arch da tümüyle müstakil bir organizasyona sahiptir.

ABD: (YORK RİTİ).: İngilterenin York kentinde, Eskiler'in ritüelleri birleşmeden sonra da kullanılmaya devam edilmiştir ve York Riti tâbiri, Eskilerin Masonluğu ile eş anlam kazanmıştır. ABD'de birçok Bü. L. beratlarını birleşmeden önce Eskiler'den almışlardı. Bu Bü. L.ların bir kısmı çalışma şekillerini *Ancient York Masonry* (A.Y.M.) diye nitelerler. York Ritinde Royal Arch Masonluğun zirvesi olarak kabul edilir ve Capitular dereceler (Latinceden: Capit=Baş) diye adlandırılan *"Mark Master, Past Master, Most Excellent Master ve Royal Arch Mason"* dereceleri Royal Arch Şapitrleri tarafından yönetilirler.

Not: Yalnız York Masonluğu için ayrı bir Rit olduğu söylenebilir. Kıt'a Avrupasında ve genelde dünyada uygulanan R.A., 3° nin tamamlayıcı cüz'üdür, ayrı bir rit değildir.

ROYAL ARCH VE E.K.S.R. (4°- 33°)

Royal Arch'ın EKSR'nin hiçbir derecesi ile bir ilişkisi yoktur. Aynı ismi taşıyan 13° ritüeli *Enok'un Royal Arch'ı) (Bazen de Süleyman'ın Royal Arch'ı)* olarak anılır. Bu derecenin efsanesinin özeti de şöyledir:

"Hz. Adem'den sonra 6.cı kuşağı oluşturan Enok'a rüyasında Tanrı, asıl ismini öğrenmek istiyorsa kendisini takip etmesini söyler. Böylece Enok bir dağın tepesinde parıldıyan ışıklarla yazılı ismi görür. İsmin telâffuzu kulağına fısıldanır ve tekrar edilmesi yasaklanır. Dağdan indiğinde Enok kendisini yer altında, her biri kemerli dokuz katın sonuncusunda bulur ve dağın tepesinde gördüğü İsmi, karşısında, altın bir üçgenin üzerinde yazılmış olarak tekrar görür. Enok, bu rüyadan aldığı ilhamla yerin altına dokuz kat kemerli mahzenler inşa eder; dokuzuncusunu da kayanın içine oyar. Bu dokuzuncu mahzende, Allahın Tarif Olunmaz İsmini bir altın üçgen plakanın üzerine kazır ve akik taşından bir kübün üzerine yerleştirir.

"Enok gelecek olan Tufanla insanlığın tüm bilgi birikiminin yok olacağını düşündüğünden bu bilgileri biri tunçtan, diğeri de granitten iki sütunun üzerine kazır.

"Nuh Peygamber Tufandan sonra Tunç sütunu bulur ancak 9 katlı mahzenin yerini tarif eden Granit sütunu bulamadığından İsim kaybolur ve ancak yüz yıllar sonra Hz. Musa'ya vahiy ile bildirilince tekrar bulunur."

"Süleyman Mâ.nin inşaası esnasında Üstat Hiram öldürülünce, iki Kral, Hz. Süleyman ile Sur Kralı Hiram başka bir yere bir mâbet inşa etmesi için Adoniram'ı görevlendirdiler. Baş Mimar Adoniram ile yardımcıları Joabert ve Stolkin bu inşaatı yürütürlerken Enok'un 9 katlı mahzenini ve Akik küple üzerinde yazılı levhayı bulurlar."

15° Doğu ve Kılıç Şövalyeleri Şapitrinde ise, İkinci Mâ. in inşaatı bitmiştir. Zorobabel'in Gabara Köprüsünü savaşarak geçmesi esirlikten bağımsızlığa geçişin sembolüdür. Şapitrin başkanı Zorobabel'e özgürlüğünü geri veren Pers Kralı Sirus'dur, aday da Zorobabel'in kendisidir.

Mavi Localarda, Üstat derecesinin tamamlayıcı cüz'ü olan R.A.da ise Mâ. yeniden inşa edilecektir, inşaata henüz başlanmamıştır, tesadüfen Hz. Süleyman Mâ.nin Kutsallarının Kutsalı bulunur. **(Görülebileceği gibi 13° veya 15° efsaneleri ile ilgili müşterek tek bir konu ve mekân yoktur).**

ROYAL ARCH AYRI BİR RİT MİDİR?

Bu konuda bazı K.lerimizin zihinlerinde bir tereddüt uyandığından, ayrı bir başlık altında, R.A.ın ayrı bir rit olup olmadığını tetkik etmek ihtiyacını hissettik. Önce, Rit nedir, ona bakalım:

Etimoloji:

Rit kelimesinin etimolojik tetkikinden Yunanca *Arithmos = sayı* ve *Sanskritçe = dinsel nizam* terkiplerinden geldiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, rit bir dinde merasimlerin önceden belirlenmiş şekli ve sırası veya bir cemaatın dinsel inançlarını ifade etmek için uyguladığı merasimlerin toplamıdır. Hristiyan dininde değişik uygulama ve sapmalara rit denir (Kopt, Maronit, Gregorien, Ortodoks gibi).

Masonluk yukarıdaki anlamda rit kelimesini kabul ederek Rektifiye İskoç Riti, Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti (E.K.E.S. Riti), Fransız Riti terminolojisinde rit kelimesini Rejim, Sistem kelimeleri ile eş anlamda kullanır ve müşterek bir yönetimin altında olduklarından veya ard arda yapılan çalışmaların birinden diğerine devredildiği için bir bütün veya grup olarak kabul edilmiş bir derece dizisine RİT denir. Rit yükselen derecelerin tümünü kapsarken, ritüel her bir merasimin kendine has uygulamasını tanımlar.

Kelimenin ilk kullanılışı:

Hürmasonlukta bildiğimiz ilk sapma 1751 yılında İngiltere'de yeni bir Büyük Locanın kurulmasıdır. Yeni kurulan Büyük Loca 1717 de kurulan ilk Büyük Locayı ifşaatlar sonucunda kelimeleri değiştirdiğinden sapma yapmakla suçluyor ve böyle yenilikler ihdas ettiği için ona Modernler ismini takarken kendisini de Eskiler olarak tanımlıyordu. Bu noktadan çıkışla, Eskiler Riti ile Modernler Riti terimleri, bir polemiğin sonucunda da olsa, ilk defa kullanılıyordu. Fransa'da 26 Ağustos 1774 tarihinde (5774 yılının 8. ci ayının 26.cı günü) yayınlanan İskoç Şapitrleri tüzüğünün ilk maddesinde *İskoç Riti Masonlarından* söz edilir. 1778 yılında Fransa'da *Rektifiye Edilmiş İskoç Rejimi* kurulur ve "Rejim" kelimesi burada özellikle kullanılmakla beraber sonradan "Rit" kelimesi "Rejim"in yerini almıştır. İzleyen yıllarda Grand Orient *Fransız Riti*'ni kurar, bunu Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti, Misra'im Riti, Memfis Riti izler.

Ritlerin çoğalması:

Rit kelimesinin kullanılması 18. y.y.da yaygınlaşır, A.B.D.'de de York Riti doğar. 1861 yılında Ragon "Le Tuileur" adlı eserinde, o tarihte Fransa'da mevcut 52 değişik riti sayar.

Ritlerin çoğalmalarının nedeni, kendilerini ispatlama yarışında olan üst derecelerin mavi locaları etkileme çabasıdır. İngiliz Masonluğu üst derecelerin herhangi bir üstünlük sağlayabilecekleri düşüncesini red ettiğinden "rit" kelimesi yerine "working" kelimesini kullanmayı daha uygun görmüştür. Bu kelimeyi "çalışma şekli" veya "stil" olarak çevirmek mümkündür. Genelde kullanıldığı şekil ile, *Taylor Riti, Emülasyon Riti* yerine, *Taylor Stili, Emülasyon Stili* demek İngiliz düşüncesine daha yakın olur.

Kapsadıkları derecelerin karakterleri çok değişik olabileceğinden, Ritler içeriklerine göre tasnif edilemezler. Bazı derecelerin karışık öğelerden oluştukları da ayrı bir vakıadır. Derece veya ritler aşağıdaki düşünsel öğelerden oluşmuş olabilirler: Simya, Apokalips, Enok, Dokuzuncu Kemer, Tufan Öncesi, Noaşit, Mimarî, Astroloji, Şövalye, Meslekî, Tarih, Haçlı Seferleri, Hristiyan, Kriptik, İskoç, Seçilmişler, Vekiller, Hiram, Telâffuz Edilemeyen Kelime, İs'ad, Kadoş, Büyü, Okültizm, Askerî, Mistik, Operatif, Felsefî, Roz Kruva, Tampliye, İkinci Mâbet, Ulvî, Sembolik.

Royal Arch ve ritler :

Royal Arch Masonluğu, York Ritindeki şeklinin dışında ve dünyada yaygın olarak kullanıldığı şekliyle, ülke obediansının uyguladığı rit ne olursa olsun 3° nin tamamlayıcı cüz'ü olduğundan onu ayrı bir rit gibi düşünmek fevkalâde büyük yanlış olur. Örneğin, muntazam Fransa Milli Büyük Locasında (GLNF) 7 ayrı rit uygulanmakta, mavi locaların ritüelleri de ona göre değişiklikler arz etmekte, ancak her ritte çalışan localarda Royal Arch şapitrleri, üçüncü derecenin tamamlayıcısı olarak çalışmaktadır.

R.A.ın ayrı bir rit olmadığını, Üstat derecesinde İs'ad edilmiş Üstadı Muhteremler Nizamının evriminden başka birşey olmadığını, dolayısıyla, İs'ad edilmiş Üstadı Muhteremlerle birlikte Üçüncü Derecenin tamamlayıcı cüz'ü olduğunu yukarıda görmüştük (2).

Mavi Masonluğun dışındaki rit ve dereceler : (3)

Ragon, yukarıda sözünü ettiğimiz "le Tuileur Général" adlı kitabında, 52 ritin dışında, 75 değişik masonluk, 34 sözde masonik nizam, 26 androjen nizm, 6 masonik akademi ve toplamda 1400 den fazla derecenin

(2) *TARİH başlığı altında ve derecelerin gelişmesi bahsinde.*

(3) *İngiltere, ABD, İskoçya ve İrlanda'da uygulanan rit ve derece sistemleri Ek 2 de verilmiştir.*

alfabetik sırayla dökümünü, bazılarının da ritüellerinin ana hatlarını verir. Coil's Masonic Encyclopedia'ya göre, 18ci y.y. sonlarında, mevcut 1100 den fazla derecenin çok küçük bir kısmı İskoç Ritine bağlıydı. Bu derecelerin bazıları kısa ömürlü olmuş, bazıları, İsveç Rit'i gibi, lokal kalmış, bazıları aralarında birleşmiş, çok azı da genelde kabul görmüştür.

Şövalye derecelerinin kaynağını Fransız Masonluğunda görebiliyoruz. Masonluk Fransa'da yerleşir yerleşmez şövalyelik temaları ile mistik yönelmeler, eşitlik ve kardeşlik esası üzerine kurulu Mesleki Masonlukla (ilk 3 dereceli mavi localar) çelişkiye düşmeye başladı. Bu olay, başından beri masonluğun içinde var olan ve mason tarihini de etkileyen çelişkiyi gün ışığına çıkardı. Bir yandan Masonluk tüm insanların kardeş ve eşit olduklarını, dinsel dogmatizmin ve mezhepçiliğin dışında Evrenin Ulu Mimarına inandıklarını, diğer taraftan da gizli ritler ve sembollerle ifade edilebilen eski ve gizli bir bilgeliğin, bir gnozun var olduğunu ve yalnızca belirli bir dereceye erişebilenlerin buna vakıf olabileceklerini iddia ediyordu. Böylece, Masonluk Aydınlanma düşüncesi ile ona karşı olan düşünceleri sinesinde birleştirebiliyordu. Bu çelişkili ifadelerin hangisinin ağır bastığı ise, Masonluğu eşitlik, tolerans, laiklik ve demokrasi arayışına, veya yalnızca haricinin hiçbir zaman erişemiyeceği bir tasavvufun içinde şekillenmiş bilgelik ve irfan arayışına yönlendirecekti.

Kardeşlere, landmarklarımıza bağlılık çerçevesi içinde sunulan bu alternatifler, felsefeleri açısından bazen çelişki içindeymişler gibi gözükseler de, Masonluğu zenginleştirmekte ve ufkunu genişletmektedirler. Bu değişik eğilimler, aslında birbirlerini tamamlıyarak beşerin yaradılışının içindeki çelişkilerin paralelinde, güzel bir sentez oluştururlar ve bunların hiçbirini bir diğerine rakip görmek yanlışlığına düşmemek gerekir.

R.A. BİR HRİSTİYAN DERECESİ MİDİR?

Bazı Kardeşlerimiz, Uğur Mumcu'nun dediği gibi, bu konuda bilgi sahibi olmadan fikir sahibi olmuşlardır. Hz. Süleyman, Sur Kralı Hiram ve Hiram Abif'in inşa ettikleri birinci Mâbedin Babil tarafından yıkılmasından geçen 75 yıl sonra (M.Ö. 8 ci y.y.) cereyan eden olaylar, R.A. efsanesinin temelini oluşturmaktadır. Eğer R.A. bir Hristiyan derecesi olsaydı, Hz. Süleyman'ın Papa, Hiram'ın da Kardinal olması gerekirdi. Buna karşılık, Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin bazı Avrupa ülkelerinde (İngiltere, İskandinavya ülkeleri gibi) yalnız Hristiyanlara açık olduğunu, özellikle Amerika'da liberal bir rit olarak geliştiğini ve bu şekliyle kıt'a Avrupasına döndüğünü hatırlayalım.

R.A. TEŞKİLÂTI OLAN AVRUPA BÜYÜK LOCALARI :

Almanya, Avusturya, Belçika, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İskoçya, İspanya, İsrail, İsveç, İsviçre, İtalya, Norveç, Portekiz ve Yunanistan.

Not: *Dünyada mevcut muntazam obediansların hemen hemen hepsinde R.A. vardır.*

R.A. TEŞKİLÂTI OLMAYAN AVRUPA BÜYÜK LOCALARI :

Türkiye ve Lüksenburg (Lüksenburg'da yalnızca 4 Loca çalışıyor).

TÜRKİYE'DE ROYAL ARCH:

İskoçya Büyük Locası arşivlerinde yapılan araştırma sonucunda, İstanbul'da 20 Eylül 1865 tarihinde, "Thistle of the East" isimli ve 107 sayılı, İzmirde de 18 Haziran 1869 tarihinde "Homer" isimli ve 132 sayılı birer Royal Arch Şapitrinin İskoçya'dan aldıkları beratlarla kurulduklarını ve her iki şapitr'in de 1924 yılında beratlarını ana localarına iade ederek kapandıkları saptandı. Berat ve matrikül fotokopileri arşivimize konmak üzere tarafımıza yollandı. Bu beratlar, 14 sayılı TESVİYE dergimizin 12 ve 13. cü sahifelerinde yayınlanmıştır. İrlanda'dan temin edilen arşiv dokümanlarından İstanbul, Hasköy'de kurulu 166 sayılı Hasköy Şapitri ile ilgili muhaberat bulunmuştur. İrlanda Bü. Şapitrinden 7 Mayıs 1875 tarihinde Hasköy Şapitrine yollanan matrikül hareketleriyle ilgili mektup, 15 sayılı TESVİYE'de (s. 34) yayınlanmıştır.

1965 öncesi Türkiye Masonluğu Fransız Grand Orient'ının etkisindeydi. R.A. dünyada muntazam Masonluğun bir parçası olduğundan ve Grand Orient'da da uygulanmadığından, bizde de olmaması doğaldı.

1965 yılında Türkiye Büyük Locasını İskoçya Büyük Locası tahsis etmişti. Yukarıda da görüldüğü gibi, İskoçya'da Royal Arch Büyük Locaya bağlı değildir ve bu nedenle, İskoç ritüelinden birçok alıntı yapmamıza, hattâ Büyük Görevlilerin regalya rengi ile Çırak Düzenli Duruşunu, dünyada yalnız İskoçya Büyük Locasının uyguladığı yeşil renk ve Dü. Dur. a uygun olarak kabul etmemize rağmen, R.A. ele alınmamıştı. Eğer o tarihte tahsisimizi İskoçya yerine İngiltere veya Fransa yapmış olsaydı, regalyamızın rengi mavi, Dü. Du. ceza işareti, Sa. Du.nda el göğüs yerine boyunda olurdu ve Üstadı Muhterem İs'ad Merasimi ile birlikte Royal Arch da ritüellerimizin doğal bir parçası olurdu.

Bü. Üstat En Muh. Can Arpaç K.in döneminde yurt dışına açılmaya başlanılınca, bu eksiğimizi bizimle beraber yabancı obedianslar da

fark ettiler ve İskoçya, İngiltere ve Fransa'dan bu eksiğimizi tamamlamak üzere teklifler gelmeye başladı. 1965 yılında bizi tahsis eden İskoçya Büyük Locası Büyük Üstadı Lord Bruce, yeni ünvanıyla Lord Elgin, halen İskoçya R.A. Bü. Şapitrinin Bü. Üstadı sıfatıyla ve ölmeden önce başlattığı işi tamamlamak üzere ülkemizde bir R.A. Şapitrinin tahsisini yapmak istediğini bildirdi.

Zamanında İskoçya tarafından tanınmamızda fevkalâde etken olan İzmir Ephesus Locamızın kurucu Üs. Muh.i Robert Sime K. halen İskoçya'da Bölge Ön. Bü. Üstadı olup o sıfatla da İskoçya Bü. L. Büyük Kurul üyesidir. 1995 yılının Mayıs ayında, İzmir Kuş Adası'nı turist olarak ziyaret eden bir İskoçyalı Mason grubunun başında olan Sime K., Ephesus L.da bir R.A. töreni düzenlemek önerisini tarafımıza bildirmişti. Ancak İskoçya sisteminde R.A., Bü. L. nın kontrolunun dışında bir teşkilât görünümünde olduğu için bu teklife sıcak bakmamıştık.

Aynı tarihlerde, Fransa Dostluk Kefilimiz olan Bü. Sekreter ve Şeref Bü. Üs. Vekili Yves Trestournel K., Fransızca çalışan localarımızdan başlayarak bize R.A. teşkilâtını kurmayı önermişti.

22 Nisan 1995 Konvanımıza ziyaretçi olarak gelen İngiltere Bü. Sekreteri Michael Higham K. de tarafımıza aynı teklifi yapmıştı. Sohbet esnasında, 29 Mayıs 1995 tarihinde Londra'da Ahmet Timurkan K.imizin 4258 Numaralı Mandate L.sına Üs. Muh. olarak İs'ad edileceğini ve İs'ada heyet olarak katılacağımızı öğrenince, konuyu yerinde tekrar görüşmek üzere Bü. Üstadımıza ve beraberinde gelecek Türk K.ler heyetine randevu vermişti. Daha sonra, "anlatacağıma, kendiniz görün" türünden bir yaklaşımla bizleri R.A.'a kabul merasiminden geçirmeyi önermiş, bizler de kabul etmiştik. Merasimi İngiltere Bü. L. Büyük sekreterinin kendisi yönetmişti. Ancak, Türkiye'de bir R.A.Şapitrinin kurulması için sayımız yeterli değildi ve Başkan'la 1. ve 2. Nâ. görevlerine is'ad edilmiş K.lerimiz yoktu. Açılışta, 28 Eylül 1995 tarihinde, Londra'da tekrar Bü. Mâ. binasında, bu defa Bü. Sek. yardımcısı Brian Gould K. in yönetiminde uygulanan bir merasimle (4) 19 K.imiz daha R.A. a intisab etti ve gerekli görevlere gerekli is'adlar yapıldı. Şimdi 22 Türk K., Londra'da 5161 sayılı Tetrahedron Loca ve Şapitrinin intizam içinde katılmış üyeleriyiz.

R.A. Ritüelinin Türkçe'ye çevrilme işi taslak olarak tamamlanmıştır. Büyük Kurul'un tasvibi ve Konvan'ın onayından sonra da resmî çalışmalar başlayabilecektir.

---

(4) Bu merasime en çok 10 Üs. Muh.in katılması bizden rica edilmişken, şarklılığımızla duyanları kırmadan 10 yerine 19 K. olarak Londra'ya gidince, onlar da bize uymak nezaketini gösterdiler.

KAYNAKÇA :

1. *Harry Carr's World of Freemasonry*
   a. More Light on the Royal Arch
   b. The Relationship between the Craft and the Royal Arch
2. *Beyond the Craft, Keith B. Jackson*
3. *A History of the York and Scottish Rites of Freemasonry, Henry Ridgely Evans*
4. *Royal Arch Matters, A. Wells*
5. *TESVİYE Dergisi, Sayı 14 ve 15 (Beratlar)*
6. *TESVİYE sayı 2,3,20 (Rit...)*
7. *Freemasons Book of the Royal Arch, Bernard E. Jones*
8. *10 - 14 Dereceler Üzerine Yapılan 1970 Yılı Çalışmaları, Kurtuluş Olgunlaşma Locası*
9. *Tuileur Général de la Franc-Maçonnerie, J.M. Ragon*
10. *The Rose Cross and the Age of Reason, Christopher Mcintosh.*
11. *Fifty Royal Arch Questions Answered, Harry Mendoza*
12. *Dictionnaire de la Franc-Maçonnerie, Daniel Ligou*
13. *Coil's Masonic Encyclopedia*

EK 1

İNGİLTERE BİRLEŞİK BÜYÜK LOCASI ANAYASA KİTABI VE EKLERİNDE ROYAL ARCH:

a. Kitap:

"Anayasa Kitabı tek cilt içinde Büyük Loca Anayasası ile Royal Arch Tüzüklerini birlikte içermektedir".

b. İngiltere Birleşik Büyük Loca Anayasası Giriş Beyanı:

"Aralık 1813 tarihinde iki Büyük Locanın birleşmesinin Resmi (solemn) Birleşme beyannamesinde, saf Kadim Masonluk üç dereceyi, yani Çırak, Kalfa ve Kutsal Royal Arch Yüksek Nizamı dahil olmak üzere Üstat Mason derecelerini kapsar."

c. Royal Arch Tüzükleri Giriş Beyanı:

"Bu tüzüklerde yeri bulunamıyan bütün konularda İngiltere Royal Arch Nizamı, bundan böyle Büyük Loca tâbir edilecek Hür ve Kabul edilmiş Masonların Kadim Kardeşliğinin anayasası ve Kuralları ile bağlıdır. "

Anayasa Kitabı ile ilgili yorumlar kitapçığından: (Information for the Guidance of the Craft, 1993)

ROYAL ARCH'A ÜYELİK:

"Büyük Kurul, Royal Arch'a katılmış olan Kardeşlerin localarında, saf ve kadim Masonluğunun R.A.'a katılmadan eksik kalacağını Üstat Masonlara anlatabilmeleri ve Royal Arch'a katılmak isteyenlere her türlü teşviki göstermelerinin gerektiğini Kasım 1990 tarihinde Büyük Şapitr'e yazmış olduğu raporda belirtmiştir.

En son olarak 1984 yılında bu konuya dikkati çeken Kurul, yukarıda vaaz edilen hususlara tam katıldığını beyan ederek Üstat Masonları teşvik etmenin en müsait zamanının Üstat diplomalarının verildiği an olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle Büyük Kurul, diplomaları verecek Kardeşlerin yeni Üstatları, Masonik kariyerlerine Yücelme (Exaltation) yoluyla devam etmelerini önemle telkin etmelidirler. (11 Mart 1992 Büyük Kurul Raporundan alınmıştır.)"

ROYAL ARCH ŞAPİTRLERİ:

"Bir Royal Arch Şapitrine berat verilmeden önce, bağlanacağı Locanın Üstadı Muhteremi ile Nâzırları bir tavsiye levhasını Loca içinde imzalamalıdırlar. Şapitr, Yükselme törenleri için aday kaynağını genellikle bu locadan temin edecektir; bu nedenle Loca ve Şapitrin çok yakın temasta olmaları ve locanın Şapitrinde olup bitenlerden haberdar olması gerekir. Şapitri ile münasebetini kaybeden bir Loca bu teması tekrar tesis etmelidir."

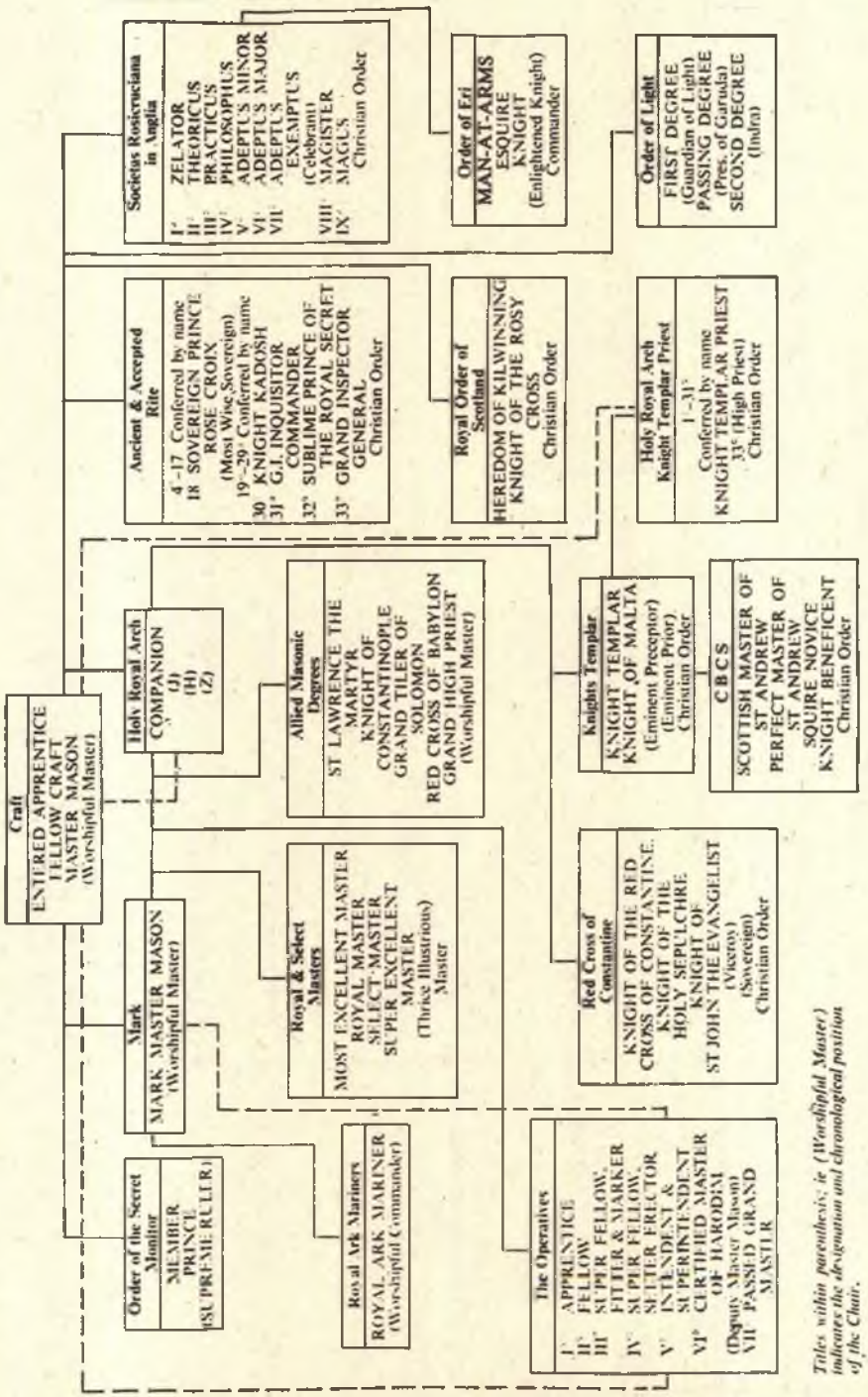
ROYAL ARCH BİJULARININ TAKILMASI:

"Anayasa Kitabının 241 sayılı kuralına göre, Localarda, Anayasa Kitabının giriş beyanında belirtilen saf Kadim Masonluğun üç derecesinin, yani Çırak, Kalfa ve Kutsal Royal Arch Yüksek Nizamı dahil olmak üzere Üstat Mason derecelerinin Büyük Üstat tarafından tasdik edilmiş bijuların dışında kalanlar kullanılamaz.

Büyük Kurulun görüşü Royal Arch bijularının tüm loca toplantılarında takılabileceği, hattâ takılmalarının teşvik edilmesi gerektiği mealindedir. (9 Eylül 1981 Büyük Kurul Raporunldan alınmıştır.)"

EK: 2

İngiltere, A.B.D., İskoçya ve İrlanda'da üyelerini Mavi Localardan alan değişik Rit ve derecelerin tablo ve cetvelleri:

Titles within parenthesis; ie (Worshipful Master) indicates the designation and chronological position of the Chair.

DEGREE COMPARISON CHART

ENGLAND	DEGREE	USA	SCOTLAND	IRELAND
—	PAST MASTER	General Grand Chapter of Royal Arch Masons	—	—
Bristol Chapters only	EXCELLENT MASTER	Gd Council AMD		
Supreme Grand Chapter	ROYAL ARCH MASON	General Grand Chapter of Royal Arch Masons	Supreme Grand Chapter of Royal Arch Masons and Grand Lodge	Supreme Grand Royal Arch Chapter
Grand Lodge of Mark Master Masons	MARK MASTER MASON			
	ROYAL ARK MARINER	Grand Council of Allied Masonic Degrees		—
Grand Council of the Order of the Secret Monitor	MEMBER	—	—	—
	PRINCE	—	—	—
	SUPREME RULER	—	—	—
Grand Council of Royal & Select Masters	MOST EXCELLENT MASTER	—	—	—
	ROYAL MASTER	General Grand Council of Royal & Select Masters	Supreme Grand Chapter of Royal Arch Masons	—
	SELECT MASTER			—
	SUPER EXCELLENT MASTER			
Grand Council of Allied Masonic Degrees	ST LAWRENCE THE MARTYR	Grand Council of Allied Masonic Degrees	—	—
	KNIGHT OF CONSTANTINOPLE		—	—
	GRAND TILER OF SOLOMON		—	—
	RED CROSS OF BABYLON	Grand Encampment of Knights Templar	Red Cross Knight on Babylonish Pass	
	GRAND HIGH PRIEST	General Grand Chapter of Royal Arch Masons	—	—
—	SECRET MONITOR	Grand Council of Allied Masonic Degrees	—	—
—	ARCHITECT		—	—
—	GRAND ARCHITECT		—	—
—	SUPERINTENDANT		—	—
—	MASTER OF TYRE		—	—

DEGREE COMPARISON CHART

ENGLAND	DEGREE	USA	SCOTLAND	IRELAND
Supreme Council for England & Wales	ANCIENT & ACCEPTED RITE 4° - 33°	Supreme Councils for USA (Northern & Southern Jurisdictions)	Supreme Council for Scotland	Supreme Council for Ireland
Grand Imperial Conclave of the Red Cross of Constantine of England and Wales etc.	RED CROSS OF CONSTANTINE KNIGHT OF THE HOLY SEPULCHRE KNIGHT OF ST JOHN THE EVANGELIST	Grand Imperial Conclav	Grand Imperial Conclave of the Red Cross of Constantine of Scotland	— — —
— — —	KNIGHT OF THE SWORD KNIGHT OF THE EAST KNIGHT OF THE EAST & WEST	Knight Masons of the USA	see Red Cross of Babylon	Knight Masons of Ireland
Great Priory of the Temple & Malta of England & Wales etc.	KNIGHT TEMPLAR KNIGHT OF MALTA	Grand Encampment of Knights Templar of the USA	Great Priory of the Temple & Malta of Scotland	Great Priory of the Temple of Ireland —
Grand College of HRAKTP of England	HOLY ROYAL ARCH KNIGHT TEMPLAR PRIEST	Grand College of HRAKTP of the USA	—	—
Provinces of the Royal Order of Scotlan	HEREDOM OF KILWINNING KNIGHT OF THE ROSY CROSS	Province of the Royal Order of Scotland	Grand Lodge Royal Order of Secotland (Edinburgh) also Provinces	— —

DEGREE COMPARISON CHART

ENGLAND	DEGREE	USA	SCOTLAND	IRELAND
Worshipful Society of Free Masons etc.	I° APPRENTICE	—	—	—
	II° FELLOW	—	—	—
	III° FITTER & MARKER	—	—	—
	IV° SETTER & ERECTOR	—	—	—
	V° INTENDENT etc	—	—	—
	VI° CERTIFIED MASTER	—	—	—
	VII° PASSED GRAND MASTER	—	—	—
Societas Rosicruciana in Anglia	I° ZELATOR	Societas Rosicruciana in Scotia Foederatis	Rosicruciana in Scotia	—
	II° THEORICUS			—
	III° PRACTICUS			—
	IV° PHILOSOPHUS			—
	V° ADEPTUS MINOR			—
	VI° ADEPTUS MAJOR			—
	VII° ADEPTUS EXEMPTUS			—
	VIII° MAGISTER			—
	IX° MAGUS			—
August Order of Light	FIRST DEGREE	—	—	—
	PASSING DEGREE	—	—	—
	SECOND DEGREE	—	—	—
Order of Eri	MAN-AT-ARMS	Grand Council of Allied Masonic Degrees	—	—
	ESQUIRE		—	—
	KNIGHT OF ERI		—	—
Great Priory of England of Knights Beneficent of the Holy City	SCOTTISH MASTER OF ST ANDREW	Great Priory of the USA of Knights Beneficent of the Holy City	—	—
	PERFECT MASTER OF ST ANDREW		—	—
	SQUIRE NOVICE		—	—
	KNIGHT BENEFICENT OF THE HOLY CITY		—	—

TARİH VE MASONLUK (*)

Koparal ÇERMAN

Tarih nedir? Bize ne verir? Günlük yaşamda onu nasıl kullanırız? Bu gibi sualleri: "Tarih, günümüzün anlamını ortaya koyar ve onu hepimiz, her zaman kullanırız." şeklinde cevaplayabiliriz. Nedensiz ve anlamsız hiçbir şey olamayacağı için tarih, yaşamımızı bütün yönleriyle kapsar. Kimse ondan kaçamaz, kaçınamaz. Çünkü tarih, yeryüzü için kara, hava ve denizler ne ise tıpkı bunun gibi, dünyamızın varlığına ilişkin birşeydir. Ondan kaçmak, dünyadan kaçmaya; ya da yerçekiminden kurtulmak için çabalamaya benzer. Bugün çevremizde gördüğümüz herşey; insanlar, yapılar, sosyal faaliyetler hep zamanın damgasını taşır. Herşey geçmişten günümüze gelişen oluşumların bugün gördüğümüz bir kesitidir. Milyonlarca insan sabahları çalıştığı yere, daha önce başladığı bir işi tamamlamak üzere gider. İşte dünden kalan işi devam ettirmek, tarihle birleşmektir. Bize takdim edilen bir şahsın ilk olarak: "kim?" olduğunu sorarız. Bu soru, o şahsın geçmişini bilmeye yöneliktir. Geçmişini bilmeden bir insanı tanımak olanaksızdır. Eğitim programlarının da bir başlangıcı ve sonu vardır. Tahsil on yıl sürse bile öğrenciler sonunda başlangıcı hatırlamak zorundadırlar. Çünkü son sınavda, ilk okulda öğrenilen harfler kullanılacak, ölçüm için kerrat cetvelinin ha-

(*) H.L. Haywood Kardeşimizin "More about Masonry" isimli kitabının "Masonry and History" adlı bölümünden adapte edilmiştir.

tırlanması gerekecektir. Dikkat edilirse, sorduğumuz suallerin yarıdan fazlası geçmişle ilgili bir cevabı gerektirir. "Bu bina geçen yıl yapılmıştı. Şu iş altı ay evvel alınan karar gereği devam ediyor. Bu geçen yaz dikilen bir ağaçtır," gibi. Çünkü etrafımızda gördüğümüz şeyler bir anda var olmadıkları gibi, bir an sonra da kaybolup gitmeyeceklerdir. Yeryüzünde herşey yavaş yavaş oluşur, günden güne, yıldan yıla gelişir ve belli bir süre devam eder. Örneğin harb fikri, uzun süren savaş öncesi hazırlıklara yol açar. Sonra da harb Avrupa'da görüldüğü gibi otuz yıl, hattâ yüzyıl sürebilir. Bütün bunlar, olayların yeni nesillerce bir bakışta anlaşılamayacağını, bunların kavranılabilmesi için, işin başlangıcına dönmek gerektiğini bize hatırlatır. Tarihini bilmeden çevremizde dönen olayların nedenini? niçinini? anlayamayız. İşte etrafımızda gördüğümüz çeşitli kuruluş ve organizasyonların varlık sebepleri ile olay ve olguların gelişimini anlayabilmek için bunların geçmişleri ile ilgili bilgileri bir zaman sıralaması içerisinde göz önüne sererek izleyemeyi, ve bazı neticelere varmayı, tarih kelimesi ile ifade ediyoruz. Tarih, zihnimizde bir ömre sığmayan geçmişle geleceği birleştirmeyi sağlar. Bir kimse hastalık veya kaza sebebiyle hafızasını kaybeder, ya da bunayarak geçmişi hatırlayamazsa hareketleri tutarsız olur. Çünkü geçmişle geleceği birbirine bağlayamaz. Şuur kaybı, ya da bunama, bu bağ koptuğu için zor hastalıklardandır. Bu gibilere yardım da edilemez. İşte tarih öğrenmeyi zor sayıp ona sırtını dönerek, bu günü öğrenmeye, veya ileriye dönük işler yapmaya kalkanlar da tıpkı bunamış insanlara benzerler. Unutmamalıdır ki bunayan kişi, mutfak yemeklerle dolu olsa, buzdolabının yerini bilemediği için açlıktan ölebilir.

Tabii, ancak tarihi oluşumunu bilerek bu günkü varlık nedeni ve niteliğini anlayabileceğimiz olgular olduğu gibi, toplum olarak varlığımızı ve mutluluğumuzu doğrudan etkileyen hayati önemde değerler de vardır. Bunlar günlük yaşamla ilgili öyle önemli faktörleri içine alabilir ki bunları sadece yazıp çizmekle kalmayıp okullarda çocuklarımıza öğretmemiz de gerekebilir. Tarih romantik bir sevgiyle geçmişe bağlanmak olmadığı, ya da dünleri bugünden daha çok beğenmek anlamına gelmediği için önemli bilgileri elbet çelimsiz hafızamıza ve kıt anlayışımıza terkedemeyiz. Bugünkü başarımız geçmişi bilmekle; bugünkü problemleri çözmek, geçmişi öğrenmekle mümkün olabileceği için tarih yapmak mecburiyetinde kalırız. Tarih bugün için, bugünkü sorunların çözümünde uygun kararlar alabilmek için yapılır. Dünya harbine nasıl girdik? İstiklâl harbinde kimlerdi Atatürke karşı koyanlar? Niçin demokrasi? İnsan hakları? Ve hürriyet? İşte, bütün bunların dünya çapında derin tarihi uzantıları

vardır. Bu gün karşımıza çıkan her problemin yüzlerce, binlerce yıl öncelere dayanan temelleri vardır. Bunu görmezden gelmek ve tarihi boş lafdan ibaret saymak, kör olup karanlıkla aydınlığın farkını görememek kadar büyük bir talihsizliktir.

Siyasal ve sosyal hareketler, ülkeler arası etkileşim, global oluşumlar o kadar kompleks, öylesine karmaşıktır ki sıradan bir insan bu ilişkileri değerlendirip kolayca neticeye varamaz. Doğru neticelere varabilmek için kendini bu işe adamak yani meslekten olmak gerekir. Bunun için de meslekten tarihçiler yetiştirilir. Bu meslek erbabı bizim için ve bizim adımıza olayları en ince detaylarına kadar araştırıp incelerler ve bunları birleştirip neticelere varırlar. Sonra bu bilgiler arşivlenir ve gerektiğinde yayınlanıp, okullarda öğretilirler. Tarihi bilgiler toplumlar için çok önemlidir; çünkü belli fikirler oluşturacak şekilde insanların dimağına yerleşir ve potansiyel bir güç oluştururlar. Bu yüzden tarihi belge, bulgu ve bilgilerin gerçeklerden asla şaşmaması gerekir. Çünkü yanlış bilgiler bazen patlamaya hazır bir mayın gibi bilinçaltına gömülür ve nitelikleri ile bir milletin kaderini de etkileyebilirler. Eğer bu bilgiler, bilerek doğrulardan uzaklaştırılır ve yanlış temeller üzerine oturtulursa büyük felâketlere sebep olabilirler. Etkileri bazen atom bombasından bile büyük olabilir. Örneğin; Naziler tarihi çarpıttılar, yanlışları öylesine allayıp pullayarak halka sundular ki neticede acısı 1945 yılında yaşanmaya başlandı.

Tarihçinin bilimsel ve bitaraf bir bakış açısı ile gerçeklerin peşinde koşması gerekir. Bu açıdan ele alınca diğer meslek sahipleri tarihçiye nazaran çok daha hürdürler. Müzisyen dilediği tarz bir melodi besteleyebilir. Şair kalemini oynatmada bir kuş kadar hür olup, lisanı istediği gibi eğip bükebilir. Bir heykeltraş eserine istediği anlamı verebilir. Bir mimar istekleri, muhtelif biçimlerle karşılayabilir. Hattâ bir hatip fikrini şu ya da bu anlama gelebilecek kelimelerle ifade edebilir. Ama, bunlarla mukayese edildiğinde tarihçinin kendi sahasında çok kısıtlı, çok yardımsız olduğunu kabul etmek gerekir. Onun usta elleri olaylara yön veremez, çünkü olaylar ona ait değildirler. Atatürk'ün saçına dokunamaz. Sezar'ın Rubicon'u geçtiği günün tarihini değiştiremez. Cengiz Han'ın, Çin seddinin hangi kapısına saldırdığını bilemez. Eğer Roma düşmüşse onun yapacağı birşey yoktur. Piramitleri ortadan kaldıramayacağı gibi, dün olmuş bir olayı olmamış gibi de gösteremez. En büyük paradoksu da; olayları değiştiremeyeceği gerçeği gün gibi ortada iken, aynı zamanda değiştirmiş gibi bir izlenim yaratmama çabası içerisinde bulunuşudur. Tarihçi için gerçekler kutsaldırlar. Çalışması, didinmesi ve çabası, sadece doğruları bulup ortaya çıkarmak ve

bulduklarını en anlaşılır biçimde kayda dökmek içindir. Kendi milletine ait kusurları tarihi bir dökümanda okuyan kişi, tarihçiye kusur bulmamalıdır. Çünkü müsebbibi o değildir. O bulduğunu yazmıştır. Tarihçi ortaya koyduğu doğruları diğer tarihçiler önünde savunamayacak durumda olsa, önce onu kendi meslekdaşları tarih bilimi dünyasının dışına atarlardı.

Şimdi, "tarih" değişme ve gelişme neticesi ortaya çıkan olay ve olguların anlamını ortaya koyan bir bilim olduğuna ve muhtelif sahalarda değişim hızı doğal olarak birbirinden farklı olacağına göre; elbet değişimin sür'atli olduğu sahada olay ve olguların tarihi olma niteliği de artacaktır. O zaman, olay ve olguların nerede daha çok tarihi nitelik kazanacağının izahını yapabilecek bir ölçü de bulmamız gerekiyor. Bunun için bazı değişik ölçüler zaten bulunmuştur. Bunların en basiti ve şimdi burada kullanmamıza en elverişli olanı Plato'nun ölçüsüdür. Buna göre tarihi niteliği olmayan olay ve olgular zamandan hiç etkilenmeyen yani hiç değişmeyen şeylerdir. Plato bunların uzun bir listesini yapmıştır bu listenin başında zaman, mekân ve atalarımızın "bozulmaz düzen" dedikleri tabiat kanunları geliyor. Bu ölçü çizgisinin öteki ucunda da harbler yer alır. Harblerde durum o kadar seri biçimde değişir ki en basit olaylar bile tarihi niteliğe sahip olurlar. Bu yüzden harblerde günlük olayların ceridesi tutulur ve hiçbir olay atlanmaz. Çünkü en küçük bir değişikliğin bile sonuca önemli etkisi vardır. Bunun için modern ordularda ayrıca bir tarih sınıfı bile kurulmuş bulunmaktadır.

Bunları da söyledikten sonra şimdi sıra masonluğun bu ölçekteki yerine gelmiş bulunuyor. Masonluğun yeri hiç şüphesiz tarihi nitelikli olma yönünde ve harblerdeki gibi ölçeğin en ileri uçlarındadır. Hattâ biraz daha ileri giderek diyebiliriz ki; masonluk tarihin bir parçası olarak oluşmuştur. Masonluğun içeriğinde bulunan diyelim ki 200 küsur konunun (tabii bu tam bir rakkam değildir ama, gerçekten uzak da sayılmaz.) hiçbirisi bu konuları gündeme getiren çağın tarihi olayları belirlenmeden tam olarak anlaşılamaz. Bu kardeşlik örgütü, dünya tarihinin seyri içerisinde oluşmuş çok önemli bir kurumdur. Önemlidir, çünkü onu var eden tarihi sebeplerin hepsi de çok önemlidirler. Masonluğun temel gerçeği, onun yaşayan bir tarih oluşu, tarihin içinden süzülmüş oluşudur.

Nasıl ki geometriyi; açı, üçgen ve dairelerle doğru ve eğrileri anmadan anlatabilmek olanaksızsa, masonluğu veya masonluğa ait herhangi bir şeyi de (tabii bunlar bir kişinin aklından çıkmış olmadığı için), tarihi akışın seyri ile birlikte ele almadan anlatabilmek olanaksızdır. Çünkü bunlar nesiller boyu devam eden sosyal aktiviteler içerisinde oluşup gelişmiştir. Bu yüzden, bir

kişinin gözlerini kapatıp onun teorileri üzerinde yeni fikirler üretebilmesi, tarihin ürettiği fikir ve olguları değiştirebilmesi mümkün değildir. Herkes onu bulduğu şekilde kabul etmek zorundadır. Çünkü masonluk teorik değil tarihi bir olgudur da onun için.

Benzetmeler, genelde yanlış anlamalara yol açar. Lâkin, önemli bir noktayı kolay anlatabilmek için bu tehlikeyi göze alarak; masonluğu sekiz dokuz yüzyıl önce, büyük ustaların kızağa koyduğu bir gemiye benzetebiliriz. Şimdi bu gemi kendi tayin ettiği rotada, kendine has bir hızda, yüzyılların kültür denizi üzerinde yüzerek, ay'a gider gibi belli bir hedefe doğru yola çıkmış, ilerlemektedir. Kara henüz görünmüyor. Bizden hemen sonraki nesiller de karaya ulaşacak gibi görünmüyorlar. Şimdilik görebildiğimiz, bu yolculuğun herşeye değer oluşu ve bunun yanında yelkenler ve sair donanımın her türlü rüzgâr ve fırtınaya karşı dayanıklı oluşundan ibarettir. Geminin içerisinde çok şeyler oluyor; çalışmalar, yiyip içmeler, uyuyup, uyanmalar, doğum hastalık ve ölümler ve daha pek çok şeyler... Ve de her limanda şöyle veya böyle hariçten sesler.

Masonluğun tarihini; ister ananevi olaylar zinciri olarak düşünelim, ister tarihi belgeler olarak ele alalım, başlıca iki sahaya ayırabiliriz. Birincisi masonluğun kendi iç tarihidir. Bu kısaca harice kapalı yani, koruyucu tarafından gözlenen kapının içindeki olayların tarihini kapsar. İkincisi ise masonluğun etkilendiği ve tabii etkilediği onun dışındaki dünyaya ait tarih sahasıdır. Bunlar üst üste birbirine yapışık bölünmez bir bütünün parçası gibidirler. Üç derecenin sembolizması, büyük locanın kuruluşu, yüksek derecelerin ortaya çıkışı, ve buna mümasil yüzlerce küçük olayın şekillendirdiği oluşumlar iç tarihle ilgili iken, genel tarih, özellikle gotik mimarî tarihi ile felsefe san'at ve bilimsel gelişme tarihi masonluğun dışındaki tarihi olarak ele alınabilir. İşte masonluğa derinliğine nüfuz edebilmemiz sembol ve alegorilere anlam kazandırabilmemiz için tarihi bilgilerimiz, sözkonusu her iki sahayı da bütün genişliği ve karşılıklı etkileşim nüansları ile birlikte ihata etmiş bulunmalıdır.

Bu kadar tarihi niteliği olan hattâ tarihin özel bir dokusu olarak niteleyebileceğimiz masonluk, bunca altın yılını geride bırakmış olmasına rağmen; belki büyük localar uzun süre yazılarına sansür koydukları için, belki tarihçilerin inceleyebileceği yeterli kayıt ve yazılı döküman bırakılmadığı için, ve belki de bunca ceride tutulmasına rağmen kendi bünyesi içerisinde bir tarih ünitesi kuramadığı için, profesyonel bir tarih yapısına sahib olmakta gecikmiş ve bu konuda çok yavaş hareket etmiştir. 19. ncu yüzyılın ortalarına kadar, tarihi bir döküman olarak masonların okuyabileceği 1723 tarihli kuruluş kitabı vardı; ama onun da ta-

rihi bir değeri yoktu. William Preston'un Illustrations ve William Hutchinson'un Sprit of Masonry isimli kitapları da tarihi değerden yoksundular. George Oliver'in Historical isimli yapıtı ise; tarihi verilerden çok tahminlere dayalı bir dökümandı.

İlmi değeri olan masonik tarih J. O. Halliwell'in Regius MS. isimli yapıtı ile başlar. Bundan sonra, ancak 1870 ve 1880 yılları arasında birdenbire Gould, Hughan, Crawley, Lyon, Speth, Sadler, Rylands, Begemann, Thorp, gibi devler ortaya çıkıverdiler. Bunu Quatuor Coronati isimli araştırma locasının tarihi yapıtları izledi. Ars Quatuor Coronatorum isimli yapıt, halen Ansiklopedi Britannica'nın tarih kısmında yer alıyor. Bunlar ingilizlerin çalışmalarıdır. Amerikada da Mackey, Pike, Macoy, McClenachan, Fort, masonik tarih dünyasının derin iz bırakan devleridirler. Bugün A.B.D.'de araştırma locaları tarihi veriler üzerinde ileriki nesillere ışık tutacak çalışmalara geniş yer vermektedirler.

Türkiyedeki masonluğun da tarihi araştırmalar yapmakta gayretle çalıştığını söylemek belki mümkündür ama kendi tarihini yapmak açısından hangi noktada bulunduğunu bilemiyorum. Sanıyorum bu doğrultuda daha epeyce yol almak gereği vardır. Dilerim bizler de tarihçi kardeşlerimizin gayretleriyle gelecek nesillere tarihi değeri olan örnekler bırakabilelim ve eserlerimizi iftiharla gelecek nesillere aktarabilelim.

Dilerim başarılı oluruz.

DÜZELTME

Mimar Sinan Dergisi 100. sayısında (Mimar Sinan Dergisinin 100. sayısını kutluyoruz) başlıklı yazının, (Kuruluşundan Bugüne Kadar Aslî Üyelerin Matrikül Numaralarıyla Adı Soyadı) kısmının Giriş Tarihlerinde hatalar olmuştur.

Özür dileyerek aşağıda düzeltiyoruz.

MAT.	ADI SOYADI	SİCİL	GİRİŞ TARİHİ
034	LAYIKTEZ CELİL	3360	27.09.1986
066	ALGUADİŞ JAK	2937	27.09.1986
067	İPEKCİ GÜNEN	3021	15.03.1985
068	ATANASOF DİMİTRİ	5155	15.03.1985
069	KURT ÖMER FARUK	2968	15.03.1985
070	FERMAN MÜFİT CUMHUR	7779	15.03.1985
071	ERKSAN FALİH	1314	15.03.1985
072	RONA NEZİH	3376	17.09.1993
073	AKKAN AHMET	4786	01.06.1985
074	İŞMEN İSMAİL	3020	01.06.1985
076	BERGİL CAHİD	4004	26.09.1992
077	ECER ENİS	4688	26.09.1992

R.U.

TOPLUM VE MASONLAR

Abdurrahman ERGİNSOY

Konumuz, bugünün Türkiyesinde çok önemli görünmektedir. Türk toplumu için yapmamız gereken, yerine getirmemiz gereken ödevlerimizi hatırlamamızın zamanı geldiği kanısındayım.

Önce Türk toplumunu tanıyalım.

Cumhuriyet dönemine gelinceye kadar, Osmanlı döneminin başında laik görüşlü bir ortam içinde yaşayan toplum, zamanla şeriat baskısına, ekonomik açıdan mültezimlerin baskısına, sonra başta Tanrının gölgesi olan Padişahın ve devletin baskısına uğrayıp esaret seviyesinde kulluğa düşmüştür. Toplumda genel olarak Türkçe konuşulurken, okumuşlar Farsça ve Arapçaya yönelmişlerdir. Din de yönetimle birleşmiş, yönetime karışmıştır. 18. yüzyıl aydınlık çağının, Fransız İhtilâlinin ortaya koyduğu insancıl ilkeler Osmanlı topraklarına çok geç girmiş, çok sonralar hissedilir olmuştur.

Millet, ancak Cumhuriyet döneminde aydınlığı görür olmuş, milleti sömürüye iten, özgürlükleri yok eden, kendi kültürünü bile yok sayıp insanları Arap kültürüne yönelten görüş ve etkilerden sıyrılıp kendine dönebilmiştir. Ancak 50'li yılların başından itibaren yine sinsi dinsel ve gerici yönler, ilkeler ortaya sürülmeye başlamış; kendine hâkim olamayan, yüzyıllar boyunca boşluk içinde -mânen- kalmış olan millet, bu kez de nemelâzımcılık, egoizm gibi kötü ve yanlış uygulamalar sonucu keyfilik havasına düşmüştür. Toplum içinde politikacıların da etkisiyle sahtekârlar, çoğu zaman da din perdesi altında yobazlıklar mübah görülmeye başlamıştır.

Keyfilik ve çıkarcılık ile insanlarda topluma, millete ve insanlığa karşı ilgisizlik ve aşırı egoizm doğmuştur. Bütün bunların sebebi hep bildiğimiz cehalet, bilgisizlik ve de aklı kullanmamaktadır.

Keyfilik, topluma göre değişmektedir elbette. Boş verme, sınırsız hoşgörü barbarca tutum, otoriter görünme hevesi estirir ki bunlar insanları aldatır. Bu tutumlar, nemelâzımcılığı arttırıp yaygınlaştırır. Yönetim, polis ve memurlar da buna katılmaya başlar.

Son zamanlarda memleketimizde sanayileşme nedeniyle köyden kentlere insan akını artmış, gecekondular çoğalmış, kentler köyleşmeye başlamıştır. Gelenlerin getirdikleri yaşam tarzları ile kentlerin daha uygarca yaşam tarzları adetâ ortadan silinmiştir. İdari düzenin zayıflığı, politik yararlanma etkileri, yeni türeyen zenginlerin taşkın hareketleri insanların özgürlüklerinin yalnız kendilerine, o tür zenginlere mahsus olduğu kabulleri yanında toplumda serserilik, başıbozukluk, anarşi, kırolar, zontalar ve magandalar çoğalmıştır.

İdeal toplum nedir?

İdeal toplum, din ve bilimin ifade ettiği ahengin, adaletin, mutluluğun ve hakikatin arkasından koşmakla meşgul bir toplumdur. Gerçek toplumlar, bu ideal toplumdan bir ölçüde paylarını almaları ve ona uygunluk sağlayabilmeleri oranında saygıya değer olurlar. Bu durum onların bireylere yükledikleri yükümlülükleri gerçek ve meşru kılar. Elbette bu ideal toplumun insanlardaki eğilimlerle de sıkı ilişkisi vardır.

İdeal toplum, bir milletin en yüksek ahlâki şuura sahip birtakım bireyleri tarafından tasarlanır. O, doğanın ifade ettiği, belki de feda ettiği bireye bir gelişme ve değer sağlamak için çalıştığı gibi aynı zamanda bireylerin birliğinden, mekanik güçlerle veya içgüdülerle, gelenekle güçlenmiş ve oluşmuş birlikten de güzel, bir bütün meydana getirmeye çalışır. Bu yol, adalet, hakikat ve güzellik gibi belki bazılarınca hiçbir şeye, bir işe yaramayan zihni şeylere karşı saygı ve tapınmayı insan tabiatının elverdiği en yüce dereceye çıkarmaya uğraşır. Yalnız tabiatta yeri olmayan, yahut tabiatla çatışan düşünce objelerini en yüksek ölçüde yararlı hale getirir.

Her sosyal ilerleme ve gelişmenin kaynağından beşer ruhunun derinliklerinden çıkmış, önceden denenmiş ve canlılığı olumlu bir şey olmaktan başka yeni ve belki de boş bir hayalden ibaret olan bir şeyi gösterdiği halde doğru, iyi ve gerçekleştirilebilir olarak kabul edilmiş bir fikir bulunur. Bu fikir, bir gaye olarak kabul edilmiştir. Çünkü insanlar onu ya idealin bir ifadesi olarak görürler ya da öyle olduğuna inanırlar.

Sosyal hayat yalnız bilimsel verilerle yetinemez. O, yüksek ve verimli olabilmek için kişinin fedakârlıklarına, beşerî yasalara ve adalete

inanmasına, geçmişe bağlılığına ve gelecek nesillerin iyiliği için gayret harcamasına muhtaçtır. Sosyal hayat bireyden itaat ve feragat ister, gerektiğinde hayatını da ister.

Öte yandan tabiatın bir yasası vardır. Bu yasa tesanüt yasasıdır. Bu, tıpkı genel çekim yasası gibidir. Bu yasa, bütün beşerî toplumların varlığının ve yükselmesinin şartlarını ortaya koyar. Bu açıdan tesanüd tasarı, teori ve uygulamanın ortak noktasıdır. Bu nokta, insanı ilgilendiren din ile bilimin bağdaşmasına ışık tutmaktadır. Tesanüd yasası ile bilim bir noktada hayatla bir olma yoluna girmiştir. Bu birleşme ile aydın bir aklın insan için koyduğu bütün ödevleri analiz edersek bunların adalet, yardımlaşma, kişisel veya bireysel olgunlaşma, hoşgörü, aileye, vatana, topluma ve insanlığa karşı fedakârlık ve sadakat olduğu anlaşılmaktadır. Bunların hepsi yalnız tesanüd'ün bilimsel kavramı sayesinde açıklanabilir ve değerlendirilebilir.

Tesanüd ahlâkının, tavsiye ettiği hoşgörünün etkisiyle ve dinlerin akla uygunluğu ile din ve bilim arasındaki köprü oluşur. Hattâ daha da ileri gidilerek uygulamalar geliştikçe ve zihinlere yerleştikçe dinlerin yerine, tesanüd ahlâkı, dinlerin yapabildiği bütün yararlı şeyleri yerleştirebileceği gibi bilimsel kültürle şekillenmiş zihinlere gereken daha geniş, daha yüksek şeyleri de tahakkuk ettirebilecektir.

Tesanüdçülük, manâ-zekâ-âlemi ile madde âlemi arasındaki köprünün bilim dünyası ile eylem dünyası arasındaki birleştirici bağı değil mi? Etki ve tepki yasası bir tesanüd yasası olamaz mı?

Tıpkı Pascal'ın dediği gibi: "Dünyanın bütün parçaları arasında öyle bir bağ ve ilişki var ki bunlardan herhangi birini öteki olmadan yani bütünü tanımaksızın bilmenin olanaksız olduğuna inanıyorum."

Ortaçağdan beri süregelen toplum, sivil sosyal toplum olup önceleri uygar bir toplum değildi. O dönemde özgürlük ve özerklik, eşitlik gibi kavramlar yerleşmemiş, kurumlaşmamıştı. Batıda özgür ve eşit insan, toplumdaki konumuna ve sahip olduğu varlıkların devlet veya millet içindeki seviyesine bağlı ve bu yüzden de borçlu olmayan insandı.

Eski Yunanda, Roma'da kişilerin özgürlüklerinin, bir başka deyimle güçlerinin ve de statülerinin kaynağının devlet dışında olması, onların devlet içindeki konumlarını belirlemiştir. Bu toplumların, öteki toplumlar gibi sosyal ve siyasal toplum olmakla birlikte toplum içinde Aristoteles'in (politik hayvan) anlayışına uygun bir anlayış içinde olması nedeniyle öteki toplumlardan ayrıldığını ifade etmek gerekir. Bu toplumlar, siyasal toplum örgütlenmesini asıl sorun durumuna getirirken Doğu toplumları kişinin evrendeki konumunu değişmez terimlerle ifade etmeye yönelmiştir. Batılı, özgür insan karakterine uygun bulunan siyasal toplumun bir ferdi olarak o toplumla yaşama, gelişme ve genişleme şansına sahipken Doğulu böyle bir sürecin olabileceğini

düşünmemiş ve bunun sonucu Batılı anlamda özgür insan olmamıştır. Dolayısı ile siyasal toplumun sınırı son derece dar kalmıştır. Tanrının gölgesi olan Padişah, tüm tebaasının ve de tüm üretici sınıfların yani reayanın da tek sahibidir. Yönetim de Padişahın kullarının elindedir. Bu durumda özgür olma yolunda, özgür olmayanların başvuracakları bir özgürlük yeri var olmamıştır. Buna karşılık Batıda özgürlük savaşı siyasal toplumun yayılıp genişlemesi savaşı olmuştur. İşte bu savaş, demokrasi teorisi ve uygulaması için kaynak olmuştur. Bu savaş sonunda bireyin devlete karşı elde ettiği hak ve özgürlükler, liberal-demokratik devlette çoğunluk iktidarının keyfî uygulamalarına karşı bireyi korumuştur.

Batıda guild'lerde üyelik zorunlu değildi, isteğe bağlı idi. Osmanlıda ise, üyelik zorunlu olmuştur. Batıda toplumun bir tebaası olan zanaat ve sanatlar erbabı, şövalyelik ve rahiplik erdemlerinin karşısına insan için gerekli üretme erdemini ortaya koyabilmişlerdir. Böylece Batıda lonca örgütlenmesi yaşamın her alanına yayılmıştır ve bu durum bireyin siyasal toplum içinde bir yeri ve ağırlığı olmasını sağlayan çağdaş demokrasiye önderlik ederek özgürlük alanını genişletmiştir. Batının Orta Çağdan başlayarak geliştirdiği özerk cemaatler lonca, sanat, zanaat odaları ve komünler, 20nci yüzyıl başından beri merkezî devletlerin desteğiyle ulusal bir boyut kazanmıştır. Osmanlıda ise, gücünü ve hakkını devlet dışındaki bir alanda arayan insanlar ortaya çıkmadığından batılı anlamda bireysellik ve birey hakları ortaya dökülmemiş; sadece Padişahın verdiği imtiyazlar ve ihsanlar söz konusu olmuştur.

Batıda sivil köklü deyimler (özgürlük gibi) daha 18. yüzyılda konuşulup kullanılmıştır. Bu kullanış sivil topluma etkide bulunarak toplumun politize olması ve politikayı denetim altına alması ile birlikte sivil toplum niteliğine ulaşma değişikliğine uğrayarak entelektüel, sanatsal etkinlikler yoluyla toplumsal ve düşünsel gelişmeler ortaya çıkmıştır. Bu etkinlikler gittikçe artarak topluma yayılmış, tabii bu arada Masonlar da bu etkinliğe katılmıştır.

Osmanlıda ise, 18. yüzyıl sonunda sivil toplum veya kamu deyiminden ve öğesinden söz edilemez. Kamu sözü, Tanzimat reformlarından sonra duyulmaya başlamış; Namık Kemal, Şinasi gibi düşünürlerin yazıları ile dillere gelmiştir. Ama gene de bir kamu oluşmamıştır. Mithat Paşa'nın meşhur arizesinde ilk defa kamu yerine millet olarak dile gelmiş, ama gerçekte İttihat-Terakki'nin zamanında bazı sivil kurumların ortaya çıkması gereği anlaşılarak milli kurumların oluşmasına adımlar atılmıştır.

Yukarıda anlattığım Türk toplumunu gözönünde tutarak diyoruz ki, bütün bunların nedeni gerçek aydınların, entellektüellerin iş başında olmamasıdır. Bizde bir üniversite mezunu, aydın sayılmaktadır. Batı-

nın entellektüel tarifine göre bunlar entellektüel olmanın belki de yarısına bile ulaşmamışlardır. Ben bizim aydınlarımıza (*) toplumun kabul ettiği entellektüel deyiminin yarısına yakın olan Entel deyimini uygun görmekteyim. Gerçek entellektüel, toplumun önderi, eğiticisi, aydınlatıcısıdır. Onun için deneyimli, bilgiyle donanmış, ahlâklı, ödev ve yükümlülüklerini müdrik ve yerine getirmeye çaba gösteren insandır. O, insanı yönlendiren iki ana gücün var olduğunu bilir. Yaratıcı doğa ve eğitici kültür. Kültür de gelenek, din, bilim, san'at demektir. Kültürlü ve yaratıcı güçle güçlenmiş olarak sosyal hayatın ne olduğunu bilir. O hayatın güçlenmesi için gerekeni yapmaya ve her fedakârlığa hazırdır.

Aydın geçinenlerimiz bunları düşünemiyorlar, bilmiyorlar. Kendi kısır düşüncelerini kendilerine yararlı olanlarını kabul edip onları topluma aktarıp kendi ideolojilerine ve yararlarına uygun toplum veya politika yaratmaya çalışıyorlar. Bunlara şahidiz. O halde gerçek aydınları ortaya çıkarmak ve gerektiğinde bu aydınlara katılmak, topluma önder olmak ödevine yönelmenin bizlere düştüğü kanısındayım.

Türk Masonları bu yolda işi ele alırlarsa yapabilirler. Ama halâ bir eylem görülmüyor. Neden?

Bunun analizini yapmak gerek. Bence bu halin nedenlerini şöylece sıralayabiliriz:

1- Mason, kâmil insan olma çalışmasında geri kalmış, sevgiye ulaşmada çok çaba göstermiyor adeta. (Masonik eğitim ve öğretimde şekil dışına pek çıkamıyoruz)

2- Yine eğitim ve öğretimde eksik ve yanlış uygulamalar sonucu, eksik bilgilenme var. Bu da, Masonların sosyal problemlere yönelmelerini önlüyor.

3- Masonların, genel kanı olan (memlekette her şeye hâkimdirler) yorumuna da hiç uymadıkları gerçeği açıktır. Çünkü sevgi ve bilgilenme - masonik eğitim noksanlığı, kardeşlik bağını bir Galatasaraylı, bir Mülkiyeli, bir Maden Mühendisliği topluluğunun birliğine bile ulaşamadıkları gerçeğini bilmeliyiz.

Kanımca Masonluğu açmak değil tanıtmak gerek. Ama biz bunu da yapamıyoruz. Çünkü biz kendimiz bile Masonluğu iyice öğrenemedik. Bir defa şunu bilmek gerek: En büyük ödevimiz Masonik eğitim ve bilgilenmektedir. Bilgilenmek, bir şeyi bildiğimizi söylediğimiz zaman veya iddia ettiğimiz zaman gerçekten o bilgiyi rahatça kullanacak kadar ona sahip olduğumuzu ifade etmek ve de kullanmak olduğunu unutmamalıyız.

Bilgilenmek sonra hizmete koşmak: Önce Masonca yaşamak, etrafa Masonluk nurunu saçmak, yeminlerimizi yerine getirmek.

(*) İlhan Ersen K.'me, verdiği bilgiler için teşekkürler.

VERİMLİ BİR YAŞAMIN GEREKLERİ

Raşid TEMEL

Şimdi anlatmaya çalışacağım, verimli bir yaşamın gerekleri, hepimizin çok iyi bildiği şeylerden meydana gelmektedir. Yani yeni birşey yoktur. Ama bunlar çok iyi bildiğimiz halde uygulanmasında çok gevşek davrandığımız, hatâ yapdığımızı bildiğimiz halde önlem almadığımız şeylerdir. Ayrıca bazıların Masonik ilkelerle bağlantıları vardır; tekrarında yarar görüyorum. Bizler Masonlar olarak tekrarlara zaten alışığız. Ben 36 senelik bir Mason olarak ayni dersleri yüzlerce defa dinledim, halâ da zevkle dinliyorum.

Masonluğun bizden beklediği, bizlere öğrettiği ve uygulanmasında titizlik gösterdiği şey, yaşamımızın doğru ve erdemli bir şekilde yürütülmesidir. Bu sayede de hem kendi başımıza, hem de toplum içinde yararlı olmamızdır. Bunda kendimizi ayarlamamız için dikkat etmemiz icabeden bazı hususlar olduğu gibi, bunları uygulamamıza yardımcı olarak, başta akıl yolu olmak üzere, diğer bazı özellikler de vardır.

Yaşamımız Allahın bize bir armağanıdır. Onu zenginleştirmek veya fakirleştirmek kullanılış şeklinin doğrumu veya yanlışmı olduğunun bir ölçüsüdür.

Yaşamımızın değeri onun uzunluğuna bağlı değildir. Çünkü yaşamın uzunluğundan başka tarafları da vardır. Yaşamın genişliği de vardır. Yaşamımız sempati, sevgi ve hizmetlerimiz kadar geniştir. Yaşamın üçüncü ölçüsü derinliktir. Yaşamımız inanışlarımız kadar derindir. Düşünceleri insan korur, inanç ise insanı korur. Tam bir yaşamın dördüncü bir ölçüsü de yüksekliğidir. Ülkülerimiz kadar yüksek bir insan olduğumuz için, yaşamımız alçak bir düzeyde kalmamalıdır. Ama yükselebildiğimiz düzeyde kalmakla da tatmin olmamalıyız. Yaşamımız boyunca iyilikler

ve kötülüklerle karşılaşırız. Eğer bu karşılaşdıklarımızdan, iyi ve kıymeti olan birşey meydana gelirse, ozaman yaşamımızın bir değeri olacaktır.

Biraz evvel söylediğim gibi yaşam uzunluğu ile ölçülmez, kalitesiyle ölçülür. Yüz yıldan uzun yaşayabilirsiniz, ama yaşamınız başarı ve kalite bakımından yetersiz kalmışsa, onun uzunluğu bir işe yaramaz. Kısa bir yaşamınız olabilir, ama birçok başarılar elde etmiş olabilirsiniz. İnsanlar arasında yüzyıldan uzun yaşamış birçok kişiler vardır. Ama bugün kimse onlardan söz etmemektedir. Çünkü kıymeti olan bir eser bırakmamışlardır.

Büyük İskender ve Mozart 30 yaşlarında öldüler, Galileo 33 yaşında öldü. Ama onların başarıları tarihin gidişini değiştirdi.

Başarılı, anlamlı ve verimli bir yaşamı elde edebilmek için ihtiyaç duyulan şeylerin birkaç tanesinden söz etmek istiyorum:

Birincisi kötü huylardan tiksinerek iyi huylar kazanmalı, bunları yerleştirmeli ve korumalıyız. İyi ve kötü huylarımız kimliğimizi meydana koyar. İstesekte istemesekte bunların yaptığı insan oluruz. Eğer işler beklediğimiz gibi yürür ve gelişirse kaya gibi sağlam bir karaktere sahip olabiliriz. Kötü huylar kaçtıkça iyi huylar kendiliğinden onların yerlerini alırlar.

İkincisi zevk aldığımız bir işi yapmalı ve onu seçmeliyiz. İş aşkla beraber yapılırsa daha verimli olur. Yapılmaması icabeden sözde zevkler de vardır. Or neğin sigara, alkol ve uyuşturucular gibi.

Üçüncüsü tutumlu olmalıyız. Tutumluluk bir erdem olarak başarının anahtarıdır. Ama bu erdem çoklarımız tarafından ihmal edilmektedir. Birçok kimse taksitle verildiği için ihtiyacı olmayan şeyleri almaktadır. Bu suretle imkânları aşıp zorluğa düşünce, yani sıkıntıya girince, kendilerini korkunç bir beklenti içinde bulmaktadırlar. Kazancımızın bir kısmını biriktirmeliyiz. Nekadar çok kazanırsak kazanalım, eğer hepsini harcarsak günün birinde sadakaya muhtaç bir kimse durumuna düşeriz. Tasarruf edilmiş para çok işe yarar. Bunun müşkül durumda kaldığımızda ve felâketli günlerimizde, hastalıklarımızda bize çok yararı dokunacaktır. Ama tutumlu olacağım diye yaşamımızı zehir edecek hasisliğe yönelmeden de sakınmalıyız. Bu tasarruf bizi en kötü günlerimizde şaşkınlıktan kurtaracak ve yardım derneklerine muhtaç olmamızı önleyecektir. Toplum içinde yaşamın anlamı, kendini disipline sokmak ve kendini kontrol etmesini bilmektir. En büyük zaferin insanın kendisine hâkim olması olduğunu da unutmayalım.

Dördüncüsü doğru ve erdemli bir yaşamımız olmalıdır. Yönümüzü tayin edebilmek için kutsal kitaplardaki ahlâki öğretileri araştırmalıyız. Bunlara ek olarak Masonluğun bize öğrettiği kuralları gözlerimizi açıp evvelâ gör-

meli sonrada uygulamalıyız. Çünkü bunlar anlamlı, mutlu ve başarılı bir yaşamın sigortalarıdır. İyi bir yaşam, meyva veren bir varlık ve gerçek mutluluğun şartları arasında işte bunlar vardır.

Bu anlattıklarım kuru lâfla olmaz. Bu işi başarabilmemiz için bize yardımcı olacak üç şey vardır. Ben bunlara üç sihirli kelime diyorum. Eğer bunlar anlaşılır ve iyi kullanılırlarsa, insanı erdemli yüceliğe götürmeye yardımcı olurlar. Bu sihirli kelimeler öyle bir kuvvet meydana getirirlerki insanı başarısızlığın uçurumundan çıkarıp, anlayış ve başarının platosuna götürürler. Bu sihirli kelimeler dinlerin öğretilerinde de uygulanan erdemlerdir. Bunlar üçü bir arada zaman, sabır ve sebattır. Masonlukta aradığımız hakikatlerin de anahtarıdır.

Zaman - bizim sahip olduğumuz en kıymetli şeydir. Bir kere elimizden kaçtımı, ebediyen gitmiştir, artık geri gelmesi mümkün değildir. Zamanın kıymetini ne kadar takdir edebiliyoruz? Onun gerçek anlamı ekseriya günümüzün dertleriyle sislenmiştir. Ama bilmekteyiz ki yeterli zamanı bulabilirsek işlerimiz kolaylaşır, her istediğimiz başarılabilir.

Zaman sonsuzdur. Yaşamımız ise onun bu zenginliği içinde kısıtlanmıştır. Buna rağmen zaman bizim dostumuz olmalıdır, çünkü ondan aldığımız destekle birgün babalarımızın bizden evvel gittikleri yerde buluşacağımızı öğreniriz. Bu nedenle yarının Dünyasında yaşamaktansa, bugünün gerçeğinde yaşayalım. Çünkü yarının problemleri kendine yetecektir. Zamanımız ise bizim en kıymetli varlığımızdır.

Sabır - ekseriya zor olsada, çok meyva verir. Bu erdem için ne söylesek azdır. Doğa acele ile hareket etmez. Dünyamızın güzelliği bir günde meydana gelmemiştir. Öyleyse neden doğayı taklit etmiyoruz? Sabır gerçekte insanın köklü niteliklerindendir. Bekleyen muradına erer derler. Her şeyin kendi istediğimiz zamanda değil, Allahın zamanında olduğu hakikatini öğrenmeliyiz. Bunu bilerek yüz yılı bile geçmeyen yaşamımızı kuruntularla doldurmamalıyız. Sonunda sabırlı kimselerin kazançlı çıkacağını ve kazanacağını unutmayalım.

Sebat - Kararından dönmeme, girişilen bir işi sonuna kadar sürdürme ve bunları korkuya kapılmadan uygulayan kişinin kabiliyetini gösterir. Başarıyı tatmadan evvel geçici yenilgiler hattâ çökmeler olabilir. Hangi şartlar altında olursak olalım, kafamızı takdığımız şeylerden ve gayemize varma yöntemlerinden kaçtanemiz vazgeçmiştir? Bu vazgeçmeler eğer varsa, ancak korku ve şüphe gibi hallere yöneldiğimiz zaman meydana gelir. İşte seba tın erdemi bu şekilde ifade edilmiştir. Yazar Edward Eggleston "Sebatlı kişiler başkalarının yenilgiye uğradığı yerde başarılarını başlatırlar" diyor.

Bu anlattıklarımı bir Mason kardeşime okuduğum zaman "hepsi iyide bu işleri başarmak için cesaret lâzımdır" dedi. Bende bunu tasdik ediyorum. Cesaret tehlikeleri güçlükleri göze almayı bilen kişinin kendinde bulduğu güvendir. Azim ise bir işteki engelleri yenme kararıdır. Öyleyse bu söylediklerimi uygulayacak insanda, aklını kullanarak, cesaret, yüreklilik ve azim olması da lâzımdır. Kendimizi istediğimiz gibi idare edebilmemiz için bize en büyük yardımı aklımızla beraber cesaretimiz sağlayacaktır. Bunlara sahip isek ve bunlardan yararlanabiliyor isek, ozaman zaman, sabır ve sebat işi başarır. Bu elemanların ve bütün erdemlerin biraraya gelmesine eklenecek başka söz yoktur. Çünkü bunlar zaten kendi kendine konuşurlar ve tarihin sayfalarına bile örnek olarak geçmişlerdir.

Kristof kolomb Amerikayı 1492 de keşfetti. O luzumlu yardımı bulmak için yorulmadan yirmi yıl didindi, uğraştı ve çalıştı. Portekiz, İngiliz, Fransız ve İspanyol krallarına yorulmadan sabırla müracaatlarda bulundu. Sonunda İspanyol kraliçesi sefer için destek verdi. İşte sabır ve sebatın örneği.

Birde çok meşhur bir Amerikalının hikâyesi var. Yapdığı bazı işlerde başarı kazanamadı, birçok iş müracaatlarını da kazanamadı. Millet meclisine giremedi, kendi partisinin başkan yardımcılığı namzetliğini bile kazanamadı. Ama sonunda Amerika birleşik devletleri cumhur başkanı oldu. Adı Abraham Lincoln idi.

Birde herkesin deli sandığı bir adamın hikâyesi var. Bankacıları ve yatırımcıları lâmbanın elektrikle kullanılabileceğine devamlı ikna etmeye çalıştı. Yalnız bir projesinde yapdığı onbinden fazla tecrübede başarısızlığa uğradı. Ama Thomas Edison sonunda elektrik lâmbasını buldu. Sebatın örneği. Böylece günün problemleriyle ve yaşamımızın getirdiği zorluklarla karşılaşdığımız zaman, durup bu üç sihirli kelimenin dinamizmi üzerinde düşünmeliyiz. Zaman, sabır ve sebatın yardımlarıyla herşeyin üstesinden gelebileceğimizi kafamıza sokmalı ve hiçbir zaman cesaretimizi kaybetmemeliyiz. Masonlukta aldığımız dersler de bizim en yakın yardımcımız olacaktır.

Şimdi aklımızın bize neler öğretmesi lâzım geldiğini New Age dergisinden özetliyerek sözlerime son veriyorum.

Aklımız bize:

- Sükûtun meyvalarını,
- Sağlığın mutluluğunu,
- Kendini idare edebilmenin mükafatını,
- Başarının sevincini,
- Kudretin sorumluluğunu,
- Doğanın ahenk ve güzelliğini,
- Sevginin mucizesini,
- Dostluğun anlamını,
- İmanın kudretini,
- Paylaşmanın zevkini,

Doğruluğun hazinesini,

öğretir.

Aklımız hareketlerimizin rehberi olsun.

ÇIRAK (*)

Mehmet Fuat AKEV

Sahir Erman K.:'in beklenmeyen ani vefatı nedeni ile, Çırak Derecesi Açıklamaları, "Mimar Sinan, Araştırma Locamız" üyesi Mehmet Fuat Akev K.: tarafından hazırlanmıştır.

Çırak, tekris denemelerini başarı ile geçtikten sonra kuzey sütununda yerini alacaktır. Bağın açılması anında ışığın tesiri ile gözleri kamaşmış bir durumda etrafında yavaş yavaş şekillenen eşyayı ayırt etmeye gayret etmektedir.

Duyduğu RİTÜEL, Loca içi ve dış âlemdeki hareketlerine rehber olacaktır. Çırak tablosundaki sembollere geçmeden önce Türkiye B.:. L.:.'mızın Ritüelinin takip ettiği sıra üzerinden bu ritüel üzerinde kısa bir açıklama yapacağız.

1. RİTÜEL

Çırak, Kalfa, Usta, 3 sembolik derece bütün ritlerde bulunur ve genellikle birbirlerine benzerler. Bunların gayesi yeni biradere derecesinin bilgilerini vermektir.

Aşağıdaki önemli noktaları havidir:

- Çalışmaların açılması,
- Tekris, (ilerideki bahiste zikredilecektir)
- Derecenin talimatı,

Çalışmaların kapanışı.

(*) *Fransızca aslından Ahmet AKKAN K.:. tarafından çevrilmiştir.*

18. ci asrın başında, operatif masonlar tarafından kullanılan Ritüeller, çok basitti ve dualar, mesleki sırlar, derecenin işaret, dokunuşları ve bir yemini ihtiva ederdi. Spekülatif F.M.'luk bunlara zaman içinde, kullanıldığı memlekete göre gelişen, ezoterik ve moral öğretiler ilâve etmiştir. Yeni tekrisli evvelâ, ritüelin, dialoglar halinde ifade edilen sembolik dilini anlamaya ve tefsir etmeye gayret edecektir.

Neticede, Ritüelimiz doğanın bütün sırlarından geçmek suretiyle hakiki bir Cosmos görüntüsündedir: buğdayı tanesinin gelişmesinden yıldız ve planetlere, microcosmosdan macrocosmosa, doğumdan ölüme ve yeniden doğuma, sonsuz zaman ve mekân içinde E.·.U.·.M.·. sembolüne kadar giden hatırlatmalar halinde...

Burada insanları aydınlatma ve hakikat yolunda rehber olma gayesini güden monoteist dinlerin merasimleri ve Roma, Yunan, Mısır ve Doğu esrarına benzer bir sombolizma görülür.

2. SEMBOLLER

Bütün sembolik derecelerin ritüellerinde olduğu gibi, Çırak derecesi ritüelinde de maddi semboller yanında, sayısal, davranışsal ve sözsel semboller mevcuttur.

a) Sözsel semboller: Üs.·. Muh.·. ve görevliler arasındaki söyleşiler, kutsal kelimeler, geçiş kelimeleri...

b) Davranışsal semboller: Düzenli ve sadakat duruşları (ritüellere göre değişen) matem duruşu, dokunuşlar, yürüyüş, darbeler, alkışlar...

c) Sayısal semboller: Yaş, darbelerin sayısı, yürüyüş adımları, ışıklar...

Çırak derecesinde sayısal sembolü iki şekilde görüyoruz:

Polarite prensibini hatırlatan ikili model:

Ay - Güneş

Çekiç - Pergel

Çekiç - Taşçı kalemi

B-J Sütunları

Siyah - Beyaz kareler

Çırak derecesinde 3 sayısını görebileceğimiz üçlü model :

3. Yaş

3. Adım

3. Darbe

3. Destek

Bu mütevazi incelemede sayısal sembolizmanın daha ileri bir açıklamasına yer olmadığından, okuyucuya bu konuda daha özelleşmiş kitaplara baş vurması tavsiye edilir.

d) Maddesel Semboller: Bu semboller Çırak Derecesi Tablosu'nda yer alırlar ve bunları T.B.L. Ritüellerindeki sıra üzerinden araştıracağız.

ÇIRAK TABLOSU

Eskiden, yere, tebeşirle çizilen bu tablo, bugün çalışmaların başında açılan bir halı veya gene bu esnada açılan bir tablo şeklindedir. Bu tablonun açılması sırasında Loca aydınlatılır. Sembolizması, Cosmosda yerimizi bulduğumuz ve çalışmalarımızı iyiye doğrultmak üzere âletlerimizin hazır olduğudur...

BEŞ KOLLU YILDIZ veya PENTAGRAM

Pitagorculara ait olan bu sembol, katedral ve büyük binaların inşaasında kullanılan altın sayısını teşkil eder. Bu aynı zamanda sihirbazlar için "Pentakl"dır ve ritüellerimizde "Alev Saçan Yıldız" ismini alır. O, ilâhi kudreti, insanın mükemmele doğru temayülünün ve aynı zamanda kâinatın denge ve harmonisinin işaretidir. Beş kollu yıldız Locanın 5 önemli görevlisinin yerlerini gösterir (Üs.·. Muh.·., Nâzırlar, Hatip, Kâtip). Albert Pike, onu "Hürriyet ve Bağımsızlığın, remzi tarzında izah etmekte" "ışınlaması kargaşa ve gürültülerin yarattığı fırtınalardan sonra milletlerin verimli mevsimler ve salim göklerin habercisidir." demektedir.

KUTSAL KİTAPLAR - GÖNYE - PERGEL

Mâbedin orta yerinde, altar üzerine konmuş olan bu 3 eleman "Üç Büyük Işık" ismini alır. Locanın açılabilmesi için mevcudiyetleri şarttır.

Kutsal Kitaplar: Hangi dine mensup olursak olalım, Yaratıcı bir prensibe bağlı olduğumuzun delilidirler. Hıristiyan ve Yahudiler için Kitabı Mukaddes (Eski ve Yeni Ahit), Hindular için Kuran, Budist metinler, Vedalar, Taoistler için Tao Te King, Konfisyüscular için Anelekta, Persler ve Zaroaotracılar için Zend Avesta geçerlidir.

Yeni iltihak eden, ait olduğu dinin kitabı üzerine yemin edecektir; fakat E.U.M.'na müşterek inanç, masonlar arasındaki en kutsal bağı teşkil eder.

Bazı obediyanslar Kutsal Kitapları, F.M.'lara empoze edilen bir dogma olarak kabul etmiş ve yerini Anderson yasaları veya beyaz bir kitap almıştır. Bilhassa GODF 1877'den beri E.U.M. prensibini terketmiş ve "yemin Kürsüsünden Kitabı Mukaddes"i kaldırmıştır.

T.B.L. atölyelerinde yemin kürsüsü üzerine 3 kitap konur:

Kuran, Eski ve Yeni Ahit.

Kutsal kitaplar, Mackey tarafından tâdat edilen "Landmarklar" ve İngiltere Büyük Locası'nın, obediyansların intizamının tanınması için 1929'da tesbit edilen şartlardan bir kısmını teşkil ederler.

Gönye: Dürüstlüğün sembolüdür ve aklü hikmeti ifade eder. Gönye, 2 düz hattın bir dik açı yapacak şekilde çaprazlaşmasından müteşekkildir ve eskilerin dünyayı düz kabul etmelerinden, düzlem plânı üzerindedir. Vücut ile toprak arasındaki münasebettir.

Pergel: Halkalar çizmeyi sağlar. 3 boyutlu sferik geometri, trigonometri, küreler ve gökler ilmi ve ruh ile alâkalıdır. Hareketli olmakla beraber imkânları sınırlıdır, arzu ve ihtiraslarımızı sınırlamamız icap ettiğini hatırlatır. Ancak, gönye ve pergel birleşince, artık âlet olmaktan çıkarlar ve sembol haline gelirler.

Çalışmaların açılışında, Üs.. Muhterem evvelce açılmış bulunan kitaplar üzerine gönye ve pergeli koyar. Pergel, ruhaniyetin Cosmosa açılışının açısı olan 60 derecelik bir açıdadır.

Çırak derecesinde; maddenin ruha üstünlüğünü sembolize etmek üzere gönyenin iki bacağı, pergelin üzerindedir. Üs.·. Muh.·. gönye ve pergeli birleştirdiğinde, dünyevi düzeyi ilâhi düzeye birleştirir ve bu birleşme, Yaradana adanan mâbedin yükselmesine imkân sağlar.

(A. Lehner tarafından zikredilen Huizinga)

MOZAYİK DÖŞEME

Mozayik döşemenin, Süleyman Mâbedinin döşemesinin bir taklidi olduğu söylenir. Yaradılışından evvel mevcut politeist dinlerin aksine Yahudi dini-bilâhare Müslüman dininde olduğu gibi - mâbedlerin resim ve heykellerle süslenmesini, putlara tapım olarak kabul ederek yasaklamıştır.

Mozayik döşeme, biribirini takip eden siyah ve beyaz karelerden te şekkül etmiştir ve polarite ve zıtlar kanununu teşkil eder. Duyularımız, maddeyi, zıtların mukayesesi ile anlamamızı sağlar. Bu suretle mozayik döşeme iyi ve kötü, Aziz Mikail ve Şeytan arasındaki mücadele, ışık ile karanlık, hürriyet ve despotluk, serbest düşün ve dogmaların arasındaki prensipleri sembolize eder. Aynı zamanda insanın kaderi olan, sevinç ve üzüntülerin biribirini takip ettiğine işaret eder. İyi ile kötü arasında kareleri sanal olarak ayırt eden çizgi üzerinde yürüyen mason, doğru yoldan ayrılmamak üzere uyanık olmalıdır. Ayrıca, siyah ve beyaz karelerin biribirini devrî takibi, ışığı bazen emerek, bazen aksettirerek çırağın inisyasyon derecesinin imkânı nisbetinde ışığı alır ve kendinde mevcut dağınık özelliklerin, onu daha mükemmel bir hale getirmesine ve bu perişanlık ve kargaşadan düzeni yaratmasına imkân sağlar.

B VE J SÜTUNLARI

Tabloda, üzerinde B ve J harflerinin bulunduğu 2 sütun görüyoruz. Bunlar mâbedin girişinde kapının iki tarafında yer alırlar. Hakikatte, Süleyman Mâbedi'nin önünde yükselen ve Tevrat'ta (1) ölçüleri kesin bir şekilde verilen 2 sütunu temsil ederler. Bu sütunlar binanın taşıyıcıları değildirler.

T.B.L.'nın localarında, bunların bazen üzerinde dünya ve göğü temsil eden küreler vardır; hattâ bazen Tevrat'ta zikredildiği gibi zambak ve nar vardır. (2).

Girişin sağ tarafında J (Jakin) ve sol tarafında B (Boaz) harfleri olan sütunlar yer alır. J sütunu Yod inisyali nedeni ile erkek-aktif sütun kabul edilir. Aksine, B sütunu dişi-passifdir. Zira ilk harfi olan B (ibranca Beth) ev-ikamet edilen yer olarak dişi kabul edilir. (3) Buradan bir kere daha ikilemli zıtlar kanunu sembolleşmesi ile bir tatbikat görüyoruz.

J sütunu I. Nâzırındır. (Kabala'daki Netzah sefiroid ile ilişkili) Kuvveti sembolize eder. II. Nâzır B sütununun altında oturur, (sefiroiddeki Hod ile ilişkili güzelliği sembolize eder; kuzeyde oturan çıraklara nezaret eder ve onlar B sütunundan ücretlerini alırlar.

Ekseriya Budist ve Mısır mâbetlerinde sütunların yerine altarı koruyan büyük Tanrısal heykeller görülür.

ÜÇ DESTEK: AKLUHİKMET - KUVVET ve GÜZELLİK

Sütunlar için söylenilenin aksine, mâbet bu üç destek üzerine oturur. Bu destekler, Akluhikmet isimli ionik stilde (Üs.·. Muh.·.), Kuvvet isimli dorik stilde (I. Nâ.·.), güzellik isimli, korentiyen stilde (II. Nâ.·.'a) tekabül eder. Bu destekler, mozayik zeminin etrafında yer alırlar. Bunların üzerindeki ışıklar, çalışmanın açılışında Üs.·. Muh.·. I. ve II. Nâ.·.'lar tarafından sıra ile yakılır.

Loca uzun bir kare şeklinde olduğuna göre mantıki olarak bir desteğe daha ihtiyaç vardır. Aslında dördüncü destek, sanal olarak mevcuttur ve ölümlünün gözüne görünmeyen ilâhi Zekâ'yı temsil eder (4) (Kabala'daki "Binah" sefiroidi)

---

(1) I. Krallar Kitabı VIII - 14'den 22 ve II Kronikler III. 15'den 17'ye

(2) Nardaki çok sayıda taneler nedeniyle, bunun, bereketi, doğurganlığı, zenginliği ifade ettiği kabul edilir. Havva'nın Adem'e verdiği elma olmayıp nar olduğu ileri sürülmektedir. Masonlukta nar taneleri müşterek bir ideal için masonların aralarında birleşmelerini sembolize eder.

(3) Oswald Wirth "Kalfa Kitabı".

Üç destek, 3'lü sembolizmanın bir misâlidir.
Akluhikmet - Kuvvet - Güzellik
İonik - Dorik - Korentiyen
İman - Ümit - Şefkat
İsis - Osiris - Horus
Üç Işık: Işıklı Delta - Güneş - Ay

IŞIKLI DELTA

Doğuda, Üs.·. Muh.·. koltuğunun üzerinde eşkenar üçgen şeklinde ışıklı delta bulunur. Ortasında bir göz veya bazen 100 ibran harfi veya ismi ağıza alınmayan 100-He-Vav-He 3 harfi bulunur.

Masonlar için bu ışıklı delta, VİCDAN, GÜNEŞ ve daha ziyade, her şeyi gören E.U.M.'nı temsil eder.

Tasavvufta, üçgen ters döndüğünde (sivri ucu aşağıda) göz bu sefer aşağıdan bakar ve bu da "kalp gözüdür" (Aynı el. quabb) (4)

GÜNEŞ VE AY

Güneş ve ay, ışıklı deltanın sağ ve soluna yerleştirilmiştir. Bu ikili sembolizma bütün dinlerde, bütün felsefe mekteplerinde, bütün antik sırlarda görülür ve güneş daha üstün bir rol oynar.

Paganizm ve antik politeizmden, saf monoteist dinlere kadar Güneş daima esas tanrısallığı temsil eder. Hıristiyan sembolizmasında Güneş, RUHBANİYETİ, Ay, İMPARATORLUĞU temsil eder.

Kuran'da bunlara ait 2 özel sûre vardır.

Sûre XCI "Güneş" 1-10 ayet (5)

Sûre LIV "Ay"

Tablodaki güneş ve ayın mevcudiyeti, Locanın bütün kâinata yayıldığının ifadesidir, ayrıca tekrislinin araştırmalarının nesnesi olacak, doğal siklik devri sembolize eder.

Mâbeddeki bütün hareketlerin, güneşin hareketi istikametinde soldan sağa olacağını hatırlatalım. Bu istikamet, halkın, faydalı olduğuna ait inançlarına da uymaktadır.

Aya gelince, güneş ışığının aksetmesidir, biri doğarken diğeri batar. Planet olarak, ay dünyadan ayrılmaz bir parçadır ve aynı zamanda güneş ve dünyaya aittir.

---

(4) Görülebilen 3 destek, Chochmack (Akluhikmet) GEBURAH (kuvvet) HESED (güzellik)e uymaktadır. Dördüncü görünmeyen desteğe gelince, o da BİNAH safiroidi (zekâ) ne tekabül etmektedir.

(5) Sofu müslüman bu bahsi okuyunca hareketleri esnasında elde ettikleri bütün sevaplarla mükâfatlandırılacaklarına inanırlar (Zamchascar)

HAM TAŞ - KÜBİK TAŞ

Bu iki sembol, Loca tablosundaki en önemli kısımlardır. Herşeyden önce, operatif masonların (taş yontucular-katedral yapımcıları) ile spekülatif masonlar arasındaki sıkı bağlantıyı teşkil ederler. Bu iki sembol masonun esas görevinin, her zaman kendini tekâmül ettirmek ve bu suretle ideal Mâbet ismini verdiğimiz binanın bir kısmını teşkil etmek ve bütün insanları birleştirmek olduğudur.

Operatifler için, taş somut maddedir. Bize göre insanı sembolize eder. Ham şekliyle, tekâmül etmemiş, hatâ ve kusurlarından kurtulduktan sonra binadaki yerini alacak olan kaba şekli ile gayrımükemmeldir. Bu suretle ham taşın kübik taşa dönüşümü sağlanacaktır.

HAM TAŞ

Bu doğadaki şekli ile taştır. Ragon'a göre masonun düzeltilmesi gereken ruh ve yüreğindeki noksanlıkları sembolize eder.

Aksine, Plantagenet ham taşın hürriyetin, traşlanmış taşın esaretin sembolü olduğunu kabul eder.

Jules Boucher, bu fikirde değildir, zira çırak yeni bir doğuş olan inisyasyonla doğal şeklini bulur. Etrafındaki kendisine suni ve kötülük getirebileceklerden kurtulur. Düşünce hürriyetini bulur, kendine has şahsiyet ve karakterini bulmak üzere "kendi taşını" yontar. (6)

KÜP TAŞ

Bu çırağın hatâlarından kurtulmak suretiyle elde edeceği mükemmel eserdir. Kurulacak binada, masonun yerini almaya hazır olduğunu belirtir. Eskiden masonlar özel bir işaret ile bunu belirtirlerdi (Marque=işaret). Mark masonluğu (Marck Masonry) bu âdetten doğmuştur. Mekke'deki büyük caminin ortasındaki kâbenin de küp taş biçiminde olduğu ve duvarında saygın Siyah Taş (Necefi esver) bulunduğunu hatırlayalım.

ÇEKİÇ VE TAŞÇI KALEMİ

Taş yontucularının bu iki âleti masona, ham taşın yontulmasında yararlı olacaklardır. Artık burada gönye ve pergel gibi cihazlar değil, âletler bahis konusudur.

İkili sembolik modeli görüyoruz :

Çekiç	Taşçı Kalemi
Aktif	Passif
Kuvvet	Zekâ
Sağ	Sol

(6) J.B. "La Symbolique Maçonique" P. 158

Sağ elde tutulan çekiç, çırağın iradesini sembolize eder. Sükunet halinde olmak ve taşı patlatmamak üzere aklı ile hareket etmelidir. Çekiç fasılalarla çalışmalıdır. Bu da gayretin aralıklı olması icap ettiğinin işaretidir. İnsanın, doğrudan maddeye tesiri olamayacağından taşçı kalemi, aracı olmaya yarayacaktır. Bunun hassasiyetini muhafaza edebilmesi için sık bilenmesi lâzımdır, bu da elde edilen bilgilerin daima tazelenmesi demektir. (7).

Locada çekiç otoritenin sembolüdür. Nizamı korumak dikkat, metanet ve fakat kardeşleri rencide etmemek gayesi ile nezaketle kullanılmak üzere Üs.·. Muh.·., I ve II. Nâzırlara tevdi edilmiştir.

TESVİYE - ŞAKUL

Bu semboller bazı tablolarda bulunmamakla beraber bu çalışmamızda bahsedilmesi, yararlı görülmüştür. Hakikatte yalnız gönye ve pergel yardımı ile bir taşı küp şeklinde yontmak çok zordur. Ayrıca bu âletler olmadan bina inşa edilemez.

TESVİYE

Eşitliği sembolize eder. Plantagenet'e göre, bütün insanlar eşit doğduğuna göre, bu doğuştan eşitliktir. Ragon'a göre, doğal insan haklarının esası, sosyal eşitliği sembolize eder. Bu da meşhur Hürriyet-Eşitlik-Kardeşlik dövizinin bir kısmının teşkilidir. Eşitlik, aynı zamanda Adalet demektir ve bu suretle tesviye Adaletin de sembolüdür.

Adaletin elinde tuttuğu terazinin bir düzlem halinde durması kararın mükemmelliğinin işareti değil midir?

Locada, kardeşler esasındaki eşitliği koruma görevi I. Nâzır'a aittir.

ŞAKUL

Tesviye ile beraber şakul, gönyeyi teşkil eder. Fakat her planda dik açıyı denetlemeye yarar. Dünyanın neresinde olursa olsun, merkezi bulmaya yarar. İçe bakışı veya mikrokozmosun araştırılmasını sembolize eder. Bu şakuli hattı ters istikamette devam ettirirsek transandantala doğru, Göksel Sonsuza gidilir ve burada Makrokozmos sembolü bulunur. Corbusier'yi hatırlayarak, "Şakul, Göksel kutup ile yerel kutbu birleştirir." denebilir.

İnsan seviyesinde, şakul ruhun yeri olarak kabul edilen baş ve beyinden hareketle, Adalet ve Hakikatın araştırılmasında insanın iç değerlerine giden yolu çizer.

Bu aynı zamanda, tefekkür hücresinde Felsefi taşı kendimizden aramız icap ettiğini bildiren VİTRİOL dövizini hatırlatır.

---

(7) R. Berteaux "Çırak Derecesinde Sembolizma" sayfa 31-34

Şakul, çalışmaların kapanmasından evvel kardeşlere "Şakul gibi doğ ru davranmaları" gereğini hatırlatan II. Nâzır'a aittir.

Bu çalışmamızda, çırak derecesi tablosundaki semboller üzerinde kısa bir araştırma ile iktifa ettik. Lafzi (görevliler arasındaki dialoglar, kutsal kelimeler, geçiş kelimeleri), hareki (işaretler, dokunuşlar, yürüyüşler, darbeler) ve sayısal semboller bu hudutlu çalışma dışında bırakılmıştır.

ŞAHSİ AÇIKLAMALAR

F.M.'luğu diğer ahlâki teşekküllerden ayıran özellik, kullandığı metoddur. F.M.'luk, dünyanın her yanına yayılmış, kendi iradeleri ile birleşmiş hür erkeklerden teşekkül eder. Bu kişiler biribirlerine ileride kardeşlik sevgisine dönüşecek bir karşılıklı saygı ile bağlıdırlar. Masonik metod, değişik yerlerden gelmiş müptedileri hür bir şekilde ifade ettikleri bir yemin ile mükellefiyetlerini müdrik, sulhsever insanlar haline çevirmekten ibarettir. (8).

Seküler bir tradisyonun görüntüsü olan SEMBOLLER, F.M.'lara dogmatik tefsirler empoze etmeden fikir üretmelerine bir zemin teşkil etmek üzere hazırlanmış cihazlardır.

Çırak derecesi bütün sembolik dereceler arasında sembol bakımından en zengin olanıdır. Neticede yeni masonun işe başlayabilmesi için yavaş yavaş öğrenmesi gerekli bilgileri herhangi bir yüklenme yapmadan, mümkün olduğu kadar fazla âletle vermeğe gayret eder.

F.M.'luğun 3 sembolik derecesi evvelce yaptıkları 3 seyahat ile mukayese edilebilir.

Yeni masona, bir ham taş olduğu ve onu yontmaya başlıyacağı öğretilir. Bu zor, ağır ve sürekli çalışma ile masonik inşaatta yerini alacaktır. O, ya bir usta, ya bir aktif işçi, ya passif bir seyirci olacak veya aradığını bulamadığı için saflarımızdan ayrılacaktır.

Taşın seçilmesi -ne çok sert ne çok ufalanabilir- (Bizim TERCİHİMİZ olarak) nizamın istikbali bakımdan çok önemlidir. Yeni katılana, ilk adımlarında yol göstericisi olacak REHBER'in seçilmesi de az önemli değildir. Ancak bu suretle yeni tekrisli, bu zarif görevi başarı ile yerine getirebilir.

Çırak derecesi öğretisi, müptediye onu evvelâ kalfalık bilâhare Üstatlığa götürecek moral ve sembolik kavramlarla ekzoterik plandadır. Gönyenin kolları, pergelin bacaklarının üzerinde olarak çırak, sem-

(8) Alfried Lehner "Das Wunderbare Wissen vom Wesen der Weit"

bollerin tefsirini ahlâki sahada yapacak ve bunların felsefi, ruhi taraflarına henüz girmeyecektir. Gözlerindeki bandın düşmesi ile aldığı ışık, ona tam bir inisyosyon "Kelime" veya "Logos" gibi (yaradılışın devamı gibi) devamlı ve müterakkidir.

Çıraklık devresinde öğretilen moral faziletler, her şeyden önce kardeşlik ve sevgidir. Işıklı Deltanın 3 kenarı, içinde Adalet ve nasafetin de bulunduğu, Hürriyet-Eşitlik-Kardeşlik prensipleridir.

- Susmak, söz almayı öğrenmeden önce dinlemeyi icap ettiren faziletlerden biridir. Çırak, doğudan gelen direkt ışığın göz kamaştırması neticesi hatâlı yollara ve dalalete sapmaması için, kuzey sütununda oturur. Ona, iyi ve mütevazi olması dürtü ve insiyaki haraketlerini frenlemesi öğretilir. Zulüm, dogma ve boş inançlar mücadele edilmesi icap eden, düşmanlar olduğu tedris edilir ve ayrıca kişinin hatâlarını kabul etmesinin bir fazilet olduğu söylenir.

- **Çekinmeden ve hür bir şekilde** ifade ettiği YEMİN ile yeni doğan, memleketin ve bağlı olduğu obediyansın kanunlarına saygılı olmaya, **Kardeş Sevgi ve Yardımlaşmasına** önem vermeye, fanatizm ve zulüm ile mücadele etmeye ve masonik faziletleri tatbik etmeye söz verir. Ayrıca, kendisine tevdi edilen SIRLAR'ı saklamaya da söz verir.

MASONİK SIR, mesleki sırlarını korumak isteyen Ortaçağ masonlarından bize intikal eden bir tradisyondur. Bugün birliğimize karşı olanların, bize en çok saldırdıkları husus bu sırrımızdır. Halbuki bizim düzenimizde sır diye bir şey yoktur: işaretler, dokunuşlar, hattâ ritüellerimiz piyasada satılan kitaplarda açıkça mevcuttur. Hakiki sır, masonu ruhunun denetlenmesinde hissettiği "ÜST ÂLEMLE" münasebet duygusudur; bir kelime ile, AŞK Duygusu gibi izah edilemeyen, aksettirilemeyen haiz oldukları İNİSYASYON'dur.

Fakat ritüelimizde, mâbede girişinde namzede sorulan ilk soru: Allah'a inanıyor musunuz? dur. Bu andan itibaren, O.F.M.'luğun ezoterik yüzü olan ruhi sahaya girer. Seyahatleri esnasında, madenlerinden sıyrılması, temizlenmesi, saflaştırılması, kabul edilecek kişiye inisyasyonun hakiki gayesi olan, ruhi akımları kabule müsait kılmak içindir. Altar üzerinde kutsal kitapları görecektir. Çalışmaların açılışında, "Ruhumuzu E.U.M. dediğimize doğru yükseltelim" cümlesini duyacaktır. Kendini, evreni temsil eden bir Locada bulacak sonsuz mekân ve doğanın sırlarına dalması icap edecektir. "İnşa etmeğe gayret ettiği mâbet, bizzat kendisinden başka şey olmadığını öğrenecektir."

Göksel Kudüs gibi, insanlık ideal Mâbedinin inşaası görevi önünde olduğunu bilecek, "bunun Allah'ın mâbedi olmayıp, milliyet, din ve ırkları ne olursa olsun, insanları birleştiren bir mâbet olduğunu öğrenecektir. (9).

Bu görevde, masona ait 2 kuvvet vardır: HAKİKAT ve SEVGİ... Bu iki kuvvet, HAK ve ADALET ile ayarlanıp birleştiğinde, hayat boyu hazırlanan büyük ihtilâl harekete geçecektir.

İlâhi GÜÇ-BİLGİ ile denge haline gelecek ve bunun neticesi AHENK doğacaktır. (10).

Mason bütün çıraklık devresi esnasında elde ettiği ruhi irtibat ekseriya onun şuur altına yerleşir ve eğer "alıcı" mevcut ve "müsait" ise müessir olur. Bunun temini için, herşeyden önce mücadele etmek zorunda olduğu zaaflarından sıyrılması ve kendine has karakter, imkân ve faziletlerini tesis etmesi lâzımdır. Bilâhare, ruhundaki ilâhi kıvılcımı keşfetmek üzere kendine ve derinliklerine inecektir.

İslâm "Hadis"inin dediği gibi :

"Allah'a doğru bir adım at, O, sana yüz adım yaklaşır." İnisyatik seyir, masonun bütün hayatı boyunca devam eder. Her âlet, her sembol, görüşünü genişletir ve düşüncelerini derinleştirir. İnisye olma durumu gittikçe azalırken, bizzat inisye eden kişi haline gelir.

Ekzoterik olarak, evvelâ etrafındakilere bilâhare insanlığa emsal ve rehber olmak üzere, mükemmel İNSAN olmağa gayret ederek, HÜRRİYET ve SEVGİ yolu ile kardeşlik sevgisini telkin edecektir. Kurucuların bir çoğu mason olan, İNSAN HAKLARININ yorulmaz mücadelecisi olacaktır.

Ezoterik olarak, ritüellerin satırlarını okurken görünende görünmeyeni keşfedecektir. O, HAKİKAT sonsuz ufuklarına açılacak, AKIL ve aynı zamanda YÜREK'ten geçerek, hakikiyi, iyiyi, âdil ve güzeli araştırma yoluna girecektir.

Bu satırları, büyük insan Sahir Erman K.·.'in aziz hatırasına ithaf ediyorum. Bu satırların gayesi genç kardeşlerimi aydınlatmak, daha az gençlerin de, hatıralarını tazelemektir.

Bu hususta muvaffak olduğuma inanıyorum.

Dilerim öyle olsun.

---

(9) Ahmet Akkan: Çırak derecesi ezoterizmi açıklaması

(10) Albert Pike: Morals and Dogmas

İNANÇ, FELSEFE, BİLİM

Sinan GÜRMEN

Nereden çıktı Allah aşkınıza şu bilim? Oysa o olmasa idi şu minik gezegenimizdeki diğer hayvanlardan az buçuk daha akıllı olan insan inanç ve felsefe ile miskin ve mistikleşecek, sanat ile güzellenecek, bilemediği için uydurduğu sahte bir âlemiyle evrensel ölçülerle yaşasada olur, yaşamasa ne olur, bir karınca kolonisinden az hallice sırasını savup geçip gidecekti.

Sürüden ayrılan bir avuç münasebetsiz meraklı, inancında felsefenin de tadını kaçırdı. Çok yüksek duvarlarla çevrili surlar içinde doğup ölürken dışarıda neler olduğu konusunda birbirini kandıran insanlığın sanal âleminde evren gerçeğini birbirinden ayıran kaf dağı gibi düz duvarı bilim yolu dedikleri sırt sırta tırmanma yöntemi ile aşarak dışarıdan gerçeğin bilgisini yollamaya başlayan önce bir avuç, sonra sayıları giderek artan bu münafıklar, kafaları iyice karıştırdı. Sade insan kitleleri neye inanacağını şaşırdı. Bir yandan surlar içindeki insanlığın binlerce yıldır uydurduğu masallar, diğer yandan surlar dışından bilim yolu ile gelen evren gerçeklerinin henüz ilk bilgileri.

Peki ama şu bilim denen her ne ise vardıda neden daha önce gündeme gelmedi? Nedenleri pek çok, ancak herşeyden önce insan bilime yatkın değildi. Evrenin bilimsel gerçekleri insanın sezgi ve sağduyusuna aykırı idi, yine bilimsel düşünce insanın doğasına, mantık ve düşünce eğilimlerine aykırıydı da ondan. İnsan kendini evrenin gerçeklerinden ayıran duvar karşısında aciz ve çaresizdide ondan. İnsanı bu gerçeklerle buluşturacak olan bili-

me ilk hareketi vermek için birçok insanın gözlem, deney, yöntem ve teknoloji tasarımının biraraya gelmesi, sebatla çalışmalarını sürdürmeleri, birleştirmeleri, method ve teknikleri yetkinleştirmeleri gerekiyorduda ondan. Yoksa bilim yolu ile evreni çözmek için tek bir insan çok yetersiz ve bir hiçti. Oysa aynı insan ve insanlar için milyarlarca kitap kurdunu besleyebilecek milyonlarca ciltlik inanç ve felsefe külliyatı oluşturmak, bilim yolu ile evren gerçeğinin bir zerresine ulaşmaktan daha kolaydıda ondan.

Her ne ise, olan oldu, inanç-felsefe ikilisinin yanına üçüncü olarak bilim de gelerek henüz emekleme çağındada olsa, insanların bilinçlerini ona uyarlayabilmeleri henüz zorda olsa, düşünce pastasının içinde yerini almış oldu. Şu yirminci yüzyılın son günlerinde nasılki dünyanın iklim olarak dört mevsimi aynı anda yaşadığı gibi, nasılki pasifik adalarının bazı noktalarında taş devrini, gezegenin birçok yerinde orta çağı yaşadığı gibi, altı milyar insancığın ortak bilincinin oluşturduğu inanç - felsefe-bilim pastasında inancın payı çok büyük, bilimin payı ise çok küçük. Ağırlıklarını mukayese edersek bilim bir atom santralinin bir yıllık yakıtının ağırlığı kadarsa, felsefe bir fuel oil santralinin bir yıllık yakıtı, inanç ise bir linyit santralinin kullanacağı bir yıllık az kalorili linyit dağları kadar.

Düşünebiliyormusunuz, asırlar sonra birgün bu linyit dağlarının nükleer yada bir başka zengin yakıta, yani pastadaki en büyük payın bilime dönüşmesini. Bugünkü yirminci yüzyılcıkta, dünyacığa egemen insancığın topyekün bilinci bilime yönelir, öyle büyük enerjileri kullandığı gün gelirse, işte o zaman insan, dünyacığımızdan birkaç bin milyar kere trilyon kere katrilyon kere kentrilyon kere büyük evrende yeri olan bir uygarlık haline gelebilir. Ancak insanlığın makro bilinç pastasının, insanların tek tek mikro pastalarından oluştuğunu düşünürseniz bu dönüşümün hiçte kolay olmayacağını görürsünüz. İnsanlığın binlerce yıllık kapalı duvarlar içindeki tüm sanal safralarından sıyrılmış olarak bilincini yalnızca duvarların ardından gelecek evren gerçeklerinden oluşturması, bir bilimci, bilim insanı olması, değil bizler için, adı bilim adamına çıkmışlar için bile zor bir bilinç evrimidir. Düşünebiliyormusunuz, rölativite teorisi ile bütün yirminci yüzyıl bilimine temel oluşturan zavallı Einstein pastasını bilime dönüştürememiş, kafasına herhalde küçüklükten inşaat çivileri ile çakılmış inançları ile teorileri ve bilimin çelişkisini ömür boyu içinde yaşatıp durmuştu. Ne varki bu evrimi yapabilmiş insanlar Einstein'dan öncede vardı, 2000'li yıllara girerken ise pastası bilim, üstündeki süslemesi felsefe olan insanlar giderek sayıca artmakta ise de Dünya nüfusuna kıyasla kritik

oranı aşmış durumda mı? Hayır, henüz çok çok altında. Gelin isterseniz şu pastanın bölümlerine birlikte bir göz atalım. İnsanoğlu, yapısı gereği birilerinin oğlu olmaya pek teşnidir. Çocukluğunda her sıkıntısında, zorda kaldığında, zayıflığında, sığınma gereği duyduğunda anne yada baba diye ağlar, onlara koşar. Bir süre için baba herkesi dövebilir, dünyanın en kuvvetli adamıdır. Ya sonra? Bu insancık büyüdüğünde anne baba küçülüverince, kafasında olan boşlukların, aklına yeni gelen bu ne'lerin, peki ben ölünce ne olacağımın cevabını veriveren, aciz kalınca sığınıverdiği, ağlayıp yalvarıp yardım istediği, ona yada onlara sığındığında kendini huzurlu, güvende ve kollanmış hissettiği kendi anne babasından çok daha kuvvetli ve yetenekli herşeyin cevabını bilen yeni anne babaya ihtiyacı olur. Olurda, pazarda yeme içmeden daha öncelikli böyle bir talep olurda, ne bulursa almaya hazır böyle uysal bir alıcı kütlesi bulunurda hiç piyasaya ürün arzında sıkıntı olur mu? Hayır hiç olmamıştır. İlk kabile büyücülerinden yüzyılımız sonunda insanları toplu intihara gönderen günümüz Peygamberlerine kadar milyonlarca insan inanç sektöründen ekmek yemiş; yarınlarının güvenliğini, itibarlarını, şöhretlerini yada ihtiraslı iktidarlarını sektör içindeki uğraşları ile sağlamışlardır. İnanç sektörü, kökleri tarım sektöründen de geriye uzanan, en eski organize ve zengin bir hizmet sektörüdür. Zenginlikleri oranında en büyük bina yatırımlarını, inanç üretim tesislerini onlar yapmışlar, bu arada reklâm harcamalarını hastahane, okul, aşevi gibi topluma yararlı alanlarda kullanmışlar, güzel sanatların yarattığı hayranlık etkisini pazarladıkları inanca maledebilmek için nice fakir dönemlerin bu en zengin ve müsrif müesseseleri, kendi adlarına, yada arkalarında oldukları şahlar, padişahlar, krallar eliyle paralar saçarak nice sanatkâr beslemişler, nice müzik eseri, resim heykel, süsleme vs. siparişi vermişler, sanatın gelişmesinde etkin rol oynamışlardır.

Ve bu sektördeki müesseselerden aynı bölgede, aynı pazarda birden fazlası faaliyet göstermeye başlayınca seyreyleyin siz, en eski çağlardan günümüzün en taze örneklerine, ve de bilimin, gelecekteki başarıları ile insanlığı evrenin fizik ve metafizik gerçekleri ile aydınlatarak insanlığın bilinç pastasında sağlıyacağı değişime kadar daha bir süre yarınlarda da yaşanacaklara kadar, geçmiş ve gelecekteki en ilkel menfaat çatışmalarını, her türlü entrika ve siyasetin döndüğü vede ülkelerinde âlet edildiği rekabeti. Seyreyleyin siz bu sektörün ondan bir miktar avuntu, biraz umut, yerine göre toplum düzeni sağlanmasına katkı hizmeti bekliyen insanlığın, aldığı bu hizmet karşılığını nasıl kat be kat fazlası ile ödediği ve ödeyeceğini. İnsanlığın nasıl bu çıkar tepişmesinin ayakları altında kal-

dığını, milyonlarca saf insanın nasıl ölüme yollandığı, kurban edildiği ve katledildiğini, en insanlık dışı yaşam ve eyleme nasıl mahkûm edildiğini. Peki ileri bir gelecekten geriye bakan, geleceğin insanlarının, büyük bir olasılıkla, insanlığın en karanlık ve kanlı müesseseleri olarak damgalıyacakları bu müesseselerin kullandıkları araçlar, çalışma avadanlıkları, inandırma yöntemleri ne idi?

Kullandıkları en önemli araç yarattıkları bir Baba yada Babalar grubudur. Ancak, bazı sorunları çözüveren toprak ağası, yada Sicilyalı babalardan çok daha güçlü ve kapsamlı hayali ve efsanevi özellikleri olan bu babalar, ortaya attıkları inanç sisteminin kapsamı, kuruldukları çağların özellikleri, birbirlerinden uyarladıkları yada kopyaladıkları tema ve kalıplar, müşteri kitlelerinin büyüklüğü birbirinden çok farklı pek çok sayıdaki irili ufaklı inanç müesseselerinin, yerine, zamanına ve hizmet verecekleri kitlelerin özelliklerine göre lanse ettikleri bu baba yada babalar envayi çeşittir. Kimilerinde Dünyacığımızın kimi hayvanları, kimilerine göre maddenin yanma hali, bazen ay güneş, kimi cisimler, bazen efsanevi isimler yada ruhlar, yada meğersem yirmi milyar yıllık evreni, son birkaç on binde bir süresinde evrimleşen, evrendeki zeki canlıların belkide en geri zekâlılarından biri olan insancık için yaratmış, ve de, işi gücü evrende belkide atom altı en küçük partikül kadar önemsiz insancıkların duaları ile ilgilenmek, ona yaltaklanıp kul olanları mükâfatlandırmak, lisan sorununu çözüp, bir yolunu bulup gönderdiği, o pek ilgili olduğu insancıkların günlük hayatları ile ilgili mesajlara uymayanları da öbür Dünyada kebap yapıp cezalandırmak olan soyut bir baba olabilir.

İnanç sektörünün, hiçbirinin zevkler ve renklerin tartışılmazlığı ilkesi gereği, evren gerçeklerine bir adım daha yakın olduğunun iddia edilemeyeceği bir "Büyüklere Babalar" külliyesinden sonra ikinci aracının da, müesseseden müesseseye değişik ölçülerde kullanılan metafizik ve parapsikoloji olduğunu görebiliriz.

İnsan çok eski çağlardan beri fizik Dünyanın dışında, kendi yapısı ile ilgili bir takım olayları ampirik olarak gözlüyor, günümüzün okumasız yazmasız cahilinden defalarca kara cahil biri, evrenin hangi fizik-metafizik etkileşim kanununu tesadüfen kullandığından en ufak bir haberi olmadan diğer insancıkları hayret, bazen hayranlık, bazen korku ile etkisi altına alabiliyordu. Eğer bilim yöntemleri olmasaydı, başka türlü evrenin fizik gerçeklerine bile ulaşamayacak kadar aciz olan insancık için, çağımızın bu gün dahi gerililiğinden dolayı, evrende kanunları var ve doğal olmayan en ufak bir yönün dahi bulunamayacak olmasına karşılık metafizik ve pa-

rapsikolojik gerçekler yumağının ucunu henüz bulamamış olan saf ve zavallı insancığa bu olayları kişisel yetenek, güç ve mucize olarak yutturmaktan kolay ne olabilirdi? Öylede yapıldı: Metafiziğin ve parapsikolojinin karizmasını kendilerine maleden büyücüler, sihirbazlar, dolandırıcılar, inanç tacirleri ve pazarlamacıları, eğrisi doğrusuna denk, tesadüfen elde ettikleri tek bir karidesi, bol soslu bol bulamaçlı bir karides kokteyle dönüştürerek insancıklara afiyetle sundular; pazarladıkları inanç paketinin bazen temelini oluşturdular, bazen en göz alıcı, etkili ve vurucu yerine oturttular. Artık seyreyleyin siz her işe karışan ruhlar, mucize tedaviler, reenkarnasyon kaideleri, öbür Dünya pazarlamaları, her çeşit babalardan alınan mesajlar, ya da, trafikle ilgili veya fak fuk fon kadar sıradan kanunların babalarca düzenlenmesini, ruhun bedenden kurtulması, ölümsüzlük vaadlerini, insanla evrenin gerçeklerini ayıran çepeçevre surları, kendi içine dalarak aşıp evren gerçeklerine ulaşma yöntemlerini, herhalde aklı çok kıt bilimadamları, büyük devletlerin milyonlarca dolarlık bütçeleri ile geliştirdikleri radyo teleskoplar aracılığı ile uzaydan gelebilecek anlamlı sinyalleri tespit için sabırla uzayı tararlarken güya evrendeki zeki canlılarla ruhsal temas sonucu verilen vede binlerce insanın gece karanlığında ve soğukta takırdıyarak boşuna beklediği randevuları. İnsanın ayağı yere basmadıkça bu örneklerin sonu yok...

Evet, bu güne kadarki hizmeti şaibeli inanç sektörünün temel araçlarının seçtiği baba yada babalar vede metafizik ve parapsikoloji atraksiyonları olduğunu görüyoruzda kullandıkları avadanlıklar nedir? Tabidirki çok çeşitli cisimler, heykeller, formlar, muskalar, kırbaçlar, kılıçlar vs, vs; ama en önemli avadanlığı "maşa" diğer adıyla insandır. Binlerce yıldır, insanların körpe beyinlerini belli inançlara esir edebilmenin en etkili yöntemi onları inançlı insanlarla çevirmek, inancın onlardan bulaşmasını sağlamaktır. Söz konusu inancın yerine göre evren gerçekleri, yerine görede özgür düşünce diyebileceğimiz güneş ışınlarını örten gri bir bulut olarak o genç insanın bilincine çökebilmesi, Afrikalı bazı yöre kadınlarının boyunlarını otuz santim uzatan halkalar gibi, beyinlerin henüz yaşken cendereye alınabilmesi için, inancın profesyonellerinden çok o inancın maşası olan çevresindekiler daha başarılı olmaktadırlar. Ve de tam tersi çevredeki insanların şüpheci, özgür düşünceli olmaları sistemin inandırıcılığına darbe vurur. Güneş ışınlarının gri bulutları yarmalarına neden olurki buna fırsat vermemek için en önemli avadanlık "maşa" devreye sokulmalı, şirketin eli olabildiğince kana bulaştırılmadan çağına ve yerine göre maşaların kullanımı ile, iknadan, baskıdan işkenceye, kafa

koparmadan ateşte yakmaya uygun yöntem kullanılmalı; kabile boyutundan kontinental çapa kadar firmalar arası hesaplaşmalarda inanç sektörü üst yöneticileri vitrindeki en masum yüzle hamasi söylevler verirken, maşaların kafalarına inancın yanına kin yüklemesi yapılarak insanlık dışı caniye, vahşi hayvana dönüştürülerek katliam sefer ve eylemlerinde kullanılmalıdırlar. Bu avadanlığı çağımızda da bazen ırkçılık, milliyetçilik, bazen diğer ilkel, kaba çıkar işbirlikçiliği içinde insan olmaktan utanarak, yüzümüz kızararak izliyoruz.

Tek kişilik, yok olmaya mahkûm mahalle bakkalı gibi bir kabile büyücüsü teşebbüsünden çok uluslu dev zincirler boyutuna ulaşan, çok değişik çaptaki inanç şirketlerinin özellikle dar kadrolu ve dar bütçeli, kritik boyutu aşamayan yada koruyamayan pek çoğu günümüze kadar ulaşamadı. Kimi kişisel ve tek nesillik teşebbüsler, kimi birkaç nesillik teşebbüsler oldu; kimi zamana ayak uyduramadı, şirket birleşmelerine gitti; liberal ticaret kanunlarının hiçe sayıldığı, müşterilerinin, en kanlı gangster filmleri sahnelerinin yeni doğmuş bebek kadar masum kaldığı katliamlarla caydırıldığı, yada yaşam ve özgürlüklerinin kısıtlandığı, insanlığın en yüzkarası ve ahlâksız hesaplaşmaları sonucu iflâs etti; birçoğu hizmet faaliyetlerine son verdi, yada mahalli piyasalara çekildi. Günümüzde uluslararası dev inanç şirketleri egemen görünüyorlarsada yarının ne getireceği belli olmaz; en büyük bankaların, sanayi devlerinin yerlerini korumakta zorlandığı Dünyamızda, yarın bir bakarsınız çok orijinal, çekici, insanları diğerlerinden çok daha kolay etki altına alabilecek bir inanç kurgusu global iletişim sayesinde insanlığın bilinç pastasının tüm inanç bölümüne egemen olabilir; uzak doğudan batıya, günümüz inanç müesseseleri 19. yüzyıldaki telgraf şirketlerinin 20. yüzyıldaki durumuna düşebilirler. Tabii ne zamana kadar? Bilim fizikten sonra metafiziğe de el atıp, evrenin metafizik yönünü ve parapsikolojik gerçeklerini, adeta elektrik ampulü ile aydınlatıp, tüm bu en geçmişten belli bir geleceğe kadar icrai faaliyet eden inanç müesseselerini yağ yada gaz lambası firmaları durumuna düşürene kadar.

Peki, şu bizim insancık bu güne kadar kaçırdığı fırsatlar, boşa geçirdiği asırlardan dolayı pek cılız tarihinde, soğuk olan ve olmayan dondurma der gibi, inancı, bâtıl olan ve olmayan gibi kategorize etmekten bir dirhem öteye gidemedi mi? Özgür düşünceli ve bilinçli tam bir insan sınıfına yükselemedi mi? İnsanların bir bölümü bu sancıyı çekti. Bu sancıya felsefe adı verilir. Dar inanç kalıplarından, her çeşit uydurulmuş, değiştirilemez, aksini düşünmenin yasaklandığı, yoksa yeniden dünyaya hayvan olarak gelmekten tutun, ölünce ateşler

içinde yanacağı, cezalara çarptırılacağı hazır giyim inanca esir köle bilinçli yarı insandan, insanın bugüne kadar ne basma kalıp kitle inançları, ne kendi iç derinliklerinde, ne de bilimsel teknikler tespit edip geliştirmeden binlerce yıl sürdürdüğü metafizik ve parapsikoloji gevelemeleri ile bir dirhem yol alamayacağının, insan için önemli konularda evren gerçeklerinden hiç bir dirhem yol alamayacağının, insan için önemli konularda evren gerçeklerinden hiç bir sağlıklı bilgi sahibi olunmadığının farkında, bugüne kadar bilimin aydınlattıklarından çok daha fazla aydınlatamadıkları ile ilgili kafasındaki cevap hanelerini insanlığın bugüne kadarki abur cubur inanç masalları ile doldurmayıp, yarınlarda bilimin cevap vereceği güne kadar boş bırakan bilinci ile dimdik ayakta duracak kadar güçlü insana, bilim insanına ulaşan yola yani inançla bilim arasındaki uzun ve geniş boşluğa felsefe denir.

Felsefe karanlık ile aydınlık, inançla bilmek yani bilim zıtlığının arasındaki boşluk, serbest alandır.

Felsefe henüz bilimin evreni çözme hareketi başlamadığı için bilmeyen, ancak körü körüne inanç sektörüne bilinç özgürlüğünü teslim edip düşünce yasaklı olmayı da insanlık onuruna, kişilik saygınlığına yediremeyenlerin, belki onbin yıllık inanç karanlığını, kimilerinin başarısız, kimilerinin kısmen başarılı, kimilerinin ise sonu bilime kadar ulaşıp aydınlığa ve insanlığı gelecekteki evrensel uygarlık umuduna kavuşturacak bir yarma harekettir.

Çağlar boyu birçok insan, inancın zorbalıkla el koyup, kafasına, işine geldiği gibi parsellediği alanlarda, özgür ve bireysel düşüncelerini, çekincelerini, çevrelerindeki inanç müessesesi maşalarının "vay inanca hakaret" naraları atmalarından ve sürülerin başlarına üşüşmesinden çekinerek fikirlerini yazılı ve sesli olarak dile getirmezken, her alandaki bireysel ve özgür düşüncenin yüksek sesle dile getirilebilmesidir felsefe.

Bazen özgün düşünceler, bazen özgür kritikler, bazen yüksek idealler, bazen yeniden tanımlanan toplumsal öncelik ve değerler, ahlâk, adalet, bazen yaşamın ve insanın yeniden anlamlanması, binlerce yıldır gerilmiş zembereğin boşalmasıdır felsefe.

Ancak insanın düşünceleri o kadar değişken, kaypak, spekülasyonları sınırsız, hayal gücü evren gerçeklerinden ve olabilirliklerinden kimi zaman o kadar uzak, sezgileri o kadar manasız, kurguları o kadar anlamsız, hattâ bazen zararlı olmuştur ki, sağnaktan, doludan kaçan insanlık bu defa da yağmura tutulmuştur.

Esir tüccarının çadırından zincirlerini kırıp kaçarak özgürlüğe kavuşan insanların büyük çoğunluğu, çölde çok uzun bir yol-

culuktan sonra ulaşılabilecek tek büyük su kaynağı, insanlığı geleceğin uygurlığına yükseltebilecek, evren gerçeklerinin bilgisi ya da bilim okyanusuna hiçbir zaman ulaşamamış; kimi esaret çadırından çok uzaklaşmadan rastladığı esir tüccarları ile ortak tarikat kurmuş, çoğunluğu üç yüz altmış derece her yöne saçılarak, bir kısmı daireler çize çize çölde telef olmuş; bir kısmı tesadüfen rastladıkları vahacıklardaki su birikintilerini spekülasyonlarının okyanusu yaparak avunmuş; sonuçta defalarca devirseniz dahi, içinde düşüncenin Jules Verne'i olarak insanlığın yarınlarına ilk ilham olacak, yarınların öncelikli değerlerini doğru tespit etmiş, çölü aşıp bilgi okyanusuna ulaşmış, yarınların da saygısına lâyık olacak çok az sayıda düşünürün zaman süzgecine takılabileceğini görebileceğiniz binlerce ismin yer aldığı bir filozoflar ansiklopedisi oluşmuştur. Bu ansiklopediye girmek için herkes birbirinden farklı düşünceler bulmak, izmler uydurmak yarışındadır. Kimse felsefenin yararının, 365 derece her yönde abur cubur yaparak değil insanlığın geçeceği doğal yolu aydınlatmakla sınırlı olduğunun farkında olmayınca, tıpkı Afyon'un ilâç üretiminde kullanıldığı kadarının karar, fazlasının ve diğer uyuşturucuların zarar olması gibi, birkaç ucube izmle, ille de bir inancın kölesi olmaya lâyık, özürlü bir insan kitlesi güç birliğine gidince, sadece 20. yüzyıl insanlığına, sonunda boşlukları ve foyaları meydana çıksa da, on milyonlarca mezar taşı, toplu mezar ve heba olmuş nesiller hediye edilmiştir. İkinci bin yılın son çeyreğinde inanmaktan bilmeye doğru evrim gösterecek, üçüncü bin yıl içinde bilinci bilmek ve yalnızca bilmekte karar kılacak insanlığın, inançla bilim arasındaki henüz bilimde karar kılmamış insanın hazırlık dönemi felsefe doğru yaşanmadı; bilime giden yolu açmak bir yana zaman zaman tıkadı, hattâ felsefenin yardımcı araç değil, ana amaç olduğu dahi sanıldı. Faturası insanlığın bilinç evriminin yavaş seyri, yan etkisi yüz milyonlarca can aldı.

19. yüzyıl, temel bilimlerle uğraştıktan sonra, bilimin alt yapısı çok gecikmiş olduğu için fazla mesafe alamayınca işi spekülasyona döküp kolayına kaçan ve de filozofluğa soyunan güya bilim adamları ile doludur. Zorda kalınca belli çevrelerde prim toplayan felsefeye geri çekilme, saf ve sade kamu oyunda bilimden felsefeye geçildiğinin sanılmasına ve felsefenin abartılmasına neden olmuştur ki bu, son dönemler insanlığının ciddi yanılgılarından biridir. Oysa, bilimin o günkü düzeyini özümsiyerek, sonrası için bilim mantığı ve disiplini içinde yapılan teori ve olasılık spekülasyonları dışında felsefe hiç bir zaman bilimin o günkü üst sınırının devamı olamaz. Bilginin o günkü üst sınırı üzerinde, kolayca ortaya atılıverecek inanç ve felsefe uydurukları değil, ko-

lay ve kestirme başarıyı ömür boyu tatmasa bile, çalışmalarını sonraki nesillere devredebilecek irade ve bilinçteki insanların, özverili çalışmaları sonucu aydınlatılacak evrenin fizik ve metafizik gerçekleri bilgisinin geçici boşluğu bulunmaktadır.

Evrenin tüm fizik ve metafiziğinin ortak kanun ya da içiçe birleşik kanunlarını sade bir müzikle tanımlarsak, insanların bugün ve gelecekte geliştirecekleri bilimsel ve teknik yöntemlerle deşifre edecekleri bu melodiye karşılık, müzisyenlerin bugüne kadar ürettiği milyonlarca beste misâli, ün yada ekmek parası sağlayacak en büyük becerileri ola ola spekülasyon olan bir takım müthiş düşünür ve filozoflar, doğanın, evrenin ana müzik teması ile hiçbir uyumu olmayan çatlak kakafonilerle insanları birbirine düşürmekten, bilimin yolunu tıkamaya kadar, insanlık zararına, insanlığın ortak düşünce atmosferinde aşırı kirlenmeye, ortak bilinç pastasının tıpkı inanç bölümünde olduğu gibi felsefe diliminde de kremanın bozulmasına neden olmaktadırlar. Oysa ne iyi olurdu felsefe yerinde ve dozunda, düşünce kirlenmesine neden olmadan yapılabilseydi ya da insanlığın ortalama IQ'su diyelim 300'ün üzerinde olup kirlenmeye meydan vermeyerek, kakafoniyi anında tasfiye edebilseydi. Diyeceksinizki insanın zekâ düzeyi o derece yüksek olsaydı boşuna binlerce yıl inanç ve felsefe ile uyutulamazdı, şimdi çok çok ilerde bambaşka bir yerlerde olurdu. Tabii onda da haklısınız. Tüm bu yaşadığımız geri çağlar zekâ düzeyimizin nisbi geriliğine, bırakın evrendeki bizden çok ileri canlılara, yarınların insanlarının geliştirilecek beyinlerine göre geri zekâlı olmamıza bağlı; ancak ileride bir tarihlerde artık geri zekâlı olmaktan kurtulacağız: Bilim sayesinde...

Bilim. İnsan binlerce yıl evren fiziğinin içine nüfuz edemeden, içine kapalı bir gezegen canlısı olarak yaşadıktan, kapalı surlar içinde, dışarı çıkmaktan aciz, inanç ve felsefe ile zamanı öldürdükten sonra bilime açılan yöntemi, aklını seri bağlamayı öğrendi ve orada insanın gerçek evrensel macerası başladı; insan evreni bir ucundan yakalamış, evrenin o güne kadar ona kapalı zırhının bir ucunu kaldırmış, makro ve mikro kozmosun içine dalmış, beyinsel yetersizliğini giderek daha becerikli bir şekilde telâfi edecek kendine bir taşöron yaratmış ve de gelecekte kendini daha zeki, güçlü ve uzun ömürlü yapacak gen çalışmalarını başlatmıştır. Bundan sonrası Dünyanın siyasal, sosyal ve ekonomik gelişmelerine göre değişecek zaman sürecine bağlıdır. Bilimin henüz insanlığın mütevazi büyük çoğunluğunun yeterince dikkatini çekememiş, bilinç pastasında yer alamamış olması bilimin bu gün için fizik dışı evren özelliklerinde, en azından metafizik ve insan parapsikolojisinde yeterince aşama göstermemiş ol-

masına bağlıdır. Ustura ile sakal traşı halâ müşteri buluyor. Eski tüfek inanç, bir zamanlar Aristo ile uyuşmaya çalıştığı gibi bu gün de bilimle uzlaşıp bilinç pastasındaki yerini koruma savaşı veriyorsada, nafile; birisi iki mumun uzlaşması, diğeri ise Güneş ile mumun karşılaşması. Eski tüfeklerin şimdilik bilim metafiziğin zırhının bir ucunu kaldırıncaya kadar zamanları var, hattâ şimdilik biraz umutları bile var. Öyle ya, fiziki evrenle şimdiye kadar yeterince ilgilenilmemişti ama metafizik öyle mi? İnsanlık metafizikle binlerce yıldır ilgili ise de ampirik olay kayıtlarının dışında yumağın ucunu bulamadı, hiçbir mesafe alamadı; onun içindir ki işi inanca, spekülatif kurguya bağladı. İnsanlık nasıl Aristo modeli evrenle uyutuldu ise belki bilimde metafiziği çözemez ve de gelecekte de inanç müesseseleri at oynatmaya devam edebilir. Bu düşünce tabiiki tam bir ham hayal ve o çağlar insanları göğün katlarını ebedi sanmışlarsa da günü gelince bilimin attığı taşlar o fanusları tuz buz etti. Bilim henüz işin başında; bu günkü şartlarda fizik evrenden ses getiriyor ama metafiziğe henüz yüklenemiyorsa bu çözümsüzlük ilelebet sürecek değil. Bilim daha konuşmaya yeni başlıyor; gelecek onun, önü açık; daha nice teknikler, metodlar, nice cihazlar geliştirecek, binlerce araştırmacının seri bağlanmış gücü, kimbilir belki bu özel konu için geliştirilmiş, programlanmış özel bilgisayarlarla metafiziğe cepheden öyle bir yüklenecek ki insanlığa binlerce yıl direnmiş olduğundan erimez sandığımız metafizik zırhı kor halinde delik deşik edilecek; bileceğiz fizik metafiziğin ortak etkileşim kanunlarını, bileceğiz bir yerden gelip bir yere gidiyorsak nereden gelip nereye gittiğimizi; o gün gelince doğudan batıya, kuzeyden güneye inanç ve birkısım felsefe Aristo fiziğinden beter olacak, eski tüfek müesseselerinin o ihtişamlı ve sanatlı binalarının kimi konser salonu, kimi ibret müzesi, kimi diskotek ya da casino olacak, işsiz kalan personeli de kimbilir belki parasız kalan asiller gibi hediyelik eşya satıcısı olurlar; e kolay değil, insanlığı binlerce yıl biraz avuntu ve umut için kan ve acılar içinde yanıltmanın da bir bedeli olmalı.

Ve o gün gelince insanlığın ortak bilinç pastasında büyük değişim başlayacak. Günümüzden o güne giderek küçülme sürecinde olacak olan pastanın inanç bölümü hızla küçülüp yok olacak. Geçmişte inanç ve felsefeden oluşan pastaya önce incecik bir bilim diliminin girmesi ile başlayan insanın evrensel arenada bir üst lige çıkma savaşı, mahalli ligdeki inanan insancığın vereceği büyük mücadele sonucu onu evrensel lige çıkaracak bilen insana yükselmesi ile bir etap başarı ile sonuçlanırken, doğal sonucu, göstereceği bilinç evrimi ile ortak pastasındaki akla kara, gece ile gündüz gibi zaten o pastada birlikte olması akıl dışı çelişki olan,

iki zıtlıktan biri insanlığın çok zorluklarla, acı ve eziyetlerle geçen tarihinin karanlık odasına, hatırlamak dahi istenilmeyenler arasına yollanırken, ortak bilinç pastası bilim ve felsefeden oluşacak. Yuvarlağın büyük bölümü bilim, bir dilimi de felsefe.

Peki yarınlarda felsefe ne olacak, o da bir gün inanç gibi mutlak sıfırı boylayacak mı? Galiba buna bugünden cevap verebilmek kolay değil. Bilen insan herşeyi bilen insan olma yolunda ne derece mesafe alacak; yolun bir bölümünü mü aşacak, yoksa süper lige çıkıp yolun en sonuna ulaşıp, ötelerin ötesini aşıp bir gün her şeyi ve her şeyi bilecek mi? Bu yolda bilginin dışında bir takviyeye ne derece gereksinim duyacak, bunu ancak geleceğin insanları yaşayacak. Ne var ki felsefenin geçmişteki hatâlarını tekrarlamıyacağını, ayağını yere iyi basıp, insanlığın düşünce atmosferinde yeni kirlenmelere yön değiştirme, hedef sapmalarına neden olmak yerine, insanın yaşamına derinlik, evrensel misyonuna anlam verecek, moralini destekleyecek ölçüler ve temalarda bir fon müziği oluşturacağını umabiliriz.

Dileyelimki yarınların felsefesi bilgi yolundaki insana, gerçeği ve yalnız evrensel gerçeği arama tutkusundaki insana destek olsun ve insanlığın ortak bilincinde bilim ve felsefe uyumlu, tutarlı ve insanın yükselişine ivme kazandıracak bir ikili oluştursun.

FELSEFE NEDİR?

Özkan ARAS

Yazıma, felsefe nedir? tanımının çok kolay bir şey olmadığının bilinci ve açık yürekliliği ile başlayacağım. Doğal olarak, çok zor olan bu tanımı neden ele aldığım sorusu akla gelebilir. Kanımca bu neden sorusu da felsefe yapmaya başlamanın ilk basamağı ve felsefenin temel ilkelerinden biridir. İleride felsefe nedir sorusuna aradığımız yetkili düşünürlerin tanımlamalarına geçmeden önce, Martin Heidegger'in "Nedir bu felsefe" sorusuna aradığı ve yine kendisinin verdiği yanıtı ele alalım.

"Bu soruyla çok geniş, yani açılımlı bir konuya değiniyoruz. Konu geniş olduğundan belirsiz kalıyor. Belirsiz kaldığı için de, konuyu çok çeşitli bakış açılarından ele alabiliriz. Ancak bu geniş yayılımlı konunun ele alınışında mümkün olan bütün görüşler iç içe geçtiği için söyleşimizin çeşitli yönlere dağılması tehlikesi ile karşı karşıyayız."

Heidegger'in vurguladığı tehlike, bizim bu incelememiz için de geçerlidir. Heidegger, "Duyuların, en güzelinin bile felsefede yeri yoktur. Duyuların irrasyonel olduğu söylenir. Buna karşın felsefe rasyonel bir şey olmakla kalmaz; "ration"un gerçek yöneticisidir de" demekle önemli bir uyarıda bulunuyor. Bu uyarı felsefe nedir? sorusuna hangi yolu izleyeceğimiz yönünden önemli olabilir.

Yine bir çağdaş felsefeci Heinz Heimsoeth'e göre: "Felsefenin ne olduğu bir tanımla anlatılamaz. Çünkü felsefe bir yaşama, bir soru sorma

biçimidir. Felsefenin ne olduğunu ancak onun temel soruları sorulur ve işlenirse anlaşılabilir."

Bizler de bu temel uyarılar ışığında konuyu irdeleyeceğiz.

Bu nedenle "Felsefe nedir?" sorusuna yanıt aramadan önce toplumumuzda, felsefe denince, akla ne geldiğine kısaca gözatmak yararlı olacaktır.

Kimilerine göre karışık, kavranması zor ve tehlikeli bir kelime. Kimilerine göre fikirsel yorgunluk veren, bir nevi lâf ebeliği, ukalalık ve imansız bir düşüncenin ifadesi olarak görülür ya da gösterilir. Çok az bir kesim için de, bilgeliğe giden yolun anlamıdır.

Bilindiği gibi felsefe yani "Philosophia" sözcüğünün Yunan'ca sevgi ve bilgelik anlamında iki sözcükten oluşmuştur. Bizde Felsefe sözcüğü Philosophia sözcüğünün Arapçada aldığı biçimdir. Bu sözcüğün ilk olarak Pythagoras tarafından kullanıldığını "Herakliedes Ponktikos söylemekte ise de, yapılan araştırmalar bu sözün Heraklietos tarafından kullanıldığını kanıtlamaktadır. Pythagoras "Ben Philosofnos'um" dermiş. Ona göre SOPHİA yani bilgelik, eksiksiz doğru ancak Tanrılara yakışır; insana ise, ancak PHİLOSOPHİA yani bilgiyi sevmek, dolayısiyle ona ulaşmaya çalışmak yaraşır." Bu yorumla Pythagoras eksiksiz bilgiye ulaşmanın olanaksız olduğunu vurguluyor.

Batı düşüncesi ve felsefe tarihçilerine göre, bugün bildiğiniz anlamdaki felsefe, Yunan düşünürlerinin ürünüdür. Orta-Doğu ve Uzak-Doğu Düşüncelerinin temelinde dinsellik içiçedir. Bu nedenle gerçek felsefe, daha doğrusu bu gün anladığımız yapısını, yaşantının sorunlarını, miras kalmış herhangi bir softalık zinciri ile bağlanmaksızın düşünenler Grek'lerdir" demektedir. Bu ifade aynı zamanda felsefenin hedefini belirtmek ve tanımını yapmada yol gösterici olabilir.

Macit Gökberk'e göre de "Felsefe, doğruya varmak ister, bunun için uğraşır, eldekilerini bu amacı bakımından boyuna ayıklar, eleştiren bir süzgeçten geçirir." ve felsefe deyiminin bu günkü anlamını kesin olarak Platon ve Aristotales'te kazandığını belirtir. Devamla "Sonuç olarak Yunan felsefesi elindeki öyle pek geniş olmayan bilgi gereçlerini bilimsel olarak işlemek için gerekli kavram kalıplarını araştırıp bulmuş, pratik dini kaygılardan bağımsız olarak, dünya üzerinde mümkün olan hemen hemen bütün görüşleri ortaya koyabilmiştir.

Antik düşüncenin özelliği ile tarihinin öğretici özelliği buradadır." Fakat Yunan felsefesinin kökenlerinin Orta-Doğu ve Uzak-Doğu olduğu düşüncesi yeni değildir. M.Ö.2.y.y da yaşamış Numenios adında bir yeni pytagoras'çı Platon Attika diliyle konuşan Musa'dan başka bir şey değildir" demektedir.

Felsefe tarihleri incelendiğinde, Felsefe İlkçağ, Antikçağ, Ortaçağ ve Yeniçağ olarak, dört bölümde ele alınır.

İlkçağ felsefesi: İnsanın içinde yaşadığı dünya üstünde edindiği bütünsel bilgiyi dile getiriyor. Bu düşüncenin gelişmesi Yunan'lılarda bulunmasına rağmen, ilk filizleri, Mezopotamya, Mısır, Çin ve Hint Uygarlıklarında görülmektedir. İnsanlar ilk önce din kurumlarını meydana getirmişler; bunun ne demek olduğunu düşünmeye başlayınca felsefeye yönelmişlerdir. Felsefe tarihçileri ilk filozof olarak Thales'i gösterirler.

Antikçağ felsefesi: Milet'li fizikçilerden sonra oluşu açıklayan Heraklietos'la felsefesel çalışma evrenselleşiyor. Sokrates'e göre felsefe "Neleri bilmediğini, bilmektir" Platon'a göre "doğruyu bulma yolunda düşünsel çalışmadır". Felsefe Aristotales'e göre "İlkeler ya da nedenler bilimidir" Epikuros'a göre "Yaşam bilimidir".

Ortaçağ felsefesi:Augustinos'a göre Tanrıyı bilmektir" Tertullainus'a göre felsefe yapmak "Doğayı açıklamak ve onun doğruluğunu kanıtlamaktır". Anselmus'a göre "İnanılanı anlamaya çalışmaktır" Aquino'lu Tomas'a göre: "Felsefe konusu Tanrı"dır. Yalnız Duns Scotus felsefe ile din'i birbirinden ayırma eğilimindedir.

Yeniçağ Felsefesi: Giordine Bruno'ya göre felsefe, doğayı bilmektir. Campenalla'ya göre, "eleştiridir". Francis Bacon'a göre "Deney ve gözleme dayanan, bilimsel veriler üzerine düşünmektir. "Hobbes'a göre "Doğru düşünmektir". August Comte'a göre "Bütün bilimleri birleştiren, bir bilim ve bilimler bilimidir."

Görüldüğü gibi geniş zaman şeridi içinde felsefe Antikçağ döneminde daha rasyonel ve daha dogmalardan arınmış bir kimliktedir. Thales'le başlayan Aristotalesle biten Antikçağ felsefesi, Ortaçağla birlikte karanlıklara gömülmüştür. Ortaçağda Hıristiyanlığın kimlik kazanmak, inançlarına ve dogmalarına sağlam bir dayanak bulmak ve Araplardan tanıdığı Yunan felsefesinin yardımıyla, Aristotales'i tanımış ve onu Hıristiyanlık inançlarına rehber yapmıştır. Bu arada

Hıristiyanlık Aristotales felsefesini işine geldiği gibi yorumlamıştır.

Renaissance'la birlikte (Aydınlanma) Yeniçağ olarak adlandırdığımız dönemde felsefe, tekrar Antikçağ felsefesinin önde gelen filozoflarının yorumu ve yeni yaklaşımları üzerine eğilerek yoluna devam etmiştir. Yeni Phytagoras'cılık. Yeni-Platon'culuk gibi.

Günümüzde felsefe daha rasyonel bir kimliktedir. Hemen hemen tarihin akışı içinde ona yüklenen bir çok olumsuz tanımlardan sıyrılmıştır. Bu yargının kanıtı olarak, bir düşünür felsefeyi "Canlı varlıklar ve eşyanın ilkeleriyle, insanın evrendeki rolüyle ilgili görüşlerin ve inançların tümü. Bu meselelerin üzerindeki eleştirici bir düşünceye dayanan fikirler sisteminin ve hayatın tersliklerini sarsılmadan karşılamayı bilen kimsenin bilgeliği, felsefedir." şeklinde tanımlamıştır.

Bu özlü tanımlara, soruna ışık tutacağı inancıyla bir kaç tane daha eklemek yararlı olacaktır.

"Felsefenin araştırma objeleri geniş bir alanı kapsar, bu nedenle bütün ömrünü felsefe araştırmalarına adayan bir kimse bile, felsefenin alanını bütünü ile kavrayabilecek bir durumdan çok uzak kalır." (Fel. Disp. S. 8)

"Herhangi bir insanın, hattâ bir bilim adamının algılanan, kavranan kanıtlanan şeylerle genellikle yetindiği yerde, onlar hakkında düşünmek, soru sormak, yani onları problem haline getirmek felsefenin özel yazgısı ve görevidir." (F. Tem. Dis. S.8).

"Felsefe yapan insan yeni, yeni karşılaşılan alanlarda olduğu gibi, bilinen, yaşanılan, bize iletilen, devredilen şeyleri de inceler; onlar üzerinde düşünür, onların neden başka türlü değil de, böyle olduklarını, nereden geldikleri hakkında soru sorar; onların izlerini araştırır."

"Felsefe yapan insan için kendiliğinden anlaşılır, apaçık hiç bir olgu yoktur, en sonunda onun için her şey, problem niteliği kazanır, yani filozof var olan her şeyin anlamını bilmek ister, o bunu, ya tek tek şeylerde, ya da bu şeylerin varlık bütününde, evrende, birbiriyle olan ilişkileriyle birlikte kavramaya çalışır." (S-9)

"Önemli felsefe problemleri, ancak düşünenin uzun bir geleneği, bir şeyi adlandırma ile kavramanın daima yeni baştan denenmesiyle gelişir. Bu nedenle felsefeye girmek isteyen kimse, fenomenlerle, hayat problemleriyle ilişki kurmalı. (S.9)

"Felsefe, bize günlük hattâ farkına varılmayan, bundan dolayı da adlandırılmayan ve özel bir kelime ile adlandırılmayan objelere, dikkat etmemizi öğretir." (S.15)

"Genel olarak felsefe nedir, felsefenin ne olduğu yalın bir biçimde ve önceden söylenemez. Aynı şekilde sanatın ya da bilimin de ne olduğu söylenemez." (S.18)

"Felsefe, bilgeliğe, bilge olmaya, kişisel bilgeliğe varmak için sevgiye dayanan bir çabadır." (S.18)

Hasan Ali Yücel'in filozoflar ansiklopedisine yazdığı önsözde "İnsan zekâsı NİÇİN? diyebildiği gün felsefe başlamıştır" demektedir. Bu tanım felsefe ile nasıl içiçe olduğumuzun en güzel örneğidir. Bundan yararlanarak diyebilirizki, çoğumuz farkında olarak ya da olmayarak felsefe ile içiçedir. Bu nedenle her çocuk felsefe yapar, dersek abartmamış oluruz. Hattâ onlar bizden daha gerçekçidirler, çünkü onlarda henüz dogmalar ve şartlamalar oluşmamıştır. Bu neden ve niçinlerin bizi çocuklarımızın karşısında zaman zaman zor durumlarda bıraktığı da bir gerçektir. Hattâ bizler de neden ve niçinleri fazla dile getirmediğimizde bunun pek hoşnutlukla karşılanmadığını zaman zaman görmekteyiz.

Sonuç olarak bir avuçta olsa her ülkede aydın kesim, felsefenin insan düşüncesi ve yaşamı için ne kadar önemli olduğunun bilincindedir.

Felsefe bireyseldir, bu nedenle, kendimce felsefe doğadaki soyut ve somut her şeyin, dışında kalarak onu incelemek ve o şeylerin anlamını tarafsız bir şekilde kavramaya, yorumlamaya çalışmaktır. Yine felsefe bütün bilimsel ve insansal olayların tez-antitez-sentez üçlüsü ile irdeleyerek insanlığın gerçeğe giden yollarını aydınlatır.

Felsefe soyut ve somut her şeyin, olduğunun ötesinde, bilimsellik, inanç ve denenmişin dışında, daha değişik açılardan ele alış biçimidir.

Felsefe, doğanın diyalektik olarak ele alış yöntemidir.

Felsefe, daha ötesini, öteninde ötesini, geçmişi, geçmişin de ötesini ön yargısız, sınırlamadan ve hiç bir dogmanın etkisinde kalmadan irdeler, irdelerken geleceğin düşüncesini yaratır.

Felsefe, düşünce özgürlüğünün simgesidir. Özgür olduğu oranda yaşar ve kimliğini kazanır. Bu yüzden dogmalarla dolu öğreti ve inançların felsefesi olamaz.

Hemen hemen her felsefe ilk nedeni, Mutlak'ı araştırır. Düşünebilen için evrendeki her şey varoluşun ve ilk nedenin bilinmesi için bir anahtardır. İşte bu nedenle atomdan, galaksilere kadar bilindikçe, bilinmezin tohumları çiçek açar. Fakat o çiçeklerde tohuma, gizeme dönüşür. İlk nedenin ve varoluşun perdeleri aralandıkça sonsuz sayıda perdelerle karşılaşırız. Her çözdüğümüzü zannettiğimiz bir neden, yeni bir neden içerir. Bu yüzden bizler nedenler nedenini çözmeye çalıştıkça, bilgisizliğimizin derinliğini daha iyi anlıyor ve çözümün bizden ne kadar uzaklaştığını görüyoruz. Bu gerçeği bizden binlerce yıl önce Mısır'lılar görmüştür. HERMES (M.Ö.3000) "Nedenler nedeni daima gizlidir. Çünkü sonsuzluk, pek kısa bir son olan zaman ve yine pek kısa bir son olan mekân içinde anlaşılamaz ve anlatılamaz. Çünkü yaşarken zaman ve mekânla sınırlıyız. Sınırsızlık sınırlılık içinde kavranamaz. İzis tapınağında bulunan İzis heykelinin yüzü örtülüdür. Heykelin altında şöyle bir yazı yer alır. "Yüzümdeki örtüyü hiç bir ölümlü kaldıramaz."

Karamsar görünmesine rağmen yine de, insanın doğası gereği, neden ve niçinlere binlerce yıl kafa yormuş ve yoracaktır.

Bütün, felsefe nedir, tanımlarını basit ve tek bir cümle ile "Felsefi düşüncenin meraklı ve yaramaz çocuğudur" diyebilirmiyiz şeklinde düşünmekten kendimi alamıyorum.

Felsefe, insanı sürü teki olmaktan kurtararak kendini ve evreni kavrama yollarını sağlayan düşünce biçimi ve çalışmasıdır. Bir yerde fikir işçiliğidir. Çoğu kez insan, yapısı gereği bu düşünce işçiliğinden kaçınır. Yaşamı yüzeysel, pratik ve varlığına zarar vermeyecek çözümlerle sürdürmeyi yeğler. Bilindiği gibi düşünmek ve fikir üretmek kazma, kürek ile çalışmaktan daha fazla enerji gerektirir. İşte bu nedenle insanlar felsefeye pek rağbet etmezler. Pratik zekâlar "bu dünyayı değiştirmek banamı kaldı" diyerek ya da "İnsanların inançlarını bozup huzursuz etmenin bir anlamı yok deyip" işin içinden sıyrılmaya çalışırlar.

Felsefenin tanımları ve yapısı hakkında ileri sürülen düşünceler ışığında, felsefenin herhangi bir şey olmayan fakat herşeyi inceleyen, eleştiren ve bir takım sentezlere varma olduğu görülebilir.

Felsefenin temel ilkeleri ile Masonluğun temel ilkelerini ele aldığımızda, onları iç içe görmek mümkündür. Bu birlikteliği görebilmek için bilgi ve sevgi yeterlidir. Felsefe ve Masonluk doğaya bakışta rasyonel, emprist ve septik yöntemler uygular. Bu yöntemler dogmadan, saplantılardan ve kaostan uzak tutar masonluğu.

Masonluk, insanlığa felsefi yöntemle bakıştır dersek yanılmamış oluruz. Çünkü Masonluk insanı incelerken olduğu kadar, gerçeği ve MUTLAK'ı incelerken de felsefi yöntemlere başvurur.

Antikçağ tanımıyla felsefe bilgiyi sevmektir. Masonluk da kendini bilmeyi ve sevginin önemini öğretmeyi ilke edinirken pek farklı bir yolda değildir.

Sonuç olarak, Masonlukta bilgilerimiz derinleştikçe felsefe ile ilişkilerimizin daha iyi anlaşılacağı inancındayım.

ZEKÂDAN AKL-I HİKMETE DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜ

Enis Nihat ECER

İnsanı insan yapan en önemli faktör düşünce özgürlüğüdür. Her insan kendi düşüncesinde daima özgürdür, çünkü başka bir kimse onun ne düşündüğünü bilemez ve bu nedenle bir eleştiride bulunamaz. Bu kişi kendi düşüncelerini söz veya yazıyla dışa vurursa eleştiriye uğrayabilir. Böylece düşünce özgürlüğü kısıtlanabilir.

İnsanların zihnî evrimi üç aşama gösterir, bunlar da zekâ, akıl ve hikmettir. Doğuştan normal olarak, zekâ bozukluğu göstermeyen ve beyin hastalığı veya kaza sonucu beyin hasarı geçirmeyen kişinin zekâ düzeyi 80 ilâ 120 İ.Q. arasındadır. Bunun altında zekâ düzeyi olanlar fikir üretimi yapamazlar, çünkü bunlarda düşünce kısır kalacağı için düşünce özgürlüğü olamaz. Zekâ 20-25 yaşına kadar gelişme gösterir ve bundan sonra ilerleme olamaz. İnsan beyninde yaklaşık olarak 14 Milyar kadar zekâ, hafıza ve şuur ile ilgili fonksiyonlar gösteren cognitif nöronlar vardır. Ne yazık ki bu nöronların ancak onda biri kadarı devreye girer ve geri kalan nöronlar âtıl kalırlar, yani işlev yapamazlar. Bizler bu nöronlara bilgi yüklemek suretiyle zekâmızı geliştiriyoruz. Cahil kalan kimseler bu gelişmeyi de gösteremiyorlar, çünkü beyinlerindeki okuma ve yazma merkezlerinin nöronları da devreye giremiyor. Âlim veya kâşif durumuna erişen pek müstesna kişilerde ki bunlar

durmaksızın okur ve araştırma yaparlar, işte bu kişilerde birkaç milyar nöron daha devreye girebilir.

Akıl, insanın kendi davranışlarını bilmesine, yargılamasına ve tayin etmesine yarayan yetenektir. Akıl yalnız bilgiyi arttırmakla değil, dini bilgiler, terbiye, kanun ve nizamlara riayet, vicdan duygusu, sevgi ve kültürü arttırmakla gelişir. Nitekim pekçok psikopatlar zekâ düzeyi yüksek olduğu halde vicdan duygusundan yoksun olup, pek çok akıllının cesaret edemeyeceği soygun plânlarını hazırlayıp tatbik ederler. Psikopatların nefisleri egosantriktir, yani yalnız kendi çıkarlarını düşünürler. Yaptıkları davranışların mesuliyetini idrak edemezler. Akıllı ise kendi vicdanına danışır, olayın sonucunu önceden tahmin eder ve antisosyal davranışlarda bulunmazlar. Belki zengin olamazlar amma rahat ve mutlu yaşarlar. Yalan söyleyen gerçeği arayamaz, çünkü gerçeğe inanmamaktadır. Kötü adam iyiliği bilmez. Ruhu çirkin olan kişi gerçek güzellikleri idrak edemez.

Pratik açıdan akıl, kullanılan araçları tam ve şuurlu bir şekilde takip edilen amaca uygulamaktır. Demek ki akıl, basit çağrışımlar ve içgüdülerle değil, muhakeme yolu ile yargılama ve hareket etme yeteneğidir. Akıl özdeşlik, nedensellik ve çelişmezlik gibi ilkeleri kullanır. Bazı filozoflar akıl kelimesiyle, en genel metafizik fikirleri tasarlama yeteneğini ifade ederler. Kesin olarak ele alınan zorunluluk ve görev duygusu da bir akıl işidir. Nitekim Kant, biri teorik, biri de pratik olmak üzere aklı ikiye ayırır. Akıl yalnız teori düzeyinde değil, uygulama ve hattâ duyular düzeyinde de bilimsel olduğu kadar âhlakî ve insanlar arası ilişkileri mümkün kılan temel bir anlayış ve imkân olarak tarif edilebilir.

Hikmetin açıklanması: Zekânın erdemi akıl, aklın erdemi ise hikmettir. Hikmet, bilgelik, hakimlik demektir. "Hikmetinden sual olunmaz" denildiğinde Allah'ın sonsuz evreni yaratış, sürdürüş, sonunun neye varacağında, gizli amacının ne olduğunun bilinmez oluşu demektir. "Hikmet-i meçhule", Allah'ın bilinmeyen sırları anlamını taşır. "Hikmet-i Îlâhi" yalnız Allah'ın bileceği iş demektir.İslâm bilgi ve felsefesinde Hikmet demek Varlığın özünü, Allah'ın Kur'an hükümlerine göre mahiyetini, niteliklerini bilebilme, âlemle ilgili gerçekleri, insanlarla âlem, Allah ile evren arasındaki varlık (ontolojik) bağlantılarını derinden kavranmak demektir. Yine de Hikmet akılcı görüşle derin düşünce olup Varlık bütününün özünde saklı ana ilkeleri anlama amacını güden ve aklın yanında sezgiye de yer veren ve fakat deneyden çok sezgiyle kavranan düşünceye hikmet diyoruz. Tasavvufta Hikmet, îlâhi bir coşkunlukla, aklın sınırlarını aşan kesrette vahdeti (çoklukta birliği) ve herşeyde Allah'ı gören aşktır. Âlemin özünde sak-

lı hikmete bu aşkla ulaşan mutasavvıfın bu sırları aşk yoluyla anlama yeteneğidir. Akıl ilerledikçe Hikmet'e ve Mârifet'e doğru dönüşüm göstermektedir.

İslâmiyetten önceki zamanlarda akıl, insanın değişen durumlarda gösterdiği "pratik zekâ"yı ifade ederdi. Akıllı adam, en beklenmedik olaylar karşısında bir çözüm yolunu bulup, tehlikeden kendisini kurtaran adam idi. Nabl Suresi, âyet 68-69'da "Şüphesiz bunda akıllarını çalıştıranlar için âyetler vardır". İslâm felsefesinde bu anahtar sözcük, artık câhilliyye devrinde, Yunan düşüncesinde Aristo ve Eflâtun Sistemi'ndeki "Nous" anlamını almıştır. Bu durum "Akıl" sözcüğünün doğal bir evrimidir. Artık akıl bütün südûrar (émanation) aşamalarını kapsayan, kozmik derece üzerinde bulunan çok özel bir zekâyı ifade etmektedir. Allah'tan ilk südûr eden küllî akıldan insana gelen bir (tikel) parçayı göstermektedir.

Batılılarda Aklın Tarifleri:

Descates'e göre varlığın yegâne delili akıl idi. Bu nedenle "Düşünüyorum öyleyse varım" diyordu. Hegel'e göre gerçeğin tek ayırıcı vasfı: Akla uygunluk" idi. Pascal, "Aklın ilkelerini kavrayanlar, dinin gizlerini yadırgamaya kalkışmazlar" demişti. Buffon, "Aklın en göze çarpan vasfı şüphedir, tartışmadır, (mukayese) karşılaştırmadır. Aklın erişeceği son basamak, kendini aşan sayısız mefhumların varlığını idrâktir" demiştir.

Bousued, sınırlı nesneleri tanıyan kendi zayıf aklımızın üstünde cihanşümûl bir aklı kabul eder. La Bruyere, "Akıl da gerçek gibi tekdir. Ona varmak için ise binlerce yol mevcuttur" demiştir.

Malebranche, "Akıl, insan düşüncesinin mutlak ölçüsüdür. Başvurduğumuz akıl evrensel bir akıldır. Zarurî ve değişmez ve bu nedenle İlahî akıl ile aynıdır" demiştir. Cournot: "Akıl eşyanın hikmetini kavrama yeteneğidir. Buna sübjektif akıl da diyebiliriz. Düşünen süjenin aklı, bu aklın kavradığı hikmet ise, objektif akıldır. Akıl her şeyi düzenler, aydınlatır. Leibniz'e göre de "Akıl evrensel ve zarurî gerçeklerin merkezidir".

İslâmda Akıl Tarifleri:

"Akıl" sözcüğü Arap'ça olup, başlangıçta, "bağlanmak, yasaklamak anlamına kullanılmıştır. Hattâ deveyi bağlayan kösteğe "akıl" adı verilmiştir. Akıl, Felsefe Ansiklopedisi'nde şöyle özetlenmiştir: "kuvve-i zihniyetin faaliyet-i muntazaması" (Zihin kuvvetinin muntazam faaliyeti).

Büyük Türk Lugatı'nda: "Maddeden mücerret (soyut) cevher, anlama ve bilme melekesi".

Akıl Kuran'da; bilgiyi elde eden güç veya bu güçle elde edilen bilgi. Hadis'te: Nefsini zaptı rapta alan, ebedî hayâta insanı hazırlayan meleke.

Kelâm'da: Düşünerek veya duyularla idrâk etmek suretiyle bilinebilecek şeyleri bilme ve anlama kudreti.

Tasavvuf'ta: Vahyin, ilhamın, keşfin ve her nevi gaybî ilimlerin menşei akl-ı evvel veya akl-ı küll gibi isimler verilen Hakikat'ı Muhammediye'dir.

Sünnet'te Akl-ı Hikmet:

Hz. Peygamber diyor ki: "Akıl ile rızıklananlar felâhı bulurlar, yani kurtuluş ancak akıl ile mümkündür. Akıl hayatın yegâne doğru yolunu insanlara gösteren rehberdir. İnsan aklını kullanırsa zorluklarını çözümler. "Cenabı Hak aklı yerinde olmayan müslümanı sevmez". "Âlimin günahı birdir, câhilin ise ikidir. Zirâ cahil de bir günâh sayılır". "Din ile akıl birdir, aklı olmayanın dini de yok demektir". "İlim Çin'de bile olsa gidin, oradan alın, çünkü ilim istemek her müslüman için farzdır".

"İlim hazinedir. Anahtarı ise sorgudur". "İlim ibadetten efdaldir, çünkü dinin nizamıdır". "İlim öğrenmek için geçen bir saat, ibadetle geçirilen bir geceden hayırlıdır". "Âlimin mürekkebi şehidin kanından daha mukaddestir". "İlim aramak cihattır, ilmi tahsil etmek ibadettir, ilmi öğrenmek sadâkattir, ilmi ehline vermek Allah'a yaklaşmaktır".

"Cennet yüz derecedir. Bu derecenin doksan dokuzu akıl sahipleri için, bir derecesi de onların gerisinde olan sair insanlar içindir".

Hz. Peygamber, "Hikmet ve hakîkat mü'minin kaybolmuş malıdır. Onu nerede bulsa alır" demiştir.

"Yalnız akıl" pozitif bilgiye yakın bir anlam taşırken, Akl-ı Hikmet aklı da içeren dinamik bir kavram niteliğindedir. Hikmet (bilgelik) beşerî düzeyden metafizik düzeye, sonsuza uzanan, inisiatik düşüncenin öznesini oluşturan bir kavramdır.

Yalnız zekâ materyalist kavramlarla ilgilenir ve egosantriktir. Genellikle fikir üretimi yapmaz. Akla varan kimse fikir üretimi yapar. Hikmet sahibi (bilge kişi) fikir yaratabilir. "Âlim" adı da verebileceğimiz bu kişilerin sayısı azdır. Bilimsel bir konuda peş peşe sorulan "neden", "niçin" sorularına rahatlıkla cevap verebilirler. Özgürlüğü bilgelik sağlar. Bir locada Akl-ı hikmet sahipliğine lâyık görülen ancak Üstad-ı Muhteremdir, bijusundaki sembolü de gönyedir. Hikmet aşamasına varabilen bir K..., bilim, âhlak, din, felsefe ve M...ik bilgilerle yeteneğini arttırıp düşünce özgürlüğüne erişir ve bu bilgileri K... lerine söz veya yazı ile sunar. Bunun için de fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür olmalıdır.

Dünyada en zor şey kendini bilmektir. Kendini bilmeyen özgür olamaz ve özgür olamayınca da özgür düşünemez.

İnsan aklının fonksiyonu olan düşüncenin fazilet ve bilgi yolunda insanlığa faydalı oluşunun en önemli nedeni, gerek kendi içindeki, gerekse bulunduğu toplumdaki vicdan özgürlüğüne bağlıdır. Kişinin zekâ ve aklî gelişmeleri tam ve mükemmel olduğu halde, içinde yaşadığı toplumda, hırs ve çıkar uğruna zulûm ve istibdat hüküm sürüyorsa, ayrıca ırk, din ve mezhep farklılıkları toplumu muhtelif gruplara bölmüşse, hoş görü hor görüye dönüşmüşse, halkın uyanıp özgürlük istememesi için, o kişinin konuşması ve yazıları yasaklanacak, toplumda söz söylemesi önlenecek, yargıların hapsedilecektir. Neticede o ülkede özgürlük, bilimsel ve moral gelişmeler olamayacak, ayrıca ekonomik sıkıntılar da eklenince halk köle haline dönüşecek ve yalnızca mutlu bir azınlık aşırı refah içinde yaşamını sürdürecektir. Koyu taassup hüküm sürdürülecek, dinin yalnız cezalandırıcı hususları ortaya sürülerek cennet unutturulup cehennem korkusu üzerinde durulacaktır. Bu nedenle taassubun (bağnazlığın) karşısında suskunluk içinde kalmamak, gericilikle mücadele etmek, ayrıca gerek söz, gerekse yazı ile, özgürlük, eşitlik ve kardeşlik fikirlerini, sevgi tohumlarını her yöne serpmemiz gereklidir. Dileriz öyle olsun!

KAYNAKLAR :

AKKAN Ahmet : *Akıl Yolu ile İman ve Ahlâka Yöneliş. Mimar Sinan, Sayı: 79, Mart 1991.*

ALGUADİŞ Jak : *Batılı Felsefe Düşüncesiyle İnisiyatik Düşünce Arasında Bir Karşılaştırma Denemesi. Mimar Sinan, Sayı: 53, 1985.*

AKKERMAN Naki Cevad : *Masonik Öğreti Düzeninde Anlam ve İlke Olarak "Akıl ve Hikmet" "Kavramı Üzerine Düşünceler. Sayı: 43, 1982.*

BÜYÜKTUNCAY Atilla : *Birlik. Aylık Bülten. İstibdadın Karşısında. Mayıs. 1996 Meydan Larousse-Cilt I. Sayfa : 224*

RONA Nezih : *Masonluk ve Hürriyet. Mimar Sinan. Sayı: 79, Mart 1991.*

HANÇERLİOĞLU ORHAN : *Felsefe Sözlüğü. Sayfa: 215, 1970.*

KİBİR VE ÖNYARGI

Türkhan SLEM

Bu incelememi, KİBİR ve ONYARGI konularında bazı açıklamalarda bulunmak üzere kaleme almış bulunmaktayım.

Bu önemli konuları birlikte ele almam, genel olarak kibirli kişilerin önyargılı hareket etmeleri nedeniyledir.

Önce KİBİR konusunu ele alalım.

KİBİR; Gururun daha şiddetli hali olup, lûgat anlamı itibariyle: "KENDİNİ HERKESTEN ÜSTÜN, HERKESTEN DEĞERLİ GÖRME, BAŞKALARINI KÜÇÜMSEYEREK YUKARDAN BAKMA, VE KENDİNİ BEĞENMİŞLİK."

GURUR ise; Kibirin biraz daha mülâyim tarzıdır. "ÖVÜNME, İFTİHAR ETME, BÜYÜKLENME, ONURLANMA ve PRESTİJ" anlamına gelir.

KİBİR; "KENDİMİZDE HİSSETTİĞİMİZ BİR TÜR GERÇEK VEYA HAYALİ BİR GÜÇTEN KAYNAKLANIR. İŞTE KİBİR, KENDİMİZDE VAROLDUĞUNA İNANDIĞIMIZ, YA DA VAROLDUĞUNU SANDIĞIMIZ BU ÜSTÜN GÜCÜN BAŞKALARINCA TANINMASINI VE KABUL EDİLİP ONAYLANMASINI İSTEMEKTEDİR."

KİBİR AYRICA, "BAŞKALARININ BİZE GIPTA İLE BAKMALARINI, BİZE HAYRAN OLMALARINI, İTİBAR GÖSTERMELERİNİ VE BİZİM İSTEK VE BUYRUKLARIMIZA KESİN BİR TARZDA RİAYET ETMELERİNİ İSTEYEN BİR EĞİLİMDEN DOĞAR."

Konumuzu biraz daha irdeleyelim;

KİBİR; "KİŞİNİN KENDİSİNİ, KENDİNCE YARATTIĞI VE ABARTTIĞI BİR DÜNYADA GÖRMESİDİR. ERGİNLİĞE ULAŞMAMIŞ KİŞİNİN, ÜSTÜN VARSAYDIĞI KENDİSİNİ, BÜYÜK BİR ÖZBEYENİYLE SERGİLEMESİDİR."

"GERÇEK KİMLİĞİYLE YÜCELMENİN, BAŞKALARINI KÜÇÜMSEYEREK BASKIN ÇIKMAYA ÇALIŞMASIDIR."

"NİTELİKLERİNİ OLUMLU VE DEĞERLİ KILAMIYANIN, DEĞERLİ VE YETENEKLİ KİŞİLERİ KÜÇÜMSEYEREK VE AŞAĞILIYARAK, ÜSTÜN OLABİLECEĞİ YANILGISINA SIĞINMASIDIR." BU VAR OLUŞ TARZI KİBİRLİ KİŞİLERİN KALIPLAŞMIŞ BİR DAVRANIŞ VE YAŞAM BİÇİMİDİR. ERDEMLİ OLANLARCA OLUMSUZ, YETERSİZ VE DEĞERSİZ KİŞİLİĞİNİN BİLİNMESİNE KARŞIN, O İSE, KENDİNCE ÇOK DEĞERLİ, ÖNEMLİ, ÜSTÜN VE ERİŞİLMEZ BİR KİMSEDİR. Bu yersiz, yanlış ve mübalâğalı ÖZGÜVEN GÖRÜNTÜSÜ arkasında, gerçekte BİLİNÇ-DIŞI YETERSİZLİK ve DEĞERSİZLİK yer almaktadır. Kendisini, kişilik ve mevkii itibariyle büyük ve farklı gören insan, kendini devamlı dev aynasında sanar. Halbuki insanın gerçek görüntüsü, başkalarının tuttuğu tarafsız aynalara yansıyanıdır.

İnsan, doğa güçlerine ve bazı canlı türlerine oranla dünyaya daha zayıf ve güçsüz bir yaratık olarak gelir. Bu nedenle, her insanın varoluşunda bir EKSİKLİK DUYGUSU mevcuttur. Çocuk iken, güçlü insanlar arasında yaşayan GÜÇSÜZ BİR VARLIKTIR. Sonraki yaşamı boyunca, daha önce kendisine egemen olan insanlar ve doğal güçler önünde, üstünlük kurmak ve gücünü kanıtlamak ister. Bu EVRENSEL ve şaşmaz bir İNSAN ÖZELLİĞİDİR. Fakat bu özellik, iyi bir kişilikle olumlu yönde değiştirilir ve düzenlenilebilir. Bu nedenle, insanların birbirini sevmesi, anlayışlı davranması ve birbirine değer vermesi, çok önemli hususlardır.

Kibirli olup başkasını küçümseyen insan, aslında kendisinin küçümsenmesinden korkan insandır. Kendisini üstün bir varlık olaraka algılayan kişi, çevresinden gelen en küçük bir eleştiriye bile tahammül edemez. Bu nedenle kibirinin incilmesi ve gerçek değersiz kimliğinin ortaya çıkabilmesi endişesiyle toplumdan uzak kalır, uzaklaşamadığı ve var olduğu hallerde de DEĞERSİZ DUYGULARININ GERİSİNDEKİ DÜŞMANCA EĞİLİMLER DENETİMDEN ÇIKAR VE KİBİRİNİ İNCİTENLERDEN ÖÇ ALMAYA YÖNELİR VE KİNLENİR. Görülüyorki bu tip insanların toplum ilişkileri çok zor ve tutarsızdır. Ancak ÜSTÜNLÜĞÜNÜ KANITLAYACAK VE SERGİLEYECEK ortam bulurlarsa katılmaya cüret ederler. Kibirli kişi, değişik ortam-

larda sürekli olarak kişiliğine yabancılaşır. Görkemli kişilik gösterme çabası uğruna devamlı ödünler verir. Kendisi için çok daha önemli ve yararlı olacak konu ve hususları bir tarafı iterek tüm çaba ve enerjisini KENDİNCE İDEALLEŞTİRDİĞİ GÖRÜNTÜSÜNÜ DEVAM ETTİRME YOLUNDA gereksiz yatırımlara harcar. Bu kısır döngü, onu sevilmeyen, yalnız bir insan durumuna getirir. Kişiliğini bütünleştirmek için, bazen OLMAK İSTEDİĞİ KENDİSİYLE, bazen de HOŞLANMADIĞI BENLİĞİYLE ÖZDEŞLEŞİR. Ancak hangi yöne giderse gitsin ikisi arasındaki çatışmadan kurtulamaz ve kendisini bir çıkmazın içinde bulur. Çatışmayı yenmek ve çıkmazdan kurtulmak için herşeyden önce KENDİ ÖZELLİKLERİNİ HERKESDEN ÜSTÜN TUTMAK düşüncesini yenmek gerekir.

Her nekadar kişinin daha iyiye, daha güzele ve daha ileriye yönelebilmesi için KENDİNE GÜVEN ön şart ise de, KENDİ KENDİNİ TAKDİR, KENDİNİ BÜYÜK GÖRME, insanın kendini yakinen, içtenlikle ve tarafsızca tanımasını engeller ve kişinin zayıf, eksik ve hatâlı taraflarını anlamasına mani olur. Oysa yeteneklerimizi, düşüncelerimizi, inançlarımızı, tutum ve davranışlarımızı, kısaca bizi biz yapan her türlü özelliklerimizi kazanmamızın ve onları iyi, olumlu yönde geliştirmenin tek yolu, İNSANIN KENDİNİ YAKİNEN TANIMASIYLA mümkündür.

HALBUKİ, GERÇEK DEĞERLİ, SAYGIN VE OLGUN İNSAN, KENDİ KİŞİLİĞİNİN VE BİLGİ DÜNYASININ ÜSTÜNLÜĞÜNE DEĞİL, ÖNCELİKLE BİR İNSAN OLARAK YETENEKLERİNİN SINIRLI OLDUĞUNU ön plânda tutarak ona göre hareket eder ve toplumsal ilişkilerinin ne denli önemli olduğunu bilir. Yalnız başına kalmış bir kişinin bilgisi sınırlı, gücü yetersiz, yaşamı anlamsız ve tatsızdır.

Ünlü psikoloğ ADLER, "HATÂLARA sebebiyet veren, çoğu kez CAHİLLİK ve KİBİR'dir diyor, ve hayatta en büyük güçlüklerle karşılaşan insanların, kendilerini beğenmiş ve başkalarını küçük görüp onlarla ilgilenmeyenler olduğunu ve sonunda bunların yanlızlığa mahkûm olduklarını söylüyor.

CARLY; Bir insan büyüklüğünü, kendisinden küçük ve güçsüz insanlara karşı olan davranışlarından belli eder. Yanlız yaşamış olmak için değil, "YAŞATMAK İÇİN YAŞAMALIYIZ" diyor.

GÜÇLENDİĞİMİZ VE YÜKSELDİĞİMİZ ORANDA KİBİRLİ DEĞİL, ALÇAK GÖNÜLLÜ OLMALIYIZ. BU DURUMLARDA KENDİMİZE DAHA ACIMASIZ, FAKAT İNSANLARA DAHA MÜŞFİK, DAHA YAKIN OLMALIYIZ. Kibir değil, sade bir tevazu, kişi güzelliğinin en güzel tacıdır.

TUTKULARDAN GELEN GÜÇ, ZORLAMA VE BASKILARI, İYİ BİR İNSAN OLABİLME AZMİYLE AKIL, MANTIK, İRADE VE VİCDANIMIZI KULLANARAK YENEBİLİR, DENETLEYEBİLİR VE YENİDEN DÜZENLEYEBİLİRİZ. Kibiri, faziletlerin temeli olan TEVAZU'ya dönüştürmeliyiz.

KİBİR, HER ZAMAN SADECE BOŞ BİR ÖVÜNME MİDİR?

Hayır, İnsanlığın yücelmesiyle, ülkesinin gelişip insanlarının BİLİM, KÜLTÜR, TEKNOLOJİ, EKONOMİ, SANAT, SPOR VE SİYASET ALANLARINDA önde gitmesiyle, kendisinin ve yakınlarının herkesce takdir edilen ve onaylanan üstün beceri ve başarılarıyla gurur duyulur. BU HAKLI, YERİNDE VE GERÇEKLE BAĞLANTILI KİBİR, GÖSTERİŞSİZ YAŞANMAKTADIR VE BİR KIYMETBİLİRLİLİKTİR.

ARİSTO; "KİBİR, VERİLEN ONURLARDAN DEĞİL, O ONURLARI HAK ETMEKTİR" demiştir.

ÖNYARGI

ÖNYARGI; BİR KİMSE VEYA BİRŞEY HAKKINDA, BELİRLİ ŞART, OLAY VEYA GÖRÜNTÜLERE VE BAZEN DE İŞİTMELERE DAYANARAK, ELDE EDİLMİŞ OLUMLU VEYA OLUMSUZ FİKİRLERE İTİBAR ETMEKTEDİR.

ÖNYARGI, BAZEN DE, DOĞRULUĞU İSPAT EDİLMEMİŞ, HAKLILIĞI KANITLANMAMIŞ BİR TUTUMU İFADE ETMEK İÇİN KULLANILIR.

Hele işin içine kibir girdimi, bu kişiler kendilerini selffocus, yani kendi benliklerini odak noktası yaptıklarından, özbenliklerini tutsak kılarak, sadece kendilerine, kendi görüşlerine önem ve değer verirler, işine gelmeyenlere sırt çevirip çok kolay önyargılı olurlar.

Yanlız şu husus hep hatırlanmalıdır ki, genelde birçok tutulumlar, bir ölçüde önyargılı olarak nitelendirilir. Çünkü önyargılar, bir yerde yaşamın bir parçasıdır. Bazen, SAPLANTI HALİNDE, bazende FARKINDA OLMADAN DÜŞÜNCE VE DAVRANIŞLARDA YER ALIR. Fakat çoğu kez önyargıların kendimizde olduğunu kabul etmeyiz. Farkına varsak bile onların etkisini tümüyle ortadan kaldırmakta büyük güçlükler çekeriz.

KURAL OLARAK, ÖNYARGILAR OLUMLU YÖNDE, OLUMSUZ YÖNDE DE OLABİLİR. Bazen önyargılı kişiler, ya fırsat bulamadıkları, ya da sonuçlardan çekindikleri için tutumlarını davranışlara dönüştüremeyebilirler.

ÖNYARGILAR ÖĞRENME YOLUYLA KAZANILMIŞTIR, BU ÖĞRENME;

1) ÖNYARGILI KİŞİLERE YAKIN İLİŞKİ SONUCU,

2) ÖNYARGILARININ NESNELERİYLE OLAN YAŞANTILARI YOLUYLA olur.

ÖNYARGININ İKİ TEMEL ÖGESİ VARDIR;

1) BİR GRUP YA DA KİŞİYE KARŞI OLUMSUZ DUYGU,

2) KALIP YARGI ki bu bireyleri tanımadan onları bir grubun üyesi olarak yargılamak.

ÖNYARGIDA, böyle HEM DUYGUSAL, HEM DE DÜŞÜNSEL ÖĞELER bulunur. Bu iki öğenin etkisi altında kalan kişi, AYIRIM EDİCİ davranışta bulunur. Başka bir deyimle aynı koşullar altında aynı biçimde davranılması gereken iki kişiye farklı davranışta bulunur. Basit bir örnek verelim; Bir oto tamircisi, kadın ve erkek müşteriye ayrım edici bir biçimde davranır. Lokantaya beraber giren iki müşteriye dış görünüş, kılık, kıyafetinden dolayı farklı muamele edilir.

Önyargının kökü, derinlere uzanan olumsuz bir tutumdur ve birçok sosyal durumlarda kendini belli eder. SABAH gazetesinin 27/Ocak/1989 günkü "Al kalemi eline" köşesinde Gökhan Gökçe'nin yazısından bir bölümü okuyalım. "Siz Dante gibi ömrünün ortasında olan erişkinler, siz gelecekte bizim olacak dünyanın şimdiki sahipleri, Ondokuz yaşındaki bir genç olarak soruyorum, gözünüz arkada kalmadan yarınınızı böylesine güvendiğiniz biz gençlere nasıl emanet edeceksiniz.?

Üniversite öğrencisi diye evinizi kiraya vermekten kaçındığınız, rastgele evinizin önünden günde 4-5 kez geçti diye namus duygularınız kabararak yolunu kestiğiniz, hakkını aramak için sesini yükseltince 80 öncesine mi dönüyoruz diye galeyana gelip bu terbiyesizlerin başlarını ezmeli diye ahkâm kestiğiniz, iki genç insanı samimi havada görüp cuma vaazlarında din elden gidiyor diye camileri inlettiğiniz, sizin gençken sahip olduğunuzdan birazcık daha özgür diye çekemediğiniz gençliğe, nasıl olurda geleceğinizi emanet edersiniz.?

Siz ana-babalar, siz olgun, görmüş, geçirmiş insanlar. Ne olur kendiniz gençken ana-babalarınızın size yaptığı yanlış ve hatâların intikamını bizden almaya çalışmayın, sizler zamanı ve biz gençleri anlamamakta direnirseniz, Türkiye'nin geleceği, baskılarınızla eksik kalmış, yetersiz, dengesiz ve öfke küpü psikopatlara kalacak."

Yukarıdaki yazıda, toplumdaki, GENÇLERE KARŞI KULLANILAN VE OLUŞTURULAN ÖNYARGIYI bir örnek olarak sunmak istedim.

PEKİ ÖNYARGILAR NEREDEN GELİYOR VE BUNUN KAYNAKLARI NELERDİR?:

1) ÖNYARGILAR ÇOCUKLUKTA ÖĞRENİLMİŞTİR: Bu görüş en güçlü ve önemli yaklaşımlardan biri olup, önyargıların küçük yaştan itibaren başta, ana-baba olmak üzere, aile içinde öğrenildiğini ileri sürer. Çocuklar biraz büyüyüp okula gitmeye başlayınca içinde yetiştikleri önyargılı mahalle, köy, kasaba, onu etkilemeye devam eder. Bu en güçlü ve baskın nedene biraz daha değinelim. Doğumdan ERGİNLİK DÖNEMİNE kadar çocukların tutumları hemen hemen tümüyle ANA-BABALAR TARAFINDAN ŞEKİLLENDİRİLİR. Çocuklar büyüdükçe ve özellikle ERGENLİK DÖNEMİNİN başlamasıyla birlikte bu etki azalır ve diğer SOSYAL ETKENLERİN rolü gittikçe artar. Çocuğun çevresinde söylenen sözler, tutum ve yapılan davranışlar, yargılamalar, dedikodular, uydurulan lâkaplar, çocukların zihinlerinde derin etki yapar ve kalıcı izler bırakarak ÖNYARGILARI BENİMSEMELERİNE SEBEB OLUR. Bir bireyin tutumlarının büyük bir kısmı 12-30 yaş arasındaki dönemde son şeklini alır ve bundan sonra pek az değişikliğe uğrar. TUTUMLARIN KRİSTALLEŞTİĞİ 12-30 yaşlar arasındaki bu süre, KRİTİK DÖNEM olarak adlandırılır. Kritik dönem boyunca TUTUMLARIN OLUŞMASINDA üç ana etken çok önemli rol oynar; Bunlar:

A) AKRANLAR: Bireyin ilişki içinde bulunduğu, aşağı yukarı kendisiyle aynı yaş ve eğitim düzeyinde olan kimselerdir. Akranları, tutumları üzerinde olan etkisi, kendini BİLHASSA ERGENLİK DÖNEMİNDE GÖSTERİR. Akranların, tutumları şekillendiren önemli bir etken olmasının nedeni, İNSANLARIN SEVDİKLERİ, KOLAY İLİŞKİ KURDUKLARI KİŞİLERİ İNANILAR, GÜVENİLİR BİRER OTORİTE OLARAK GÖRME EĞİLİMLERİ OLMALARINDANDIR.

B) KİTLE HABERLEŞME ARAÇLARI VE DİĞER KAYNAKLARDAN EDİNİLEN BİLGİLER: Günümüzde Radyo, Televizyon ve matbuat sayesinde görüntülü ve yazılı haberler eskiye oranla çok daha yaygın ve kolay elde edilmektedir. Bunlardan elde edilen olumlu veya olumsuz bilgiler, önyargıların oluşmasında çok önemli rol oynar.

C) EĞİTİM: Tutumların oluşmasında önemli yer alır, tüm faktörler arasında en göze çarpan kalıcı etkiyi yapar;

Yapılan araştırmalar, üst düzeyde eğitim yapanların, çok daha fazla AÇIK FİKİRLİ VE İYİ NİYETLİ OLDUĞUNU, AKLA MANTIĞA UYMAYAN, GERÇEK BİLGİLERE DAYANMAYAN HER SÖZ, GÖRÜŞ VE DAVRANIŞI, KOLAY KABULLENMEDİKLERİNİ ortaya koymuştur. Hiç kuşku yok ki tutumları etkileyecek doğru, sağlam ve güvenilir bilgilere sahip olununca, kişisel ve bilinçsel çelişki ve çatışma-

lar azalır, kişiliğin bir parçası sayılan önyargıdan uzaklaşabilmek daha kolaylaşır.

GÖRÜLÜYORKİ, SAĞLIKLI ÖNYARGISIZ BİR GENÇLİK VE TOPLUM İSTİYORSAK, BAŞLANGIÇTAN İTİBAREN ONLARIN BİLİNÇLİ, KÜLTÜRLÜ VE SAĞLIKLI BİR SOSYAL ORTAMDA VE İYİ BİR EĞİTİM ALARAK YETİŞTİRMELERİNE DE AZAMİ DİKKAT VE GAYRET GÖSTERMELİYİZ.

2) ÖNYARGI KİŞİLİĞİN BİR PARÇASIDIR: Bu görüş (1950) yılında ADORNA tarafından ileri sürülmüştür. Ona göre ÖNYARGI geliştirmeğe müsait, OTORİTER KİŞİLİK TİPLERİNDE oldukça yaygındır. Bu kişiler, genellikle otoriter bir çevre ve baskı altında büyümüşlerdir ve başkalarını ayırt edip onları cezalandırmak, kendilerince yaşamın doğal bir parçasıdır. Bu görüş daha sonra yapılan araştırmalardan pek destek görmemiştir. 1970 yılında ÇİĞDEM KAĞITÇIBAŞI, önyargılı davranışın otoriter kişilik yapısından çok, kişinin içinde yetiştiği toplumun değer yargılarıyla ilgili olduğunu belirtmiştir.

3) GRUP ÜYELİĞİNİN DOĞAL BİR SONUCU OLARAK ÖNYARGI: Henry Tajfel (1979) da, insanların doğuştan nesne, olay ve diğer İnsan sınıflama, kategorileme eğilimine sahip olduklarını söylemiştir. Bu kategorileme insanlar arasında gruplaşmalara neden olur, BİZ ve ONLAR ortaya çıkar. Bu gelişigüzel gruplamalara değişik isimler veren Tajfel, bir süre sonra her grubun, kendi özdeşliğini geliştirdiğini ve diğer grubu yargıladığını görür. Ona göre HANGİ GRUPTAN İSEK O GRUP İYİ, DİĞER GRUBUN İSE KÖTÜ GÖRME EĞİLİMİ GELİŞİR.

Yine Sabah Gazetesinin "Al kalemi eline" köşesine yazan Özlem Dumer (27/Ocak/1989) yalnız bizim toplumda değil, belkide evrensel olarak iyi bilinen iki karşıt grubun sorununu yazarak, bu konuyu dile getiriyor:

"Evet kayınvalideler size sesleniyorum. Evliliğinizin ilk yıllarında hiç bocaladığınız olmadı mı? Aynı zamanda iş, ev kadınlığı ve anneliği bir arada yürütmeye çalıştınız mı? Peki bu üç büyük görevi yapmaya çalışırken birinden birini eksik yaptığınız veya tamamlayamadığınız olmadı mı? Ne olur bütün kayınvalideler, siz de gelin oldunuz. Birazcık sevgiyi, merhameti ve hoşgörüyü gelinlerinize çok görmeyin"

Bu misâlde görüldüğü gibi bir zamanlar gelin olan kişi kaynana sıfatında olduğunda, o grubun üyesi olarak önyargılı olarak hareket ediyor, ve gelin grubunu kötü görüp, kötü davranıyor.

4) ÖNYARGININ TEMELİ OLARAK ALGILANAN BENZERLİK ORANI: Rokeach (1960), önyargıların temelinde algılanan BENZER

LİK ve FARKLILIĞIN yarattığını ileri sürmüştür. İnsanlar kendilerine benzeyenleri çekici bulup onlardan hoşlanır, fakat kendilerine benzemeyenlere karşı olumsuz bir tutum geliştirir. FARKLILIK NE KADAR ÇOKSA, OLUMSUZ TUTUMUN, YA DA ÖNYARGININ ŞİDDETİ DE OKADAR FAZLA OLUR.

Meselâ: Türkiye'ye gelen göçmenler belirli bölgelere yerleştirilir, bu bölgedeki insanların, gelen göçmenlere gösterdikleri önyargıların derecesi, göçmenlerin bölgedekilere ne kadar benzeyip benzemediğine bağlıdır. Göçmenler dil, din, görüş ve sosyal âdetler bakımından yerel halka benziyorsa, onlara karşı önyargı gelişmez. Göçmenler sarışın ve yerel halk esmerse, dinleri farklıysa, konuştukları dil Türkçe değilse, yerel halk bu farklılığa önyargı geliştirerek tepkide bulunur.

Toplumumuzda bir çok önyargı, yoğun bir biçimde devam etmektedir. Önyargıların farkına varmak için Türkiye'nin değişik bölgeleriyle ilgili lâkapları ve bölge insanlarıyla ilgili fıkraları düşünün. Güldürücü olduğu söylenen bu tür fıkralar, aslında önyargıları devam ettirmekte bir araç olarak kullanılmakta ve toplumumuzu psikolojik bakımdan bölmektedir.

Asıl tehlikeli olan, bir toplum olarak ağzımızdan çıkardığımız ve gökten zembille inmiş gibi kabullendiğimiz, tartışmasını bile neredeyse bir TABU saydığımız fikirlerdir. Bir örnek verelim:

"Biz Türkler zekiyiz, fakat tembeliz." Bu öyle dehşetli önyargıdır ki bu, bizi yermek içinmi söylenmiştir. Yoksa uyarmak için mi, hiçte kolay anlaşılmaz.

Birinci nekadar doğru veya yanlışsa, ikinci de o kadar doğru ve yanlıştır.

ÖNYARGIYLA İLGİLİ değişik örnekler verelim:

- Almanlar kabadır,
- İngilizler egoiisttirler,
- Museviler cimridirler,
- Fransızlar zevklerine düşkündürler,
- Batıyı taklitten başka yaptığımız iş yok.

Nesne ile olan yaşantılar sonucu, bir birey etnik bir grupla ilgili bazı tatsız ve nahoş olaylar yaşıyabilir. Onu veya onları sorumlu tutup antipati ile karışık önyargı geliştirilebilir. Alman yurttaşlarının yaşadıkları sosyal ve ekonomik buhranlardan yahudiler sorumlu tutulmuş ve halk buna inandırılmıştır. Son dünya savaşı esnasında Almanların Yahudilere yaptıkları insanlık dışı hareket, vahşet ve soy-kırım, oluş-

turulan toplumsal bir önyargının sonucu meydana gelmiştir. Bireyler, kendi özel yaşamlarında, iş, arkadaş ve toplum ilişkilerinde önyargılı hareket ettikçe bu topluma yansır ve zamanla yayılarak büyük kitlelere mal olabilir.

PEKİ BİZİ YAPICI, OLUMLU, MÜSPET VE YARARLI DÜŞÜNMEKTEN ALIKOYAN NEDİR? Bunlar:

- Doğmatik hükümler, önyargılar ve boş inançlar,

- Düşüncede tembel davranmak, derin düşünmemek ve mantığımızı iyi kullanmamak,

- Duygularımızın baskın çıkarak, düşüncelerimizi gölgelemesine mani olmamak,

- Sonuca varıncaya kadar, hakikatleri ortaya çıkaracak doğru bilgi kaynaklarına yönelmemek, yeterli araştırma yapmamak,

- Etki altında kalarak, yanlışları doğrudan ayıramamak,

- Olgunlaşmamış kararlara itibar etmek,

- Sonuç ne olursa olsun, cesur ve yürekli davranmamak, hayır denecek yerde evet demek.

ÖNYARGILARI AZALTMA VEYA ORTADAN KALDIRMA OLANAĞI VAR MI?

Bu konuda yapılan denemelerin çoğu Amerika'da IRK İLİŞKİLERİYLE ilgili önyargılar üzerinde yapılmıştır. Bu konuda Allport (1954), daha sonraları da Amir (1969) da yaptıkları araştırmalarıyla tanınmıştır. Araştırma bulguları, önyargıların azalması için, grupların aşağıda belirtilen koşullar altında birbirleriyle ilişki içinde olmaları gerektiği sonucuna varmıştır:

1) İki grup EŞİT STATÜYE tabi olmalıdır,

2) İki grup müşterek ve paylaşılan GENEL BİR AMAÇ üzerinde beraberce çalışmalıdır,

3) İki grup arasındaki ilişki, o ortamda OTORİTE OLARAK BİLİNEN kişilerce desteklenmelidir,

4) Gruplararası ilişki, iki grubun üyeleri arasında paylaşılan ilgilerin, varolduğu algılanmasına götürmelidir.

Bu koşullardan biri veya birkaçı yerine getirilmediği zaman, gruplar arası ilişki önyargıyı azaltacağı ve ortadan kaldırmayı kolaylaştıracağı yerde, çoğaltacak ve yerleşmesini sağlayacaktır.

Gökhan Gökçe, kuşaklar arasında ön yargının ortadan kalkması için yukarda belirtilen koşulların paralelinde şunları öneriyor:

1) Gençler ve yaşlılar EŞİT STATÜYE tabi olmalıdır. Gerçekte ise, Türk toplumunda yaşlı olmak, kendi başına bir yüksek sosyal statü işaretidir.

2) Yaşlılar ve gençler belirli bir amaç için birlikte çalışmalıdır.

3) Gençler ve yaşlılar arasındaki bu ilişki, hem gençlerin hem de yaşlıların saygı duyduğu otoritelerce desteklenmelidir.

4) Hem yaşlılar hem gençler benzer amaç ve ilgileri paylaştıklarını algılamalı. Yine Gökhan Gökçe'nin yazısında tanımladığı "İki genç insanı samimi havada görünce" yaşlılar ve gençler farklı algılamalarda bulunurlar. Yaşlı, "kızın namusunun elden gittiğini" algılarken, genç, bunun "karşıt cinsten biriyle uygarca insancıl ilişkiler kurma" olarak algılar.

Gelin ve kaynana arasındaki ilişkiler için de yukarıdaki dört önemli faktör uygulanabilir. Türk toplumunun, kültür değerleri içinde genç gelin ve yaşlı kaynana eşit algılanmaz. Yukarıdaki dört önemli koşul yerine getirilemiyeceği için de, bu alandaki önyargılar büyük bir olasılıkla bir kuşaktan diğerine aktarılıp gidecektir.

Görülüyor ki ÖNYARGININ DEĞİŞMESİNDE ATILACAK İLK ÖNEMLİ ADIM, SAMİMİ BİR TEMAS KURMAK, İLETİŞİM, SAĞLAMAKTIR.

STUART W. COOK yukarda belirttiğimiz bilgiler benzerliğinde, ÖNYARGIYI ETKİLEYECEK BEŞ ORTAMSAL ÖZELLİK üzerinde durmuştur:

1) TANIŞIKLIK GİZEL GÜCÜ: Kişisel bir tanışıklık mutlak gerekir.

2) GÖRELİ STATÜLER: Ön planda EŞİTLİK STATÜSÜ gelir diyor.

3) SOSYAL NORMLAR: Samimiyet ve yakınlaşma, ilişkileri zamanla iyi ve olumlu yönde arttırır ve geliştirir.

4) İŞBİRLİĞİ: Ortak amaçlara yönelmek ve sonuca erişmek için birlikte çalışmalıdır.

5) BEN'LERDEN BİZ'LERE, BİR'LERDEN ÇOK'LARA YÖNELMEK: Bu şekilde, kalıplaşmış yargıları yıkarak MÜŞTEREK ÖZELLİKLERDE BAĞDAŞMAK, TOPLUMSAL HALE DÖNÜŞTÜRMEK.

Birinci derecenin çalışma tablosu anlatılırken, KÜB şeklinde CİLALI TAŞ için: "Mason olmuş, hatâlarından, boş inanç ve önyargılardan sıyrılmış, evrensel yapıya faydalı bir şekilde katılabilecek hale gelmiş bir

insanı temsil eder diyoruz. Fakat bu konuya dikkatle ve önemle eğildi-
ğimizde ÖNYARGILI DAVRANMANIN, VARSA ÖNYARGILARDAN
SIYRILMANIN, KURTULMANIN VE TAMAMEN TERK ETMENİN
HİÇTE O KADAR KOLAY OLMADIĞINI GÖRÜYORUZ.

Öyleyse bu konuda sabırla büyük bir uğraş vermemiz gerekiyor. Kim olursak olalım, nerede yaşarsak yaşayalım, kibiri ve önyargıyı bir yana bırakıp herşeyden evvel bir insan olduğumuzu hatırlayalım. Hepimizin aynı kökten geldiği bilinci ile kardeş olarak, ellerimizi birbirimize sevgi ve şevkatle, dostça uzatalım.

Dini, dili, rengi, inanç ve düşüncesi ne olursa olsun, onu iyi niyet ve hoşgörü ile karşılıyalım. FARKLI TUTMAYALIM, AYIRIM YAPMAYALIM. SEGREGATİON-AYIRIM, bir birey veya gruba yapılan haksız,saygısız ve o derece de insafsız bir davranıştır. AYIRIM, toplumsal engeller yaratmanın en etkili yoludur. Toplumsal engeller önyargıları besler ve yaygınlaşmasını kolaylaştırır. Bu nedenle ÖNYARGIYI DEĞİŞTİRMEYİ AMAÇLAYAN HER GELİŞİM ÖNCE AYIRIMI ORTADAN KALDIRMA ÇALIŞMALARIYLA BAŞLAMALIDIR.

1960 yılında yayınlanan ve kabul edilen İNSAN HAKLARI BEYANI, bu yolda yapılan en önemli ATILIMDIR.

İnsanlara ayrımcı gözle bakmadıkça, farklı muamele yapmadıkça ve olumlu zihniyet, tüm insanlarda yer ettikçe, insanlar arası ilişkiler çok kolay, olumlu, yararlı ve müşterek amaçlara yönelik olacaktır. İnsanların birbirlerine önem vermeleri, birbirlerini takdir etmeleri önyargıların azalmasına ve belkide kalkmasına büyük yardım ve destek sağlıyabilir.

Bugün açıkça görülmektedir ki 1990 ların gelecek yüzyıla bırakmağa hazırladığı EN GÜZEL, EN DEĞERLİ MİRAS, İNSANLAR ARASINDAKİ FARKLILIĞI ANLAMA YOLUNDA GELİŞTİRİLEN HOŞGÖRÜ VE FARKLILIĞA VERİLEN DEĞERLERDEKİ ARTIŞTIR. Farklı grupların yaşam biçimlerinin, düşünce tarzlarının, kültürel zenginliklerinin bir araya gelebildikleri bir dünya, hiç şüphesiz yeni yüzyılı daha anlamlı, daha değerli ve daha mutlu kılacaktır. Temenni edilen bu güzelliğe kesintisiz erişebilmek ve sürekliliğini sağlayabilmek için ÖNCE ÖNYARGILARIMIZI YIKMAK GEREKİYOR.

Bizden farklı olana daha sıcak bakabilmeli, onu olduğu gibi kabul edip, bir arada yaşamayı öğrenmeliyiz. Bunları başarabilmek, önce bizi bir insan, sonra da bir Mason olarak çok mutlu kılacaktır.

Beyazların ve siyahların, kadınların ve erkeklerin, farklı din ve inançların ve farklı kültürlerin birbirini anlayışla ve hoşgörüyle bir arada dostça ve ahenkle yaşamayı öğrenmek zorunda olduğu bir çağa giriyo-

ruz. Ustünlüğü kabul ettirmeden, kişileri olduğu gibi kabul ederek, birlikte sürdüreceğimiz yeni yaşam biçimlerine kendimizi hazırlamalı ve alıştırmalıyız. Şüphesiz bunu başarabilmek, insanın tarih sayfalarına bırakacağı en anlamlı, en değerli KUTSAL BİR MİRAS olacaktır.

Yazımı, D. Carnegie'nin şu güzel sözleriyle noktalamak isterim:

"YÜCE TANRI BİLE, İNSANLAR HAKKINDAKİ HÜKMÜNÜ, ONLARIN ÖMÜRLERİ SONA ERDİKTEN SONRA VERİYOR DA, BİZ ZAVALLI ACİZ İNSANLAR, KİM OLUYORUZDA HİÇBİR KONUDA TAM VE YETERLİ BİLGİ SAHİBİ OLMADAN ÖNYARGILI HAREKET EDİYORUZ"

RUHUN ÖLÜMSÜZLÜĞÜ NEDEN LANDMARKTIR?

M. Hikmet KESKİNEĞE

Mesleğimizle ilgili konularda çok verimli ve eğitici çalışmalar ve sohbet havası içinde cereyan eden konuşmalarla dopdolu geçen gayrı resmi salı günleri toplantılarımızdan birinde, Masonik Landmarklar konusu tartışılmıştı. Bu toplantıda ruhun ölümsüzlüğü neden Masonik Landmark olarak kabul edilmiştir ve bunun amacı ne olabilir sorusu aklıma geldi ve bunu konuşmacı kardeşime sordum. Konuşmacı kardeşimin soruma cevap vermesini beklerken, Üs.·. M.·. bu konuda bir çalışma yapmamı ve cevabı bizzat bulmamı önerdi.

Bu çalışmada, önce Masonik Lanmark sözcüğünün kısa bir tarifini ve birkaç örneğini vererek konuya devam etmek istiyorum.

Masonik literatürde Landmark sözcüğü, Masonluğun sınırlarını çizen, kapsam ve karakterini belirleyen ve asla değiştirilemeyen veya Masonluğun karakterinde bir değişikliğe yol açmadan yeni maddeler eklenmesi asla mümkün olmayan belirli kurallara ve prensiplere verilen addır. Landmarkları, topografide kullanılan nirengi noktası veya devletlerin anayasaları gibi algılayabiliriz.

Masonluk tarihinde landmark sözü ilk defa İngiltere Büyük Locası tarafından 1720 yılında hazırlanan genel tüzükte geçmektedir. George Payne tarafından hazırlanan genel tüzükte geçmektedir. Masonluğun çıkarı ve bu çıkarlardan gereği gibi yararlanılması için, yasalar ve tüzük-

ler yapmaya veya bunları değiştirmeye yetkilidir. Ancak bu iş yapılırken landmarkların titizlikle korunması şarttır." denilmektedir. Ancak bu tüzükte nelerin landmark olduğu yazılmamıştır.

19. yüzyıla gelindiğinde landmarklar teker, teker keşfedilmeye başlanmıştır. Keşfedilme fiili özellikle kullanılmaktadır. Çünkü daha önce var olup ta bilemediğimiz gerçekler ancak keşfedilebilir. Yeni bir şeyler bulmak fiilinin karşılığı icat etmektir. Landmark icat edilemez. Başka bir çalışmanın konusu olan landmarkların biraz daha iyi anlaşılmasını sağlamak açısından, birkaç örnek verdikten sonra asıl konuma dönmek istiyorum. Bunlardan bazıları:

- Spekülatif Masonluğun üç dereceye ayrılması.

- Hür Masonların Localarda toplanması.

- Locaların bir Üs.·. M.·. ve iki Nâ.·. tarafından yönetilmesi.

- Evrenin Ulu Mimarı dediğimiz yaratana inanmak.

- Lo.·. toplantılarında mutlaka kutsal kitap bulundurmak...

Masonlukta yukarda birkaçını sıraladıklarımın dışında, bu güne kadar Masonluğun yapısında var olupta keşfedilebilmiş yirmiden fazla landmark mevcuttur.

Bu Landmarklardan bir tanesi de ruhun ölümsüzlüğününü kabul etmektir. Bunu ilk işittiğim zaman pek de dikkate değer bulmamıştım. Çünkü Ruhun ölümsüzlüğü fikri, nefes almak, yemek yemek, doğmak veya ölmek kadar doğal bir kavramdı. Ama Filozof Nitzche'nin tüm kâinatla birlikte ruhları da yoktan var eden ve aynen ruhlar gibi ezeli ve ebedi olduğunu kabul ettiğimiz Tanrının bile öldüğünü ilân ettiğini hatırlayınca, ki bu bir anlamda ruhların da ölümü demekti, o zaman, ruhların ölümsüzlüğüne dair olan bu Landmark benim düşüncemi meşgul eder oldu. Ölümlü insanların, zaman, zaman geride bir Galileo, bir Davinchi, bir Descartes ve daha niceleri gibi ölümsüz eserler bıraktıklarını biliyoruz. Bu insanların yarattıkları eserler ve ortaya koyduğu fikirler kendileri öldükten sonra da yaşamaya devam etmektedir. Bir anlamda böyle kişiler ortaya koydukları eserlerle ölümsüzlük kazanmaktadırlar. Ama kanımca Tanrının, yoktan var ettiği ölümsüz ruhlar sayesinde, ölümsüzlük kazandığı düşüncesi yanlış olacağı gibi, ölümlü bir Tanrı'nın ölümsüz ruhlar yaratabileceği ve ruhların, Tanrının, daha doğrusu Tanrı kavramının geçerliliğini yitirmesinden sonra bile var olmaya devam edebileceği düşüncesi de bence çok yanlıştır. Ölümsüz eser yaratabilenler, gerek fikir ve edebiyatta, gerek bilim ve gerekse sanatta, yaşadıkları dönemin ötesine geçebilmeyi başaran kişilerdir. O halde ölüm-

lü bir tanrının ölümsüz ruhlar yaratabilmesi için de kendini aşması, kendinin de ötesine geçmesi gerekmez mi? Öyle bile olsa tanrıdan ötede yine yalnız tanrı nın kendisi vardır.

Tanrının var olmadığını savunanlar, dünyadaki canlıların bugünkü düzeye gelişini evrim teorisiyle açıklama çabası içindedirler. Peki o zaman ruhlar nasıl oluşmuştur; yoksa bunlar ruhun varlığınıda mı kabul etmezler? Oysa evrimleşmeye uygun genetik yapıyı ve şifreyi oluşturan ve mutasyonlar yoluyla evrimin gerçekleşmesini sağlayan düzenin kurucusu yine Tanrı değil midir?

Bu nedenle yalnız Descartesin bu konuda ne düşündüğünü aktarmakla yetinmek istiyorum. "Madem ki kendimizde bir Tanrı ya da olgun bir varlık düşüncesi buluyoruz, o halde onu ancak pek çok olgun bir varlıktan, yani var olan bir Tanrıdan edinebileceğimizi kabul etmek zorundayız. Çünkü yokluk hiçbirşeyin yaratanı olmaz. Tanrı fikrinden anladığım şudur: O, sonsuz, ölümsüz, değişmez, bağsız, her şeyi bilir, her şeye gücü yeter bir varlıktır. Var olan tüm nesneler onun tarafından yaratılmış ve oluşturulmuştur."

Beş duyumuzla algılayamadığımız, laboratuar deneyleriyle varlığını veya yokluğunu ispat edemediğimiz, üstelik eleştirmeden, şüphe duymadan ve kanıt aramadan doğru olduğunu kabul ettiğimiz ruh kavramı, aynen Tanrının var olduğunu kabul etmemiz gibi dogmatik bir kavramdır. Tanrının ve ruhların varlığını, sezgilerimiz ve açık bilincimizle algılar ve kabul ederiz. Tüm ahlâk sistemleri ve ahlâkî sistematik olarak ortaya koyan bütün dinler, insanda ruhun var olduğu ve ruhun ölmezliği prensibine dayanmaktadır.

O halde ruh nedir? Gerçekten var mıdır? Ruh yoktur diyenler veya vardır fakat ölümlüdür veya vardır ama varlığını sonsuza kadar sürdüremez diyenler var mıdır? soruları akla gelmektedir.

Bugün içinde yaşadığımız kâinatın BigBang de denilen büyük bir patlama sonucunda var olduğu ve hızla genişlediği bilinmektedir. Bu genişleme ya sonsuza kadar sürecek veya kitleler arasındaki çekim kuvveti genişlemeyi bir yerde durduracak ve kâinat tekrar kendi üzerine büzülerek küçülmeye başlayacaktır. Eğer kâinat küçülmeye başlarsa belirli bir aşamada tüm maddeler ve tüm bilinen enerji türleri yok olacak ve her şey sub atomik parçacıklardan oluşan bir çorbaya dönecektir. O zaman tüm maddeler ve bilinen tüm enerji şekilleri ya tür değiştirecek veya hepten yok olacaktır.

Aynı ortam içinde bulunan ruhların da ister madde isterse bir enerji türünde olsalar bile yok olacakları düşünülür. Büzülme yeterince ilerledikten sonra da her şey sadece enerjiden ibaret olacak ve yeni bir patlama ile yasaları bugünküne benzeyen veya başka yasaların geçerli olduğu yeni bir evren ortaya çıkacaktır. Böyle bir senaryoda ruhlar sadece aslına yani Tanrıya dönerek bu büyük yıkımdan kendini kurtarabilir ve sonsuz yaşamlarını sürdürmeye devam edebilirler diye düşünüyorum. Zaten ruhlar tanrının bedenlere üflediği kendi nefesidir tanımlaması da bizi bu sonuca götürür.

Dünyada bir milyon yıldan beri var olduğunu bildiğimiz ve homo sapiens olarak adlandırdığımız ilk insanların tek kayguları, herhalde, karnını doyurmak ve hayatta kalabilmekti. Karnı doyan insanlar da ben neyim? Kimim?, Nereden geldim? Nereye gideceğim?, Ölüm nedir? Ölünce beden sapasağlam kaldığı halde yok olan nedir? gibi sorular sormaya ve cevap aramaya başlamışlardır.

Bu ilk kimlik arayışı bir milyon yıldan beri süregelmiş ve nihayet Antik Yunan Delf mâbedinin giriş kapısı üzerine "Kendini bil" vecizesi olarak kazılmıştır. Akılla birlikte içinde duyduğu ilâhi sese göre hareket ettiğini söyleyen Sokrates de bu vecizeyi kendine düstur yapmış ve bu vecize ondan sonra da felsefeye bayrak olmuştur.

Artık çok iyi biliyoruz ki kişinin kimliği kendi öz ruhunun çok derinliklerinde gizlidir. Onun için "Visita interiora terrae rectificante, invenies occultum lapidem" özdeyişi ile, Masonlara: Yerin derinliklerine in, onu arıt. Orada saklı cevheri bulursun. sözü bir öğreti yöntemi olarak verilmektedir. Locada yaptığımız toplantılarımızda da Üs.·. M.·. Kardeşlere, "Mason ara sıra günlük yaşamın kaygılarından uzaklaşarak düşünceye dalmalı, vicdanının sesini dinlemelidir. Ancak böyle zamanlarda iyilik ve güzelliğin kaynağını görebileceğimiz geniş ufuklar, gözlerimizin önüne açılır, düşüncelerimiz Ev.·. Ul.·. Mi.·. dediğimiz, yüce varlığa doğru yükselmeye başlar." demektedir. Tarif edilen düşünme tarzı, bugün doğu mistisizminden kaynaklanan ve meditasyon olarak tanımlanan olayla çok yakın benzerlikler taşımaktadır. Actress Shirley Maclaine bir kitabında "Dua, Tanrıyla konuşmaktır. Meditasyon ise, içinizdeki Tanrıyı dinlemektir." sözüyle aynı gerçeği başka, bir vecizle dile getirmektedir. İçimizdeki Tanrı mistik anlatımla, Tanrının bize ruh verirken üflediği kendi nefesi veya başka bir deyişle tanrının holografik bir parçasıdır. Bu-

rada ne olduğunu bildiğiniz holografi kavramını, hafızalarınızı tazelemek açısından kısaca anlatmakta yarar görüyorum. Holografik fotoğraf laser sistemiyle elde edilen ve çıplak gözle bakıldığında labirent bilmecelere benzer şekilde karmaşık çizgilerden ibaret bir resimdir. Bu resim, özel apareylerle develope edildiğinde resmi alınan cismin üç boyutlu görünümleri ortaya çıkar. Örneğin 10 Cm^2lik bir karton üzerine bir vazonun holografik resmi alınmış olsa, bu resim develope edildiğinde vazoyu ve üzerindeki işlemeleri üç boyutlu olarak görebiliriz. Olayın daha da ilginç olan tarafı ise, bu resim kartının herhangi bir yerinden 1 Cm^2 bir parçasını develope edersek bu defa ilki gibi net olmasa da yine aynı vazonun tamamının üç boyutlu parçası hattâ bir zerresi de aynı sonucu verir; Fakat parça küçüldükçe detaylar kaybolur ve netlik silinir. Şairin "Muhitinem dervişem. / Hak yoluna girmişem. / Onsekizbin âlemi, / Bir zerrede görmüşem./" derken de anlatmak istediği herhalde bu olaydır.

Hepimiz Tanrının bize üflediği nefesten payımıza düşen parça kadar ruh ve ruhsal yetenek sahibiyiz. Aklımız ve irademiz de aynı nedenle Tanrının yüce hikmetinden bizlere bahşettiği kadardır. Holografi örneğinde olduğu gibi bu akıl ve irade, cüz'i miktarda olduğu içindir ki, netliğini yitirmekte ve kavrama alanı daralmaktadır. Ama ne kadar zayıf ve yetersiz olursa olsun menşei Tanrıdır ve bu nedenle de aynen aslını aksettirir.

Almancaki athem kelimesi, Hindu dilindeki atman kelimesinden gelmektedir. Her iki dilde de ruh demek olan bu kelimelerin gerçek anlamları hava demektir. Hava alıp vermek, nefes almak, yani canlı olmak anlamına gelebileceği gibi, Tanrının üflediği can veren nefesi de anlatıyor olabilir. Atmosfer kelimesi de aynı kökten gelmektedir. Türkçe kitaplarda, cevher, toz, enerji, nefes, can, tin, öz ve en çok ta ruh dediğimiz bu kavramı büyük spiritüalist Bedri Ruhselman: "Herşeye kadir olan Tanrı tarafından yaratılan, fizik evrende yer işgal etmeyen, bedenin ne içinde ve ne de dışıda yer almayan ancak bedeni etkisi altında tutarak, insanın yaptığı bütün şuurlu işlerin ve hareketlerin kaynağını oluşturan astral bir varlık veya bir enerji veya hayat kaynağı" olarak tarif etmektedir.

Cezmi Aksoylu ise ruhu "İrade ve iktidarı sayesinde uyum sağladığı, âlemlerin yasa ve icaplarına uyarak, bilgi ve tatbikat için, her istediği zaman plan düzenleyerek, yeniden bedenle irtibat kurabilen, maksatlı ve etkin bir varlıktır." diye tarif etmektedir.

Yine aynı yazar ruhların, maddi varlıklardan yani bedenden daha önce yaratıldığını söylemektedir. Tüm semavi dinlerin de temel yapısı bu esasa dayandırılmıştır. Yani önce ruh ve sonra da o ruha ev sahipliği yapacak olan beden yaratılır. Aynı düşünce sistematiği ile önce tavuğun ruhu yaratılmıştır. Sonra tavuk var edilmiştir. O halde yumurta tavuktan çıkar diyebiliriz.

Klâsik felsefeye ve dini inançlara göre Tanrı önce ruhları yaratmış ve onlara iyi veya kötü kaderler (Alın yazıları) ve iyi veya kötü ahlâk yükledikten sonra da sırası geldikçe yeni doğmuş bedenlere ruhları üfleyerek insanı yaratmıştır. Bu durumda kişinin tüm hayatı ve tabiidir ki ahlâk yapısı da kendi kişisel iradesi, algıları, aklı ve aldığı eğitimin etkilerine rağmen, Tanrının kendisi için çizdiği şekilde gelişecektir. Biraz çelişkili gibi görünen bu durumu, varacağı liman ilâhi irade tarafından değişmez şekilde belirlenmiş bir gemi kaptanının, aklı, iradesi, deneyimi ve denizcilik bilgisinin de yardımı ile, gerekli durumlarda rotasında yapabileceği küçük değişikliklerle, gemiyi bu limana ulaştırması gibi tanımlayabiliriz. Yazgıcı veya Fatalist düşüncede insana cüz'i irade verildiği kabul edilir. Tanrı sadece, geminin, ilâhi iradenin tespit ettiği limana ulaşabilmesine yetecek kadardır.

Varoluşçu felsefenin tanrı tanımaz kanadında olanlar bunun tamamen tersini savunmaktadır. Varoluşçu düşüncenin bu kanadına göre insanda -ama yalnız insanda- varoluş özden önce gelir. Bu ne demektir? Onlara göre ilkin insan vardır. Yani insan önce dünyaya gelir, var olur, ondan sonra kendi özünü kendisi ortaya koyar. Yani nasıl bir insan olmak istiyorsa öyle olur. Bu düşüncede yazgı yoktur, irade cüz'i değil aksine her şeyiyle tam ve noksansız olarak insanda mevcuttur. Bütün sorumluluk da kişinin kendisine aittir. Başka bir deyişle kişi kötü giden olaylardan, alın yazasını öyle yazmış olan Tanrıyı sorumlu tutamaz. Olaylar tamamen determinizmin sebep-sonuç yasalarına göre işler. Varoluşçu düşünce, bir bakıma, Masonik açıdan kişinin kendi ham taşını kendisinin yontması anlayışıyla tamı tamına olmasa bile kısmen benzerlik taşımaktadır. Şöyle ki: Mason, çekicin iradesi ve taşçı kaleminin kılı kırk yaran inceliği ile kendi ham taşını yalnız Masonik ilkeler doğrultusunda ve şakül doğruluğunda yontmak durumundadır. Varoluşçulukta ise bu işlem kişinin istediği her şekil ve yönde olabilmektedir.

Ruhun tarifini yapmak için yukarda yaptığım açıklamalardan da anlaşılacağı gibi ruhun tek fonksiyonu fizik bedene can vermek değildir. Ruh, can verdiği

bedende, bir kısmı canlının türüne özel olan ve tıpkı içgüdüsel davranışlar gibi o türün tamamında aynen görülen ve bir kısmı da bireye özel bir takım davranış şekillerinin ortaya çıkmasına neden olan ve bunları düzenleyen iki ayrı işleve sahiptir.

Mistisizmdeki ruh anlayışını ise genel ruhun fizik bedene can veren komponenti olarak algılamaktayız. Davranışlarımızı yöneten komponent ise mistisizmde alın yazısı ve ahlâk olarak bilinir ve değişmez veya değiştirilemez kabul edilir. Spiritüalizmde ise, ruhun davranışlarımızı yöneten komponenti, dünyada veya başka bir planette geçirdiği değişik yaşamlar boyunca deneyimlerden geçerek gittikçe olgunlaşır. Gittikçe mükemmele doğru ilerleyerek gelişir ve sonunda tam olgunluğa erişerek tanrı katına yükselir. Tanrı katına yükselen bir ruh artık hayata tekrar dönmek zorunda değildir. Hayata geri dönüş ancak Tanrı tarafından kendisine verilen bir görevi yerine getirmek, gideceği yerde yaşamakta olanlara önderlik etmek veya onlara tebliğlerde bulunmak için olabilir ki bu son durum gelmiş geçmiş tüm peygamberler ve Atatürk dahil tüm büyük önderler için geçerlidir. Cenk Koray kardeşimiz bunu "Orta okuldan mezun olmuş biri bu okula ancak öğretmen olarak geri döner." benzetmesiyle anlatmaktadır.

Psikoloji ve felsefe bilimlerinde ise ruhsal olaylar bilinç, istem, davranış gibi gözlemlenebilen yönleriyle karşımıza çıkmaktadır. Bunların dışında insan ruhunun, bilinen klasik yöntemler aracılığıyla gözlemleyemediğimiz, sadece bazı sezgilerimizle alımsadığımız veya duru görüleri çok yüksek düzeylere çıkmış olan medyumlar aracılığıyla öğrenebildiğimiz bazı ilginç özellikleri de vardır ki bu özellikler spiritüalizmin ilgi alanına girmektedir. Parapsikoloji ilmi de kısmen ruhsal fenomenlerle ilgili olayları araştıran bir bilim dalıdır.

Burada, durugörü, medyum ve spiritüalizm terimlerinin ne demek olduğu soruları ortaya çıkmaktadır. Spritüalizmin yukarda birkaç tanesinin adı geçen kendine özel terminolojisinin bir hayli zengin ve oldukça da karmaşık olduğunu, konu içine girdikçe daha açıkça göreceğiz.

Spiritüalizm veya ruhçuluk, kişilerde ortaya çıkan değişik ruhsal davranışları inceleyen psikoloji biliminin tersine, ruhsal varlığın bizzat kendisini incelemeye çalışan bir bilimdir. Bunu başka bir örnekle şöyle açıklayabiliriz: Bir duvarın arkasında bir ışık kaynağı ve ışık kaynağının tam önüne gelen yerde duvarda bir delik olduğunu düşünelim. Bu ışık kaynağı, saatimizin fosforlu kadranı gibi hem gözle görülen ışık saçsın ve hem de radyoaktif ışın-

lar yayan türden olsun. Duvardaki delikten çıkan ışık ışınının bazı fizik davranışları vardır. Bu ışık gözle görülür, kırılır, yansır, girişim yapar, aydınlatır vs.

Psikoloji, ışığın gözle görülen ve yalnız duvardaki delikten geçebilen kısmının özelliklerini araştıran fizik dalı gibi çalışır. Işık veren kaynağın yalnız delikten değil, duvarın her yerinden geçerek bize ulaşan ve ancak radyoaktif ışınlara duyarlı aygıtlarla varlığı ve nitelikleri saptanabilen ışınımlarını inceleyen nükleer fizik dalını da parapsikolojiye benzetebiliriz. Parapsikoloji bilimi duvarın arkasındaki ışık kaynağından yayılan fakat medyomatik özelliği veya ruhçuluk ise, duvarın arkasındaki ışık kaynağının öz yapısını araştırır. Kaynağın özellikleri nelerdir? Nereden gelmiştir? Nereye gider? gibi sorulara cevap bulmaya çalışır.

Spiritüalizm, ruhun varlığı, ruhun ölmezliği, reenkarnasyonlar yoluyla ruhun tekâmülü, ve ruhsal varlıkla iletişim yollarını araştıran geniş bir alanda çalışmaktadır. Spiritüalizm, ruhlarla iletişimin mümkün olduğu gerçeğini, deneysel olarak göstermeye çalışan ve ruhların bildirdiği bazı hakikatler üzerine, evren varlık ve Tanrı hakkında açıklamalarda bulunan bir bilim olarak tarif edilmektedir.

Spiritüalizm tarih boyunca mistisizmle paralel gitmiştir. Bu konuda bilinen en eski kaynaklar Budizme aittir. Bu da "Arayış içinde olduğum zamanlarda ruhum her çeşit hırslara, dünyayı ilgilendiren işlere ve yanılma ve bilgisizlikten kurtulurdu. Bu kurtuluş durumuna erişince bende yeniden doğmak mecburiyeti sona erdi ve kutsallığa ulaştım. Verilen görevi yerine getirdiğim için bir daha dünyaya dönmeyeceğim." demektir. Budizmde hayatın en üst aşaması olan nirvanadan anlaşılan da ruhun, dünya yaşamından elde edebileceği en üst olgunluk seviyesine ulaşması ve bir daha bedene girerek dünyaya gelip gitmekten ebediyyen kurtulmasıdır.

Museviliğin kutsal kitaplarından biri olan Kabbalanın Zohar bölümüne, yani Nur kitabına göre, insan, yaratıkların hem bir özeti ve hem de en mükemmel bir örneğidir. Zohar'a göre ruhlar tanrı katında bulunan gerçek vatanlarına dönebilmek için, temizlenip tam olgun ve saf hale gelmek zorundadır. Bunun için de dünya hayatında bazı çileler çekmeleri gerekir. Eğer ruh, dünyadaki hayatın bilgi ve irfana ulaşamazsa sonuç alınıncaya kadar tekrar, tekrar değişik kalıplar içinde dünya hayatına döner durur.

Eski Mısır bilginlerinden olan Hermes'in islâmdaki karşılığı İdristir. Hermesciliğe göre insanın en büyük gayesi bedenini ve hayvani ruhu ile insani ruhunu terbiye etmektir. İnsanın kendisini, bedenen, ruhen ve kalben, Kutsal Ruhun yüksek derecelerine doğru adım, adım yükseltmesi, ilerletmesi ve o yüksek mertebeden hayata hâkim olması Hermesciliğin temel ilkesidir. Ruh ebedidir ve ölmez. Muhtelif hayvanlar şeklinde fani bedenlerle seyahat eder ve sonunda en mükemmele erişir. Hermescilikte dikkat edilirse ruhun insandan insana reenkarnasyonundan çok, cansız nesnelerden başlayıp oradan ilkel canlılara ve sonra da daha mükemmel canlılara geçerek ruhun tekâmülü ve nihayet tanrısallaşma yolunda ilerlemeyi savunan tenasüh (Metamsikoz) fikri vardır. Tenasüh fikrinde ceza ve mükâfat vardır. Mükâfat daha mükemmel bir bedene enkarne olmak ve ceza ise daha ilkel bir bedene enkarne olmak şeklindedir. Reenkarnasyonda ise ceza ve mükâfat yoktur. Ruhun, bir önceki yaşantısında karşılaştığı gelişme bir sonraki yaşantısının sebebi ve şimdiki yaşansıtısında karşılaştığı olaylar bir önceki yaşamda yaptıklarının sonucudur şeklinde ifade edilen ve kabaca sebep sonuç ilişkileri kuralı dediğimiz karma yasaları uyarınca devamlı olgunlaşması söz konusudur. Orfecilik ve fisagorculuk ta tenasüh yoluyla ruhun ölümsüzlüğünü savunan fikirler taşır.

Sokrates "Fani bedende yaşayan ruhun, beden mahvolunca helâk olacağına inanmıyorum." demektedir. Eflatun "Ruh beden kalıbına girmeden önce de mevcuttu. Ruh, çeşitli bedenlerde, tekrar doğuş çemberini katetmeye mecburdur. Esrarlı bir takım deneylerden geçtikten sonra bu çemberlerden kurtulan ruh, saf ve yüksek bir hayata erişir" demek tedir.

Spiritüalist bir Alman filozofu olan Leibniz, insan ruhunun yalnız ilkel bir kuvvet olmayıp fazladan Tanrının bir görüntüsü olduğunu savunur. "Ruha kendi bedeninin mimarı demek doğrudur. Bir ruh kendine bir beden vermezse beden ona organ vazifesi göremez. Her ruhun ayrı bir bedeni vardır. Ruh beden değiştirerek olgunlaşır. Fakat bu yavaş, yavaş ve derece, derece olur. Süreklilik kanunu nedeniyle hiçbirşey sıçrama ile olmaz. Herşeyde ve her yerde hissedilmeyecek kadar yavaş geçişler vardır. Ölüm ancak ruhun sonsuz gelişmesinde bir safhadan ibarettir." demektedir.

İncilde de tekrar doğuş ve tekrar doğuşlar yoluyla ruhun tekâmülüne ait bilgilerin başlangıçta var olduğu daha sonra bu bölümler, Kilisenin insan üzerindeki mutlak hâkimiyetini zedelediği için İstanbul'daki Katolik kilisesinin M.S. 553 yılında tüm hıristiyanlık âleminin katılmasıyla İznik'te topladığı büyük konsey tarafından incillerden çıkartıldığı bilinmektedir. 553 sayısı-

nın, rakamlarının toplamı, 13 etmektedir. 13 sayısı yalnız bu nedenle değil, başka pekçok sebeple hıristiyan dünyasında uğursuz sayılmaktadır.

İslâm dininde tekrar doğuş ve bu yolla ruhun tekâmülü düşüncesinin dinsizlikle eş anlamlı olduğu görüşü mevcuttur. İslâmi inanışta ruh ve beden sadece birbirine aittir. Yani İslâmda ruh bedene özeldir. Mahşer günü bedenler tekrar aynı ruh verilerek diriltilecek, muhakeme edildikten sonra ebedi cennete veya cehenneme gönderilecektir. Ama, Mevlâna Mesnevisinde: "Maden olarak öldüm ve bitki oldum. / Bitki olarak öldüm ve hayvanlığa yükseldim. / Hayvan olarak öldüm ve insan oldum. / Artık ölümden ve yok olmaktan neden korkayım? / Bir kez daha insan olarak öleyim de melekler âlemine yükseleyim." demekte. İslâmi açıdan hiç bir sakınca görmemiştir. Büyük ozan Yahya Kemal Beyatlı, "Dönülmez akşamın ufkundayım, vakit çok geç. / Bu son fasıldır ey ömrüm, Nasıl geçersen geç." dizeleriyle başlayan meşhur şiirinin bir yerinde "Cihana bir daha gelmek hayal edilse bile, avunmak istemeyiz böyle bir teselli ile." demektedir. Şairin Cihana tekrar dönmeyi avuntu saymasında, islâmi düşüncenin büyük rolü vardır.

Gerçi Kur'anda Bakara suresinin 28. ayetinde "Ölü idiniz sizle ri dirilttik, sonra öldürecek, ve tekrar diriltecek ve sonunda O'na döneceksiniz; öyleyken Allah'ı nasıl inkâr edersiniz?" sözünü ve bu mealde olan daha otuzdan fazla ayetin, İslâm dininde tekrar doğuş ile ilgili, özel çağrışımlar yaptığı şeklinde bazı zorlayıcı yorumlar mevcuttur. İspanyol yazar Jorge Livraga: "Değişmez varlık, (Tanrı) bu hareket eden ve etmeyen yaratıklar topluluğunun, tıpkı birbiri ardına gelen uyuma ve uyanmalar gibi, sonsuza dek, ölmelerine ve yeniden doğmalarına neden olur." derken, Kur'anın Zümer suresinin 42. ayetinde "Allah ölecek olanların ölümleri anında, ölmeyecek olanların da uyku esnasında ruhlarını alır. Ölmelerine hükmettiği kişilerinkini tutar, diğerlerini bir süreye kadar salıverir. Bunda düşünen kimseler için dersler vardır." diye yazdığından haberi varmıydı. Bilemiyorum. Ruhu alınan insan ölmüş demektir. Uykuda iken insanın ölmediği ve uyanırken de tekrar dirilmediği bir milyon yıldan beri bilindiğine göre Zümer suresinde anlatılan uyku ve uyanmalar ve her uykuda ruhun alınması ve uyanırken tekrar verilmesi, kanımca reenkarnasyon düşüncesinin kurandaki en açık ifadesidir. Her uyanış yeni bir reenkarnasyonu ve her uyku da ölümü anlatıyor ol malı diye düşünüyorum. İslâm dininde bu ayetin yorumu uyku esnasında, hareketsiz, müdafaasız ve şuuru kapalı, halde bulunan insanın acizliğinin ölünün acizliğine benzetildiği şeklindedir. Oysa böyle bir benzetme En'am suresinin 60. ayetinde "Sizleri ölüler gibi uyutur..." sözüne daha uygundur. Hepimizin

çok iyi bildiği gibi böyle bir benzetme uyku ile ölüm arasında değil uyku ile baygınlık hali arasında yapılabilir. Ve ancak o zaman doğrudur. Kanımca uyku da küçük bir ölümdür benzetmesi ile Zümer suresinde anlatılanlar hafife alınmış ve ayetin emrettiği gibi düşünen kimseler için bunda dersler alınmış vardır müjdesi de gözardı edilmiştir. Uykunun ölüme benzetilmesinden alınacak ders iki şekilde olabilir. Ya ölümden korkanlar uykudan da korkacak ve uykusuzluktan öleceklerdir. (İnsanın uzun süre uyumadan yaşaması mümkün değildir.) Ya da her uykuda mademki ruhum Tanrıya kavuşuyor o halde hep uyuyayım da bu nimetten yeterince yararlanayım diye ömrünü uyuyarak geçirme çabası içine düşecektir ki her iki durum da hem insanın normal fizyolojisi ile çelişkilidir. Ve hem İslâm dininin ruhuna aykırıdır. Sonuç olarak bu ayetten alınacak ders bu olmamalıdır. Ayrıca Kur'anı kerimde, Kur'anı kerim daha indirilmeden binlerce yıl öncesinden beri var olan ve özellikle Hindistan, uzak doğu ve ortadoğu ülkeleriyle Arabistan yarımadasında, o devirlerde de çok yaygın olarak bilinen reenkarnasyon düşüncesini kesin bir dille reddeden bir tek ayet de yoktur.

Rahman ve Rahim olan Allahın çizdiği alın yazısı uyarınca ortalama yetmiş yıl süren çok kısa bir yaşamın sonunda, insanın ebedi cehennemde affedilmeksizin ve geri dönüşü olmaksızın azap çekmesi bana meşhur Temel fıkrasını hatırlatmaktadır. Fıkraya göre: Temel affedilmez bir suç işlemiş ve sonunda idama mahkûm edilmiştir. İnfazdan önce Temel'e son bir diyeceğin var mı? demişler ve Temel de başını önüne eğip "Bu ceza bana iyi bir ders olacak." demiş. Genelde İslâmi felsefe ile büyüdüğüm ve reenkarnasyon ve karma yasası hakkında yeterli bilgim olmadığı dönemlerde bu fıkra bana pek komik gelirdi. İslâmi düşüncede ölen kişi tekrar dünyaya dönemiyeceğine göre ölüm cezası yalnız caydırıcı yönüyle etkilidir. Yoksa islah etme ve eğitme veya Temel'in düşüncesiyle kendisine ders olma niteliği taşımamaktadır. Bu ceza sadece geride kalanlar için des olabilir. Oysa tekrar doğuş ve ruhun tekâmülü düşüncesine göre Temel'in bu sözü komik olmaktan öte Hint düşüncesinde "İnsan bir önceki yaşamında yarım bıraktığı veya çözemediği bir problemini ikinci yaşamında çözüme ulaştırır." veya ne ekersen onu biçersin şeklinde de ifade edilebilen Karma yasasının pek zarif bir örneğidir. Karma yasasına göre tekrar bedenlenme ile hayata dönüş belirli deneyimleri yaşamak ve bu yolla olgunlaşmak amacını güder. Kişinin

yeni hayatında yaşayacağı belirli deneyimler bir bakıma onun bu yaşam boyunca alın yazısı olacaktır. Karma yasası, ruhlar yalnız bedenlendikleri zaman değil, bedensiz kaldıkları ve spatium dönemi de denilen yaşantıları sırasında da geçerliliğini sürdürür. Bu, geçmişteki hayat dönemlerinin genel bir hesaplaşması şeklinde olmaktadır. Bedenli yaşantıda buna olanak yoktur. Çünkü bedenlenen ruhun şuur alanı ve bilinci yalnızca sürdürmekte olduğu o günkü hayatı kavramaya yetecek kadardır. Geçmiş yaşamlarda kazanılan deneyimler ve bilgiler hafızadan silinmektedir. Spiritüalistlere göre dünyadaki bilgi ve düşünme kudretimiz, beynimizin yapısal olanakları ile sınırlıdır. Bu düşünce bence yukarda sözünü ettiğim cüz'i irade kavramına benzemektedir. Üç boyutlu evrene şartlanmış bir beyinle o âlemin ne üstündeki ve ne de altındaki realiteleri anlayabilmemize olanak yoktur. Ancak metapsişik yöntemlerle veya ölümden sonra geçici olarak veya reenkarnasyonlar yoluyla tam olgunluğa eriştikten, başka bir deyişle yarı tanrı olduktan sonra tekrar bedenlenmeye gerek duymadığı için, ebediyyen kendisini beyin dokusunun yapısal kısıtlılıklarından ve beyin cevherinin baskısından kurtarmış olan bir ruh, eski yaşamlarının tüm gerçeklerini sezinlemeye imkân bulur. Ruh olgunlaşma sürecini tamamlamak için tekrar dünyaya döndüğü veya başka bir yerde bedenlendiği zaman geçmiş yaşamlarındaki bütün deneyim ve erdemlerini unuttuğuna göre geçmişteki hayatlarından sağladığı fayda nedir, veya benzer hatâlar yapmamak için onlardan yararlanabilir mi? sorusu akla gelmektedir.

Ruhçular yaşanılan hayatta deneyim kazanmak için geçmişin unutulmasının şart olduğunu, daha önceki yaşamında olumsuz ilişkiler içinde bulunduğumuz ruhlarla tekrar karşılaşmanın mümkün olabileceğini ve eğer geçmiş yaşamda karşılaşılan olaylar ve kişiler unutulmamış ise yeni bir deneyim yaşamanın mümkün olamayacağını savunmaktadırlar. Eğitimdeki temel prensip te böyle değil midir? Bir öğrenci ödevini çalışarak, araştırarak bizzat kendisi yapmalıdır. Yoksa, o konuyu daha iyi bilen bir başkasının ona yardım etmesi (Ki, burada geçmişteki yaşantılarda elde edilen deneyimlerin hatırlanması kasdedilmektedir.) asla eğitici olamaz.

Reenkarnasyon fikrine karşı çıkanlar, bu unutma olayını öne sürerek, eğer daha önce yaşamış olsaydım bunu bilmem veya hatırlamam gerekirdi. Böyle birşey olmadığına göre daha önce yaşa-

dığımı nasıl kabul ederim. Daha önceki hayatta elde ettiğim bilgiler de bugün işime yaramıyorsa daha önce yaşamış olmanın ne anlamı var? diye sormaktadırlar. Bu tür düşünceler unuttuğumuz olayları veya 0 ile 3 yaşlar arasında geçen ve hatırlayamadığımız bebeklik ve ilk çocukluk dönemlerini yaşanmamış gibi kabul etmekle eşdeğerdir. Geçmişteki hayatta kazanılan deneyimler ruh üzerinde derin ve silinmez izler bırakır. Fakat bunların bilinç düzeyine çıkamaması, veya hatırlanamaması yok olduğunu göstermez. Bu derin izler bazen deja-vu olarak niteledigimiz ve bizde, sanki aynı olayı daha önce yaşadığımız izlenimi yaratan ve açık ve net bir bilinç haliyle anımsamakta güçlük çektiğimiz olaylar olarak zaman, zaman kendini belli ederler. Bazı ender kişiler de geçmiş hayatta elde ettikleri bilgileri yeni hayatında da başarıyla kullanabilirler.

Hattâ Mozart'ın üç yaşında virtüozite ölçüsünde piyano çalabilmesi ve onbir yaşında opera besteleyebilmesi, geçmiş yaşamından edindiği bilgileri, bizlerden daha açık bir şuur hali ile anımsayabilmesiyle açıklamaktadırlar. Büyük virtüöz Paganini de, müzik dünyasında, Mozart'ınkine benzer şekilde geçmiş yaşamını hatırlayabilen nadir kişilerden biridir demektedir.

Daha ilginci 1721 yılında Lu beck'te doğan Henri de Henneke'nin doğumunu takip eden ilk hafta içinde konuşmaya başladığı iki yaşına geldiği zaman üç lisan bildiği kayıtlara geçmiştir. Tesadüf bu ya yine 1721 yılında doğan Braitter Jean Philippe yedi yaşına geldiğinde Almanca, Fransızca, Latince ve İbranice dillerini bildiği, dokuz yaşına geldiğinde ise çok güç kelimeleri içeren bir sözlük yazdığı ve William Hamilton'un 13 yaşında iken 12 dil bildiği de kayıtlara geçen enteresan olaylardır. Ayrıca Fobilerimizin de geçmiş yaşamlarda başımızdan geçen fakat iyi hatırlayamadığımız nedenlere bağlı olduklarını savunmaktadırlar.

Burada, okuduğum, pekçok yerli ve yabancı kitapta anlatılan ve tekrar doğuşun klâsikleri arasına geçmiş olan Abit Süzülmüş veya ikinci adıyla İsmail Altınkılıç olayından kısaca bahsetmeden geçemiyeceğim. Özetle, Abit Süzülmüş, ikinci karısı ve iki çocuğu bir cinayete kurban giderler 1957 yılında Adanada doğan İsmail adlı çocuk iki yaşına gelip de konuşmaya başladığı zaman, babasına kendisinin Abit Süzülmüş olduğunu, bir cinayete kurban gittiğini söyler. Cinayeti bütün ayrıntılarıyla anlatır. Amerikalı Profesör Ian Stevenson ve yardımcısı Reşat Bayer, İsmail'i Abit'in hayatta kalan ilk karısının ve Hikmet ve Zeki adlı iki çocuğunun yaşadığı eve götürürler. Çocuk ilk defa gördüğü evi ve evdeki eşyaları ayrıntılarıyla, karı-

sını ve çocuklarını da isimleriyle tanır. Daha ilginç olanı ise kendisinin Abitle birlikte öldürülen karısı Şehide olduğunu iddia eden Cevriye Bayrı adındaki kız çocuğu da yeni adıyla İsmail Altınkılıçla karşılaştırılır. Daha önce birbirini hiç tanımayan bu iki çocuk öldürülmeden önceki hayatlarında karı-koca olduklarını iddia ederler.

Buna benzer pek çok reenkarnasyon olayı kayıtlara geçmiştir. Ancak sabrınıza sığınarak bu işi nerelere kadar götürüldüğünü ortaya koymak açısından, hepinizin enteresan bulacağına emin olduğum bir olayın özetini de burada nakletmekten kendimi alamıyacağım. Johann Schular, Başkan Kennedy'nin öldürüldüğü 22 Kasım 1963 günü cinayetten 18 dakika sonra Almanyada doğmuştur. Bu çocuk ta üç yaşına geldiğinde Kennedy'nin çocukları, Karısı Jacklyn ve Beyaz Saraya ait herkesin bilemediği bazı olayları ve kişileri anlatmaya ve kendisinin de Kennedy olduğunu iddia etmeye başladığı kaydedilmektedir.

Daha önceki yaşantılarda kazanılan bilgi ve deneyimler bugünkü hayatımızada bize yardımcı olmuyorsa, daha önce yaşamış olmanın ne anlamı var sorusuna gelince bunun cevabı da bence ilâhi adaleti sağlamak için olmalıdır. Eğer insanlar oldukça kısa süren tek bir yaşamın hesabını ahirette vereceklerse bunda adalet olduğunu savunmak çok zordur. Akıl veya mal varlığı olarak çok elverişli şartlarda dünyaya gelen bir kişi ile, her ikisinden de yoksun olarak dünyaya gözlerini açan bir başkasının, tanrının cennetini hak edecek işler yapma olasılıkları elbette farklı olacaktır. Belki birincisi her türlü iyiliği, yardımı ve ibadeti yeterinden fazla yapabilecek iken, ikincisi karnını doyurmak ve hattâ hayatta kalabilmek için çalmak, yolsuzluk yapmak veya günaha sapmak zorunda kalacaktır. Daha önemlisi, daha tanrıyı ve dinini tanımaya fırsat bulamadan, iyi veya kötü işler yapmaya imkân bulamadan, genç yaşta hattâ çocuk yaşında ölüp gidenler için alın yazıları neden böyle imiş diye sormak akla gelmez mi? Eğer ruhlar dünyaya bir defaya mahsus geliyorsa, Tanrının, alın yazılarını tespit ederken cömert davranmadığı, hattâ kısacık hayatlarını zindana çevirdiği ruhlar daha önce nerede ne kötülükler yapmışlardır da kötü alın yazısını hak etmişlerdir? Yine aynı şekilde tanrının cömert davrandığı ruhlar bunu nerede ve neler yaparak kazanmışlardır? Tüm bunların cevabı ancak Tanrı bütün ruhları değişik yaşamlar boyunca değişik şartlarda yaşatarak adaleti sağlar şeklinde olabilir.

Tekrar doğuş ve ruhun ölümsüzlüğü konularındak kısa bilgilerden sonra aklımıza acaba ruhlarla irtibat sağlanabilir mi? sorusu takılmaktadır.

1847 yılında Newyork yakınlarındaki bir eve taşınan Alman asıllı Fox ailesi taşındıktan üç ay sonra evin değişik yerlerinden darbe benzeri sesler duymaya başlamışlar. 1848 yılına gelindiğinde bu sesler evdekilerin çıkardığı sayılı ve ritmik seslere aynen cevap verir hale dönüşmüş. Sonunda Bayan Fox ile evdeki ruh arasında belirli sayılarda vuruşlarla oluşan bir alfabetik iletişim sistemi gelişmiş. Bugün bu türden iletişimlere Tiptoloji denmektedir. Daha sonra ailenin içine şeytan girdiği iddiası ile Metodist kilisesi aileyi cemaatinden kovarak dışlar. Bütün bunlara rağmen ruhlarla irtibat kurma hevesi bütün Amerikayı ve Avrupayı hızla sarmakta gecikmez. Artık bir masa etrafında toplanıp ruh çağırma seansları yapmak moda olmuştur. Ruhlarla irtibat kurabilen kişilere medyum denildiğini biliyoruz. 1855 nisanında North Amerika review dergisi ülkede ikibine yakın medyum bulunduğunu yazmıştır.

1850 yılında Asıl adı Léon Denizard Hippolyte Rivail olan ve sonradan irtibat kurduğu ruhun isteğiyle adını bir Kelt ismi olan Allan Kardec olarak değiştiren Fransız spiritüalisti, klâsik spiritüalizmin ilk kurucularından en önemlisidir. 32 maddede topladığı esaslara da Kardeşizm denilmektedir. Kardeşizm'e göre: Tüm kâinatı var eden Tanrı ebedidir. İyilik doludur ve âdildir. Varlıklar maddi olanlar ve ruhlar olarak iki grupta toplanır. Ruhlar zaman zaman bedenlenir. Beden ölünce ruh serbest kalır. Görünen beden dışında ruhu çevreleyen ve görünmeyen ikinci bir kılıf vardır; bu kılıfa perispiri adını vermiştir. (Perispiri Parapsikolojide bahsi geçen astral bedene benzemektedir. Yalnızca astral bedenin fiziksel efektler yapamadığı söylenmektedir.) Perispiri özel şartlarda gözle görülebilen veya duyulabilen efektler yaratabilme kabiliyetine sahiptir. Ruhlar ne kudret, ne zekâ, ne bilgi ve ne de ahlâk bakımından birbirine eşit değildir. Üst düzeydekiler Tanrıya daha yakındır. Alt sıralardakiler her türlü kötülüğe zaafa yatkındırlar. Ruhun yüksek derecelere doğru yükselmesi reenkarnasyonla mümkün olur. Bu enkarnasyon bazıları için kefaret ve bazıları için de görevdir. Reenkarnasyon insandan insana olur. Cinsiyet değişikliği mümkündür. Enkarne olan ruhlar yalnız dünyada değil, başka planetlerde de yaşarlar. Ruhlarla irtibat kurmak ve onlardan her türlü bilgi almak mümkün dür.

Reenkarnasyon düşüncesindeki nihai amaç, ruhun, her defasında daha olgunlaşarak sonunda tanrı katına yükselebilmesidir. Bu son noktaya ulaşan ulu ruhlar için artık reenkarne olmak, sadece insanlara yol göstermek veya tebliğlerde bulunabilmek için gereklidir. Böyle bir gerekçe olmadıkça ulu ruhlar ebedi cennetlerde, isterlerse, bilinçli bir enerji, veya ışık halinde, yani nur olarak, isterlerse uygun gördükleri bir bedene sahip olarak sonsuza dek yaşamayı sürdürürler.

Bu bilgilerin ışığı altında, Ma sonlukta, bir kardeşimin bugüne kadar kaç defa enkarne olduğunun önemi yoktur diye düşünüyorum. En son enkarnasyonunda, bugünkü hayatında Masonluk mertebesine erişmeye hak kazanacak derecede ruhsal olgunluğa ulaşmış olması ve Masonik hayatı boyunca ham taşını iyi yontabilmesi halinde, onun, ölümün ötesine geçeceği Ebedi Maşrık'ta, sonsuza dek yaşamaya devam edeceğine inanması, ruhun ölümsüzlüğünü Landmark olarak benimsemesiyle mümkündür. Ebedi Maşrıka intikal eden ulu ruhlu bir Masonun, dünya hayatına tekrar dönebileceğine dair bir kaydın bulunmaması reenkarnasyon fikriyle çelişkili değildir. Üstelik Masonluğa kabul töreninde reenkarnasyon fikrini çağrıştıran uygulamalar mevcuttur. Mahuf K.·. düşünce odasındaki Mason adayına biraz sonra katılacağı tören hakkında bilgiler verirken ".. Oysa bu; (Tören) insan ruhuna hitap eden, baştan sona kadar sembollerin yardımı ile, içten yaşamayı, duygulanmayı ve yeni bir hayata doğmayı sağlayan bir törenden başka bir şey değildir...." demektedir. İşte bu yeni bir hayata tekrar doğuş, sanırım, yukarda sözünü ettiğim en son enkarnasyon olayının sembolik anlatımıdır.

Reenkarnasyon fikrini temelden reddeden veya sonradan bu fikre karşı çıkan veya reenkarnasyon düşüncesini reddedenler tarafından reenkarnasyona karşıymış gibi yapılan yorumlarla bu fikri reddettiği iddia edilen tüm tek tanrılı dinler de, kanımca, ortaya koydukları ahlâk yasalarına ve ibadet tarzına iyice uyulduğu taktirde, ölümden sonra tekrar dünyaya gelmeye gerek duyulmayacak derecedeki ruhsal olgunluğa, Tanrının onlara verdiği birtek yaşam süresi içinde bile erişebilmelerinin mümkün olduğu iddiasındadırlar. O zaman ebedi cennetlerin kapıları onlara sonuna kadar açılacaktır. Bir tek yaşam süresinde cennetin eşiğine kadar gelebilmiş olduğu halde, halâ hatâ ve günahlarında ısrar eden bir ruh ta herhalde, iflâh olmaz kabul edilerek cehenneme yollanmaktadır.

Parapsikoloji bilimi ise ölümden sonra hayatın var olup olmadığına kesin karar verebilmiş değildir. Medyumlar aracılığıyla yapılan ve ölümden sonra hayatın var olduğunu işaret eden deneyleri yeterli bulmayanlar "Bunların

herbiri gerçeğin bulunmasında değişik ipucu kıymetinde olabilir ama hepimiz için ölümden sonraki hayatın en iyi deneyi bizzat kendi ölümümüz sırasında gerçekleşecek olan durumdur." diye rek kesin tavır koymaktan kaçınmaktadırlar.

Parapisikologların bir bölümü ise astral projeksiyon veya beden dışı deneyim denilen olayı reddedememektedirler. Astral projeksiyon veya beden dışı deneyim denilen olayda, bazı özel şartlar yerine geldiğinde ve beden istirahat halinde iken, vücudun bilinç taşıyan ve astral beden de denilen bir bölümü vücuttan ayrılabilmekte ve hattâ dilediği yere anında gidebilmektedir. Bu esnada tüm çevresini açık bir şuurla algılayabilen astral beden, kendi isteğiyle vücuda geri dönebilmektedir. Beden dışına çıkan bilinçli parça ile bedeni birbirine irtibatlayan örümcek ağının bir iplikçiği kalınlığında ve gümüş parlaklığında bir bağ bulunduğu ve bu bağın kopması halinde, ayrılan parçanın bedene dönmemesi sonucu ölüm olayının meydana geldiği söylenmektedir. Bu nedenle parapsikologlar bedenden ayrılan bu bilinçli parçanın ruh olması gerektiği fikrine karşı çıkamamaktadırlar. Ölmeyecek olan bir kişide bu bağın kopmasının mümkün olmadığı da iddia edilmektedir.

Son zamanlarda, parapsikoloji, dürüst bir septiğin bile, imajinasyon veya halüsinasyon gibi kulplar takamıyacağı kadar kesin delillerle ortaya konulmuş olan reenkarnasyon olaylarını da araştırmaya değerbulma yönünde adımlar atmaktadır. Yine de parapsikoloji, ölümden sonra yaşamak yerine ölümden sonra var olmaya devam etmek ifadesinin daha doğru olduğunu savunmatadırlar. Çünkü yaşamak "Belirli bir uzay ve zaman kesiti içinde var olmaktır." demektedirler. Oysa ruhsal varlık için uzay ve zaman sözkonusu değildir. Artık, parapsikologlar yokluğunu veya varlığını ispat edemediğimiz bir nesne için kesinlikle yoktur diye tavır koymak bilimsellikle bağdaşmaz diyebilmektedirler.

Ruhun varlığı ve ölmezliği kavramı, başka bir yönüyle, kişide, yaptığı iyiliklerin ve kötülüklerin, doğruların ve yanlışların, başka bir deyişle hatâlarının ve sevaplarının karşılığını mutlaka göreceği düşüncesini de beraberinde taşımaktadır. Hayatta iken yapılan kötülükler kişinin yanına kâr kalmayacağı gibi, iyilikler de boşa gitmeyecektir. Doğu mistisizmindeki karma yasası ve diğer dini öğretilerin temelini oluşturan cennet ve cehennem kavramları bu düşünce temeline dayanmaktadır. Cehennem sözcüğü Kudüste derin olmayan ve üzeri taşla kapatılmayan mezarları tanımlamak için kullanılmakta idi. İnanışa göre sığ ve üzeri taşla kapatılmamış mezarlara, yani cehenneme gömülen fakir kişilerin cesetlerini sırtlanlar ve çakallar yediği için, bunların cennete gitmelerinin müm-

kün olmadığı kabul edilirdi. Sonraları bu sözcük ahirette günahların ve kötülüklerin karşılığının verildiği işkence yeri anlamında kullanılmaya başlanmıştır. Cennet ise iyiliklerin karşılığı olarak, sonsuz mutlulukların sonsuza kadar yaşanacağı yerdir. Böylece, kişiyi terbiye etmenin, eğitmenin ve ahlâklı davranışa sevketmenin iki temel unsuru olan ceza ve ödüllendirme ikilisi, ruhların ölümsüzlüğü kavramının da katkısı ile kaçılması ve kurtulması mümkün olmayan bir hüviyet kazanmaktadır.

Dostoyevski "Tanrı olmasaydı herşey mubah olurdu." diye yazmıştı. Gerçekten Tanrının var olması yanında ruhların ölümsüzlüğünün kabul edilmesi ve bunları tamamlayan cennet ve cehennem düzeni insanları dürüst olmaya, yalan söylememeye ve iyi kabul ettiğimiz ahlâki değerlere uygun davranmaya zorlanmıştır. Eğitimde ve ahlâki düzen kurma sistemlerinde ödüllendirme ve cezalandırma en önemli iki unsurdur. Kişiler bazen ahlâk dışı yollardan üstelik te kısa zamanda elde edebileceği ve türünü ve miktarını da kendisinin tayin edebildiği menfaatleri, ahlâka uygun davranışlarının sonunda kazanıp kazanamayacağı şüpheli olan ödüle tercih edebilir. Ahlâki davranışları ödüllendirmek fiilen tatbik edilmeyen bir yöntemdir. Çünkü ahlâka uygun davranış, bireyleden doğal olarak beklenen bir erdemdir. Örneğin irtikâp suçu işlediği saptanan birine ceza verilirken aynı suçu işleyebilecek mevkide olup ta buna tevessül etmemiş olanlara da ahlâka uygun davrandıkları için ödül verilmez.

Ahlâk dışı davranışlarının karşılığı olan cezadan kurtulmak genellikle mümkün olmaz. Kişi dünya yaşamında işlediği suçun cezasından bir şekilde kurtulsa bile, Ruhu ebediyyete intikal ettiği zaman yani ahirette bunun hesabını mutlaka verecektir. Çünkü ölümle bedenler yok olsa bile ruhlar sonsuza kadar yaşamaya devam edeceklerdir. Bu nedenle ceza kavramı ödülden daha etkin görünümdedir. Hele bu ceza geri dönülmesi veya affa uğraması mümkün olmayan cehennemde ebediyyen acı çekmek tazında ise ceza kavramı gerçekten caydırıcı olabilmektedir. Sanırım bu nedenle Tanrının gazabından korkmak, tanrının sevgisini kazanmaktan daha etkin hale gelmiştir. Kanımca Masonlukta ruhun ölümsüzlüğü aynı nedenlerle landmark olarak kabul edilmiş değildir. Mason olabilmiş bir kişi bilerek suç olabilecek fiile asla tevessül etmez. Herhangi bir kusuru varsa, onu da açıkça ifade etmesi Mason olmanın gereğidir. Yani bilmeden işlediği bir kurusunu da cezadan kurtulmak için onu saklamak Masonlukla bağdaşmaz. Şu halde bir Masonu bu dünyada gizli kalmış kusurlarının cezasını ahirette çekeceksin diye korkutabilmek için ruhların ölümsüzlüğünü öne sürmek

mümkün değildir. Mason, Ev∴ U∴ M.. diye adlandırdığı Yüce Yaratanı yürekten ve inanarak sever. Onun ahirette kendisini cezalandıracağı korkusunu asla yüreğinde taşımaz.

Fransada 1880 li yıllarda laik ahlâk kurmaya çalışan bir gurup ise iyi değerlerin insan düşünceside zaten var olduğunu ve bu nedenle Tanrı varolsa da, olmasa da hiçbir şeyin değişmeyeceği savını ileri sürmüşlerdir.

Yalnız bizim için değil, tüm insanlar ve insanlık için, mutluluk yuvası olacak bir ülkü mâbedi yapmak amacını güden Masonlar bu çalışmalarını, mutluluğa ancak ahlâki olgunlukla ulaşılabilecği inancı içinde, buradan aldıkları Nur'u Nur arayanlara aktararak yaparlar. Mason, bu ülküyü gerçekleştirme yolunda ham taşını yontarken, tıpkı: "Cennet cennet dediğin birkaç köşk birkaç huri. / Sen isteyene ver onu. / Bana seni gerek seni." diyen Yunus Emre gibi ne cennette vadedilen üretmeden tüketebilme rahatlığına, ve ne de her istediğine amade olarak sunulan hurilere kavuşmak amacına yönelik beklentiler içinde değildir. Bir Mason, Ev∴ Ul∴ M∴na yakışır ölçülerde tam ve kusursuz insan olmayı amaç bilir ve çalışmalarımızı aydınlatan hakikatın nurundan feyz almaya koşar.

Bütün bu çalışmanın sonunda, yazımın başlangıcında sözünü ettiğim sorunun cevabının çok basit olduğunu gördüm. Bu da Masonlukta ruhun ölümsüzlüğünün Landmark oluşu, Masonik öğretide ham taşını layikiyle yontabilen bir kardeşimizin Ebedi Maşrıkta sonsuza kadar yaşamaya devam edeceğine inanmasının gerekli ön şartı olduğuydu.

KAYNAKLAR:

Kur'anı Kerim (Tercümesi)	*Yaşar Kutluay*
Birinci Derece Ritüeli.	
Kalfa derecesi Ritüeli.	
Ruhçuluk nedir.	*M. Ali Usta*
Kader -Karma ve Tekrar doğuş	*E. Konyalıoğlu-C. Aksoylu*
Varoluşçuluk J.P. Sartre	*Çeviri: Asım Bezirci.*
Beyin ve evrim Hakkında Düşünceler	*Gazi Yaşargil*
Felsefenin İlkeleri Descartes	*Çeviri: Mesut Akın*
Parapsikoloji D. Scott ROGO	*Çeviri: Selma Gerçeksever*
Yeniden Doğuş	*Can Polat*
Ramtha Tiranların Son Valsi Judi Pope Koteen	*Çeviri: Rengin Özer*
Ramtha Carol Wright	*Çeviri: Nil Gün*
Ramtha Eş Ruhlar Carol Wright	*Çeviri: Rengin Özer*
simyacı Jorge Livraga	*Çeviri: İnci Kut*
İçimdeki Yolculuk Shirley Maclaine	*Çeviri: Fatoş Dilber*
Dışarda Hiçbirşey var Shirley Maclaine	*Çeviri: Semra Ayanbaşı*

BARTHOLDİ LOCASININ TÜRKİYE'Yİ ZİYARETİ

İsmail İŞMEN

Fransa Milli Büyük Locasına bağlı 500 No.lu Bartholdi Locasının Ekim 1996 da Türkiye'yi ziyareti hem masonik bakımdan, hem de uluslararası ilişki bakımdan büyük bir önem taşımaktadır.

Bartholdi Locasının Tarihçesi

Fransız halkının Amerika Birleşik Devletlerine bir hediyesi olan *"Dünyayı Aydınlatan Hürriyet Abidesi"* 28 Ekim 1886 da açılmıştı. Bu eserin yaratıcısı bir mason olan Frédéric Auguste Bartholdi'dir.

Bartholdi, 2 Ağustos 1834 Cumartesi günü Fransa'da Colmar'da doğdu, Alsace'lı bir protestan ailenin çocuğudur.

Bir Mason olan Frédéric Auguste Bartholdi, Grand Orient de France Büyük Locasına bağlı Alsace Lorraine Locasında 14 Ekim 1875 Perşembe günü tekris oldu ve aynı locada 9 Aralık 1880 Perşembe günü üstatlığa yükseltildi. Bartholdi 5 Ekim 1904 Çarşamba günü Paris'te öldü.

Hürriyet Abidesinin açılışının yüzüncü yıldönümünde bu devasa eseri gerçekleştirmiş olan Bartholdi'yi her zaman saygı ile anmak düşüncesi ile 28 Ekim 1986 da Fransız Milli Büyük Locasına *(Grande Loge Nationale Française)* bağlı *Grande Loge Provinciale de Provence* tarafından 500 Numaralı M.·.Bartholdi Locası kuruldu. Bu Loca bir araştırma locasıdır.

A LA GLOIRE DU GRAND ARCHITECTE DE L'UNIVERS

GRANDE LOGE NATIONALE FRANÇAISE

Grand Maître :
T.R.F. Claude CHARBONNIAUD

Grande Loge Provinciale de Provence
Grand Maître Provincial : T.R.F. Jean-Pierre SERVEL

R.L. BARTHOLDI N° 500

Cercle Villard-de-Honnecourt en Provence

Vénérable Fondateur : T.R.F. Jean-Charles FOELLNER

Rite Écossais Ancien et Accepté

Notre Loge a été consacrée le 28 Octobre 1986,
à l'occasion du Centenaire de l'inauguration de la Statue de la Liberté,
œuvre de notre Frère Bartholdi.

Elle se réunit le troisième mercredi de chaque mois toute l'année.

1 Ekim 1996 günü İstanbul'da Humanitas Lo. ile müştereken yapılacak celse davetiyesi, ön kapak

Frédéric Auguste Bartholdi

(1886 - 1904)

Sözü geçen Locanın Konsekrasyonu ve İs'adı 28 Ekim 1986 Salı günü Saat 18.30 da Vidauban'da fevkalâde bir toplantıda *(Tenue Solanelle de Consécration et d'Installation de la Respectable Loge "BARTHOLDI" No. 500)* gerçekleştirildi.

Kurucu Üs∴ M∴ liğe seçilen TRF Jean-Charles FOELLNER is'at edildikten sonra diğer görevlilerin is'adı yapıldı.

Bartholdi Locası kuruluşlarının her yıldönümünde ekseriyetle bir seyahat tertip etmekte ve Fransızca çalışan locaları olan ülkelere gitmekte, onların mesailerine katılmakta, berat teatisinde bulunmakta ve yeni dönem görevlilerinin is'adını yapmaktadır.

Bu programa göre, yapılan seyahatlar şöyledir:

1987/1988 döneminde Amerika Birleşik Devlerinde New York'ta *"373 numaralı La Sincérité"* Locasında berat teatisi yapılmış ve RF Jean AUSSEL is'at edilmiştir.

1991/1992 döneminde Brezilya'da Rio de Janeiro da, "France" Locasında berat teatisi yapılmış ve RF Jack LEGER is'at edilmiştir.

1992/1993 döneminde Lüksemburg'da *"Les Enfants de la Concorde Fortifiée No. 1"* locasında RF J-C. AUBERT is'at edilmiştir.

1993/1994 döneminde Avustralya, Sidney'de *"Loge de recherche de la Nouvelle Galles du Sud No. 971"* Locasında berat teatisi yapılmış ve TVF Olivier DEBUS is'at edilmiştir.

1994/1995 döneminde Amerika Birleşik Devletleri'nde Washington DC'de *"France No. 93"* Locasında berat teatisi yapılmış ve RF Marc RIVOLET is'at edilmiştir.

1995/1996 döneminde İskoçya'da Edinburg şehrinde *"Celtic Lodge No. 291"* ile berat teatisi yapılmış ve TVF Francis MIGNONE is'at edilmiştir.

Eylül 1996 nın son haftasında Türkiyeye gelecek olan Bartholdi Locasının üyeleri Türkiye Büyük Locasının Fransızca çalışan 33 Numaralı Humanitas Locasının mesaisine katılacak, görevlilerinin is'adını bu locada yapacak ve berat teatisinde bulunacaklardır.

A LA GLOIRE DU GRAND ARCHITECTE DE L'UNIVERS

BARTHOLDI N° 500

Loge de Recherches

Cercle Villard-de-Honnecourt de Provence

Ordre du jour

Tenue d'installation et d'échange de Charte d'Alliance.
Mardi 1er Octobre 1996

Dans le Grand Temple d'Istanbul - Turquie
à l'occasion du Xème Anniversaire de notre loge

****

Ouverture des travaux par le Vénérable Maître SERDAR DEVRIM
de la R.L. Humanitas n°33 à l'Orient d'Istanbul
Réception des dignitaires de la G.L. de Turquie
Réception de la délégation de la G.L.N.F.
Passation du Maillet au T.R.F. Yves Trestournel
Présentation puis installation dans la Chaire du Roi Salomon
du T.R.F. Jean-Charles FOELLNER V.M. élu pour l'année maçonnique 1996/1997
Echange d'une Charte d'Alliance entre la R.L. Bartholdi et la R.L. Humanitas
Allocutions
Fermeture de la loge
Agapes

****

Collège des Officiers de la R.L. Humanitas 1995-1996

Vénérable Maître	Serdar DEVRIM
Vénérable Maître Sortant	Mehmet AKIF AKEV
1er Surveillant	Moris FRANSEZ
2ème Surveillant	Moris PARDO
Secrétaire	Maks ABENYAKAR
Orateur	Mişel BENREY
Trésorier	Yasef ARYAS
Hôspitalier	Davit ALTARAS
Grand-Expert	Sami HODARA
1er Maître des Cérémonies	Vedat ANAVI
2ème Maître des Cérémonies	Maks MAÇORO
Gardien des Livres Sacrés	Moris ALFANDARI
Porte-Etendard	Yasef YOAF
Couvreur Interne	Şapat AVIYENTE

****

1 Ekim 1996 günkü mesainin Gündemi

A:. L:. G:. D:. G:. A:. D:. L'U:.

"CHARTE D'ALLIANCE "

En un lieu fort, éclairé et connu
seulement des vrais Maçons, la Respectable Loge
"BARTHOLDI No.500" de la Grande Loge
Nationale Française, représentée par le Très
Respectable Frère Jean-Charles FOELLNER,
à L'Orient de VIDAUBAN, France, et
la Respectable Loge "HUMANITAS No.33"
de la Grande Loge de TURQUIE,
représentée par le Vénérable Frère Serdar DEVRİM,
à L'Orient d'İSTANBUL, Turquie,
ont été solennellement unies et jumélées.
En témoignage de quoi nous avons ci-dessous
signé et opposé nos sceaux, le Premier jour
du Dixième mois de l'Année 5996
de la Vraie Lumière.

Vénérable Maître

Grand Secrétaire

Grand Maître

E:. U:. M:. Y:. Ş:.

"KARDEŞLİK BERATI"

Sadece gerçek Masonların bildiği,
iyi korunan ve aydınlık bir yerde, Pek Muhterem
Jean-Charles FOELLNER K:. tarafından temsil edilen,
Grande Loge Nationale Française'e
bağlı VIDAUBAN Vâdisinden
"500 No.lu BARTHOLDI Muhterem Locası "(Fransa)
ile Muhterem Serdar DEVRİM K:. tarafından
temsil edilen, Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar
Büyük Locasına bağlı, İstanbul Vâdisinden
"33 No.lu HUMANITAS Muhterem Locası"(Türkiye)
resmen ve törenle Kardeşliklerini
ilân ve tescil etmişlerdir.
Aşağıda imzaları olan bizler, Gerçek Nûr'un 5996. Yılı
Onuncu ayının Birinci günü, işbu beratı
hazırladık ve mühürlerimizle resmîleştirdik.

Üstad-ı Muhterem Büyük Sekreter

Büyük Üstat

1 Ekim 1996 günkü çalışmanın gündemi aynen şöyledir :

K.·. U.·. M.·. Y.·. Ş.·.
Araştırmalar Locası
BARTHOLDI No. 500

Gündem

İs'at ve Kardeşlik beratlarının teatisi Celsesi
1 Ekim 1996 salı
Locamızın Onuncu Yıl Dönümü münasebeti ile
İstanbul'daki Büyük Mabette

Çalışmaların İstanbul Vadisinde 33 No.lu Humanitas Muh.·. L.·.
Üs.·. Mu.·.i SERDAR DEVRİM tarafından açılması
Türkiye B.·. L.. görevlilerinin kabulü
Fransız Milli B.·. L.·. delegasyonunun kabulü
Çekicin P.·. Muh.·. K.·. Yves Trestournel'e verilmesi
Takdimlerden sonra,
1996 / 1997 masonik yılı için Üs.·. M.·. liğe seçilmiş olan
P.·. M.·. K.·. Jean-Charles FOELLNER'in
Kral Süleyman'ın tahtına is'at edilmesi
Muh.·. Bartholdi Lo.·. ile Muh.·. Humanitas Lo.·. arasında
Kardeşlik Beratı teatisi
Nutuklar
Locanın kapanması
Agap

Amerika Birleşik Devletlerine Fransa halkının bir hediyesi olan Dünyayı Aydınlatan Hürriyet Abidesi 28 Ekim 1886 da açılmıştı. Bu olayın 100. yıldönümünde 28 Ekim 1986 da kurulan BARTHOLDI Lo.·., abidenin heykeltraşı, yaratıcısı Frédéric Auguste Bartholdi K.·.in adını ebedileştirmiştir. Adı geçen locanın onuncu yıldönümünü kutlamak üzere Türkiye B.·. L.·.nın Humanitas Lo.·.nın çalışmalarına katılıp Kardeşlik Beratı teatisinde bulunulması bizim için bir onur vesilesi olmuştur.

Onuncu yılın Envarı incelendiği takdirde şu ilginç hususları görebiliriz :

Bu yıl seçilen Üs.·. M.·. Jean-Charles FOELLNER, Fransız Milli

* *Büyük Locasının Büyük Üstat Kaymakamı olduğu gibi Bartholdi Locasının kurucu Üstad-ı Muhteremidir.*

** *Bir kişi hariç Envarın bütün üyeleri Bartholdi Locasının eski Üstad-ı Muhteremleridir.*

Envarın Listesi sahife 120'de verilmiştir .

Collège des Officiers 1996/1997

Vénérable Maître : Jean-Charles FOELLNER *Deeputé Grand Maître de la GLNF*
(Vénérable Maître Fondateur - Ancien Grand Maître Provincial de Provence 1983/1992)

ler Surveillant : Jean AUSSEL *Ancien Assistant Grand Econome*
(Ancien Vénérable Maître de Bartholdi 1987/1988)

2ème Surveillant : Robert MANCY *Grand Expert*
(Ancien Vénérable Maître de Bartholdi 1988/1989-1990/1991)

Orateur : François PUISSANT *Passé Grand Expert*
(Ancien Vénérable Maître de Bartholdi 1989/1990)

Secrétaire : Jack LEGER *Passé Grand Inspecteur-Gd Secrét. Pr.*
(Ancien Vénérable Maître de Bartholdi 1991/1992)

Trésorier : André FOURNIER-REVEST *Ancien Gd Expert-Passé Gd Dir. Cérémonies*

Maître des Cérémonies : Marc RIVOLET* Assistant Grand Porte Glaive*
(Ancien Vénérable Maître de Bartholdi 1994/1995)

Expert : Jean-Claude AUBERT * Grand Expert*
(Ancient Vénérable Maître de Bartholdi 1992/1993)

Hospitalier : Olivier DEBUS *Passé Grand Experter Pr.*
(Ancien Vénérable Maître de Bartholdi 1993/1994)

Couvreur : Francis MIGNONÉ * Passé Grand Porte Etendard Pr.*
(Ancien Vénérable Maître de Bartholdi 1995/1996)

Bartholdi, Hürriyet Abidesi Heykelinin elinin kalıbını hazırlarken

KAYNAKÇA

1. *Fransa, Colmar'da Bartholdi Müzesi arşivi*
2. *İnternet'ten doküman, fotoğraf ve belgeler :*
   file: / / /AI Designer htm
   file: / / /AI / Bartholdi htm
3. *Grande Loge Nationale Française, Grande Loge Provinciale de Provence, Tenue Exceptionelle de Consécration et d'Installation de la Respectable Loge "Bartholdi" No. 500. Allocution par Jean-Charles Foellner, Grand Maitre Provincial. (Mardi le 28 Octobre 1986)*
4. *Bartholdi Locasının 1 Ekim 1996 tarihinde İstanbul'daki toplantı davetiyesi ve gündemi*
5. *Alec MELLOR, Dictionnaire de la Franc-Maçonnerie et des Francs-Maçons Sciences Secrètes, Editions Pierre Belfond, Paris 1971*
6. *Dictionnaire Universel de la Franc-Maçonnerie, Daniel Ligou, Editions de Navarre, Paris 1974*
7. *İsmail İşmen, Hürriyet Abidesi ve Yaratıcısı Frédéric Auguste Bartholdi, Tesviye Dergisi, Sayı 101, İstanbul 1996.*
8. *İsmail İşmen, İnsanlar Köprüler, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1972*

Localarda Verilen Konferanslar

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İSTANBUL			
Müsavat	Can Gökdoğan	Bilgisayar ve İnsanda Sinir Hücresi	13.09.1996
Devrim	Akman Gökçakan	Masonlukta Teşkilât ve Ritler	11.09.1996
Üçışık	Fahrettin Süer	Yeni Döneme Başlarken	16.09.1996
İrem	Celil Layıktez	Royal Arch	04.10.1996
	Ahmet Erman	Masonik Konuşma	18.10.1996
Anadolu	Pek Muh.·. Raşit Temel	Görevlerimizi Yapıyor muyuz?	10.09.1996
Güzel İstanbul	İmran Akgün		13.09.1996
Sabah Yıldızı	Ferdi Tunçman, Sinan Çelebi, Mümtan Özarar, Mesut Özer, Fatih Tamay	Masonik Etiket	30.09.1996
ANKARA			
Doğan Güneş	Nihat Sandıkçıoğlu	Hür M.·. Ritüellerinde Gelişme Prensipleri	24.06.1996
Başkent	Erdem Özsınmaz	Bir Üstat Olarak Görevlerimiz	16.09.1996
	Murat Yurdakök	Sembol	16.09.1996
	Metin Aydemir	Rehberlik	30.09.1996
Uyum	Ergun Alkan, Levent Sanin		
	Mehmet Coşan	AT Kapısında Türkiye	27.06.1996
	Kenan Cankılıç, Koray Özalp	York Riti	12.09.1996

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI SOYADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	TEKRİS TARİHİ	LOCASI	EB.·.MAŞ.·. İNTİKAL TARİHİ
Aka Baldaş	İstanbul 1937	13.04.1988	Libertaş	25.04.1996
Kayıhan Özoğuz	Ankara 1949	15.11.1985	Meşale	20.05.1996
Salvator Zekeriya	Edirne 1914	13.03.1958	Kardeşlik	13.06.1996
Mükerrem Berk	İstanbul 1916	10.05.1955	Ahenk	12.06.1996
Semih Tunalıgil	Bursa 1954	14.12.1995	Freedom	05.06.1996
Ümit Alp	Artvin 1939	13.01.1981	Hisar	04.07.1996
Selim Danon	İstanbul 1921	03.06.1965	Kardeşlik	08.07.1996
Osman Şamlı	Selanik 1917	07.05.1959	Kardeşlik	10.08.1996
Çetin Mert	Lapseki 1949	23.10.1992	Sevenler	09.07.1996

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ – HER ŞEY YAŞAR

Eb. Maş'.a İntikal eden kardeşlerimize Ev.·.'ln U.·. Ml.·.'ndan sonsuz mağfiret ve kederli ailelerine ve bütün kardeşlerimize sabırlar dileriz.

MİMAR SİNAN

Organ of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons of Turkey

CONTENTS

6. Message of the M.W. Grand Master .....Tunç TİMURKAN
9. Can Arpaç
Our 25th Grand Master (1992 - 1996) ..... Ahmet AKKAN
12. Royal Arch in the Master Mason Degree..... Celil LAYIKTEZ
29. History and Freemasonry..... Koparal ÇERMAN
35. Society and Masons ..... Abdurrahman ERGİNSOY
40. Necesseries of a Fruitful Life..... Raşid TEMEL
44. The Entered Apprentice..... Mehmet Fuat AKEV
55. Belief, Philosophy, Science ..... Sinan GÜRMEN
66. What is Philosophy?..... Özkan ARAS
73. From intelligence to Wisdom
Freedom of thought..... Enis Nihat ECER
78. Pride and Prejudice.....Türkhan SLEM
90. Immortality of the soul
why the Landmarks?..... M. Hikmet KESKİNEGE
109. The visit of Bartholdi Lodge to Turkey..... İsmail İŞMEN
119. News from the Lodges ..... Mimar SİNAN
120. Obituaries ..... Mimar SİNAN

Adress : 25, Nuruziya Sokağı — Beyoğlu / İSTANBUL

YEAR : 1996 NO : 101